

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

1 9 9 6
YILINA GİRERKEN
TÜRK EKONOMİSİ

Ocak 1996
(Yayın No. TÜSİAD-T/96 - 1/191)

Mesrutiyet Caddesi, No.74 80050 Tepebaşı/İstanbul
Telefon: 249 54 48 - 249 07 23 • Telefax: 249 13 50

*Bu yayının tamamı veya bir bölümü
TÜSİAD “1996 Yılına Girerken Türk Ekonomisi”
referansı yazılmak kaydıyla yayınlanabilir.*

ISBN : 975- 7249- 24- 6

ISSN: 1300 -3879

Ajans Medya Reklamcılık A.Ş.

ÖNSÖZ

“1996 Yılına Girerken Türk Ekonomisi” adlı bu çalışma, 1995 Aralık ayı itibariyle bilinen son rakamlara ve 1996 yılı tahminlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

TÜSİAD, ülkemizin ileri gelen sanayici ve işadamları tarafından 1971 yılında anayasamızın 33’üncü maddesine göre kurulmuş, kamu yararına çalışan bir özel sektör kuruluşu olup yayınlarında bilimsel ve tarafsız kalmayı amaç edinmiştir. Raporda belirtilen değerlendirmelerin TÜSİAD üyelerinin görüşleriyle doğrudan bir ilişkisi sözkonusu değildir.

Bu çalışma, TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü tarafından hazırlanmıştır.

OCAK 1996

İÇİNDEKİLER

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER VE GENEL DEĞERLENDİRME	7
1. BÖLÜM: EKONOMİNİN GENEL DENGESİ	19
Kaynak-Harcama Dengesi	21
GSMH ve Sektörler Arası Büyüme	24
Sanayi Üretimi	26
Kapasite Kullanımı	28
İstihdam	29
2. BÖLÜM: KAMU MALİYESİ	31
Kamu Kesimi Dengesi	33
Konsolide Bütçe	34
Kamu İktisadi Teşebbüsleri	43
3. BÖLÜM: PARA POLİTİKASI VE PARASAL GELİŞMELER	47
Para Politikası	49
Parasal Gelişmeler	59
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası	59
4. BÖLÜM: ENFLASYON	65
5. BÖLÜM: DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER	73
Dış Ticaret	75
Ödemeler Dengesi	81
Cari İşlemler Dengesi	81
Sermaye Hareketleri	82
Uluslararası Rezervler	84
Dış Borçlar	85
6. BÖLÜM: 1996 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ: HEDEFLER BEKLENTİLER	87
EKLER İSTATİSTİKİ TABLOLAR	95

TEMEL EKONOMİK
GÖSTERGELER VE GENEL
DEĞERLENDİRME

Temel Ekonomik Göstergeler

	Birim	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**
Büyüme							
GSMH (1987 sabit fiyatlarıyla, yeni seri)	% Değişme	0.3	6.4	8.1	-6.1	5.9	4.5
Tarım		-0.9	4.3	-1.3	-0.7	1.0	3.0
Sanayi		2.7	5.9	8.2	-5.7	8.2	4.5
Hizmetler		0.6	6.5	10.7	-6.6	6.0	4.6
Nüfus	Bin kişi	57,305	58,401	59,491	60,576	61,444	62,697
Kişi başına GSMH	Dolar	2,655	2,744	3,056	2,161	2,722	2,912
Harcamalar							
Sabit sermaye yatırımları	% Değişme	1.2	4.3	24.9	-15.9	DPT tahmini 3.1	9.6
Kamu		1.8	4.3	3.4	-34.8	-5.9	24.8
Özel		0.9	4.3	35.0	-9.1	5.4	6.0
Toplam tüketim	% Değişme						
Kamu		4.5	3.8	5.4	-3.5	4.8	6.8
Özel		1.9	3.3	8.4	-5.4	3.8	3.8
GSMH deflatörü	%	59.2	63.5	67.4	107.3	84.0	45.0
İşsizlik%							
						Nisan	
Genel		8.4	8.0	8.0	7.9	7.2	
Kent		12.3	12.0	12.0	11.1	10.7	
Kır		5.5	4.9	4.5	5.1	4.4	
Enflasyon							
	%						
Toptan Eşya (Ortalama)		55.3	62.1	58.4	120.7	88.5 (1)	45.0
Tüketici (Ortalama)		66.0	70.1	66.1	106.3	93.6 (1)	
Kamu Kesimi Dengesi (GSMH'ya oran)							
	%						
Kamu kesimi açığı		10.2	10.6	12.2	8.1	6.1	5.4
Bütçe açığı		5.3	4.3	6.7	3.9	3.5	3.6
KİT açığı		3.1	3.3	2.4	1.4	0.8	0.7
Diğer		1.8	3.0	3.1	2.8	1.8	1.1
Konsolide Bütçe							
	Trilyon TL						
Bütçe gelirleri		97	174	351	745	1,685	2,370
Bütçe harcamaları		130	222	485	897	1,995	2,780
Bütçe açığı		34	48	134	152	310	410
İç Borç Stoğu							
	Trilyon TL						Ekim
Tahvil		33	86	190	239	499	
Hazine bonosu		18	42	65	304	598	
Kamu kağıtları		52	129	254	544	1,097	
MB avansı		16	31	70	122	122	
Kur farkları		32	35	32	133	0	
Toplam		99	195	357	799	1,219	

* Gerçekleşme Tahmini

**Program

(1) Gerçekleşme

Kaynak: DPT, TCMB, DİE, Hazine Müsteşarlığı

Temel Ekonomik Göstergeler

	Birim	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**
Faiz Oranları (ortalama basit)	%						
Tahvil		72.1	75.4	86.3	117.0	108.0 (1)	
3-ay bono		68.4	74.4	69.8	101.3	87.64 (1)	
Döviz Kurları (Ortalama 12 aylık değişim)	%						
Dolar		59.9	65.2	59.5	170.4	54.0	
Mark		54.9	76.0	50.0	178.8	72.7	
Parasal Gelişmeler (Bir önceki yıl sonuna göre değişim)	%						
Emisyon		51	73	71	91	Kasım 78	
M1		48	67	72	84	55	
M2		61	61	50	125	84	
M2Y		79	82	78	138	78	
Döviz mevduatı/M2Y		29	37	47	50	48	
Toplam TL mevduat		67	65	46	131	192	
Mevduat banka TL kredileri		53	78	82	21	104	
Dış Ticaret	Milyar dolar						
İhracat		13.6	14.7	15.3	18.1	21.3	24.2
İthalat		21.1	22.9	29.4	23.3	32.2	37.5
Dış açık		7.5	8.2	14.1	5.2	10.9	13.3
Ödemeler Dengesi	Milyar dolar						
Dış ticaret dengesi		-7.5	-8.2	-14.1	-5.2	-10.9	-13.3
Görünmeyen işlemler dengesi		7.8	7.3	7.7	7.8	10.6	10.9
Cari işlemler dengesi		0.3	-0.9	-6.4	2.6	-0.3	-2.4
Cari işlemler dengesi (GSMH'ya oran)	%	0.2	-0.5	3.6	1.6	0.2	
Sermaye hareketleri	Milyar dolar						
Doğrudan yatırımlar		-2.4	3.6	9.0	-4.2	-0.7	
Portföy yatırımları		0.8	0.8	0.6	0.6	0.8	
Uzun vadeli sermaye hareketleri		0.6	2.4	3.9	1.2	2.2	
Kısa vadeli sermaye hareketleri		-0.8	-0.9	1.4	-0.8	-1.0	
Toplam		-3.0	1.4	3.1	-5.1	-2.7	
Uluslararası Rezervler	Milyar dolar						
MB döviz rezervi		5	6	6	7	15	
Ticari Bankalar rezervi		6	8	10	10	9	
Toplam		11	14	16	17	24	
Dış Borç Stoku	Milyar dolar						
Orta ve uzun vadeli		41	43	49	54	60	
Kısa vadeli		9	13	19	11	14	
Toplam		51	56	67	66	74	
Dış Borç Stoku (GSMH'ya oran)	%						
Orta ve uzun vadeli		27.2	26.8	26.9	41.3	35.8	
Kısa vadeli		6.0	7.9	10.2	8.6	8.3	
Toplam		33.2	34.7	37.0	49.9	44.1	

* Gerçekleşme Tahmini

**Program

(1) Gerçekleşme

Kaynak: DPT, TCMB, DİE, Hazine Müsteşarlığı

GENEL DEĞERLENDİRME

1995 yılına ekonomide küçülme ve yüksek enflasyonun yaşandığı, kamu maliyesinin hala dengeden uzak olduğu, ancak parasal göstergelerde göreceli bir istikrarın sağlandığı bir ortamda girilmiştir. Bu itibarla, 1995 yılı istikrarın korunması için çabaların sürdüğü bir dönem olmuş, ancak ekonomide temel dengeler hedeflendiği gibi kurulamamış, hızlı bir büyüme yaşanırken, enflasyon yüksek düzeylerde seyretmiştir.

1994 yılında yaşanan krizin yarattığı olumsuzlukları aşmak, piyasaları yeniden istikrara kavuşturmak ve ekonomideki dengesizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik yapısal tedbirleri almak amacıyla düzenlenen istikrar programı, içerdiği sıkı maliye ve para politikalarıyla ekonomiyi daraltmış, ve büyüme hızı 1994 yılında eksi %6.1 düzeyine düşmüştü. Ekonomideki bu daralmaya rağmen, Türk Lira'sının (TL) hızlı değer kaybı üretim maliyetlerini yükselttiğinden, enflasyon dizginlenememiş, ve toptan eşya fiyatları %150 düzeyinde rekor bir artış göstermiştir.

İstikrar programını destekleyen Uluslararası Para Fonu (IMF) ile başlangıçta Temmuz 1994 - Eylül 1995 dönemi kapsayan, fakat daha sonra Şubat 1996'ya kadar uzatılan ve 610 SDR (890 milyon dolar) tutarında kredi öngören bir stand-by anlaşması imzalanmıştı. Bu anlaşma uyarınca Merkez Bankası (TCMB) bilançosuna sınırlama getiren parasal hedeflerin yanında, 1994 yılının ikinci yarısı için enflasyon hedefi %20 olarak belirlenmişti. Ayrıca, dolar kurunun yıl sonunda 38,000 TL civarında olacağı öngörülmüştür.

5 Nisan Kararları çerçevesinde uygulanan sıkı maliye ve para politikaları ve yaz aylarının getirdiği mevsimsel etki sonucunda enflasyon, Eylül'e kadar oldukça düşük düzeyde seyretmiştir. Ancak, mevsimsel etkilerin ortadan kalkması ve enflasyonist beklentilerin artmasıyla enflasyon Eylül'den itibaren hızla yükselişe geçince toptan eşya fiyatları 1994 yılının ikinci yarısında %34.6 oranında artarak %20'lik hedef tutturulamamıştı.

1995 yılı yüksek ekonomik büyümenin yaşandığı bir yıl olmuştur

1994 yılında ekonomide hızla küçülürken, enflasyon rekor seviyeye ulaşmıştı

1994 yılı istikrar programı ile parasal büyükler üzerine sınırlayıcı hedefler konulmuştu

1994 yılında enflasyon hedefi tutturulamamıştı

Bu arada, yüksek faiz ve sıkı para politikasıyla TL'ye olan güven artmış, böylelikle ekonomik birimlerin, kriz döneminde döviz lehine çevrilen portföy tercihleri yeniden TL'ye dönmüş, döviz rezervlerinde yıl sonuna kadar sürekli bir artış sağlanmıştı. 1993 sonunda 6.2 milyar dolar seviyesinde olduğu halde, kriz sırasında 3.3 milyar dolara gerileyen rezervler, 1994 sonunda 7.1 milyar dolara ulaşmıştı. Böylece, yıl sonu için belirlenen dolar kuru hedefi de gerçekleşmişti.

Hazine'nin 1994 Mayıs ayı sonunda önerdiği rekor seviyede yüksek faiz, bono ve tahvil talebini hızla artırmış, böylece kriz sırasında tü-müyle tıkanmış olan iç borçlanma yolu yeniden açılmıştı. Buna bağlı olarak Hazine'nin TCMB kaynakları üzerindeki baskısı hafiflemiş ve mali piyasalara yeniden güven ve istikrar gelmişti. Daha önce güven-sizlik ortamında rekor düzeylere çıkmış olan faiz haddi, yılın son çey-reğine girene kadar gerilemiş ise de, Eylül ayından yıl sonuna kadar dalgalı bir seyir izlemişti.

1995 yılına böyle bir ortamda giren ekonomi yönetimi, IMF anlaşması çerçevesinde ekonomi programını belirlemişti. 1995 Yılı Geçiş Progra-mı'nın ana temasını enflasyonist baskıları azaltmak amacıyla sıkı mali-ye ve para politikalarına devam edilmesi, piyasalarda sağlanan istikra-rın korunması ve ekonomide bozulan dengelerin yeniden kurulmasını sağlayacak yapısal tedbirlerin uygulanması oluşturmaktaydı.

1995 Yılı Geçiş Programı, 1994 yılında küçülen ekonominin %3 ora-rında reel büyümesini öngörmekteydi. Ancak, 1994 yılında bastırılmış olan iç talebin, 1995 yılının ikinci çeyreğinden itibaren hızla güç ka-zanması, ekonominin hedeflenenin üstünde büyüyeceğine işaret et-miştir. Talebin böylece genişlemesiyle ikinci çeyrekten itibaren üretim artmış, ve ekonomi yeniden hızlı büyüme sürecine girmiştir. Yılın ilk dokuz ayında %7.9 oranında gerçekleşen büyüme hızı, son yıllarda is-tikrarsız büyüyen Türkiye ekonomisinin bu durumdan kurtulmadığını göstermektedir.

Portföy tercihlerinin TL cinsinden finansal kıymetler lehine de-ğişmesi sonucu döviz rezervleri 1994'ün ikinci yarısında hızla artmıştı

1994'ün ikinci yarısında uygulanan yük-sek faiz politikası iç borçlanma yolunu ye-niden açmıştı

1995 yılında ekonomi politikasının en önemli ayağını yapı-sal reformlar oluşturu-yordu

Ekonomi iç talep kay-naklı olarak prog-ramda öngörülen %3'lük büyümeden daha fazla büyüdü

İç talep patlamasıyla yıl ortasından itibaren artan enflasyonist baskılar karşısında, yılın son çeyreğine girerken, ekonomiyi soğutmak üzere tedbirler almak zorunda kalınmıştır. Bu yönde atılan ilk adım, kısa vadeli yabancı sermaye girişini azaltmak üzere, özel kesimin yurtdışı borçlanmalarına %6 oranında ek vergi getirilmesi olmuştur. Bunu, iç talebi dizginlemek üzere, tüketici kredilerine uygulanan verginin %6'dan %10'a yükseltilmesi izlemiştir.

Yıllık programda toptan eşya fiyatlarındaki artışın yıl sonu itibariyle %40, ve yıllık ortalama olarak %70 düzeyinde öngörülmesi, kamuoyu tarafından oldukça iddialı bulunmuştu. Gerçekten de, daha yılın ilk aylarında, enflasyonun yüksek düzeyde seyretmesi sonucu, bu hedeflerin gerçekleşebilmesi zorlaşmıştır. Aralık ayında toptan eşya ve tüketici fiyatları itibariyle yıllık enflasyon, sırasıyla, %64.9 ve %78.9 olmuş ve böylece yıllık hedefin oldukça üstüne çıkmıştır.

Yıl sonuna doğru siyasal alanda meydana gelen gelişmeler ve erken genel seçim kararı, ekonominin geleceği konusunda belirsizlik yaratmış ve enflasyonist baskıların artmasına neden olmuştur. Her ne kadar seçim öncesi süre kısa olsa da, uygulanan seçim ekonomisi (teşvikler ve personel ücretleri gibi kamu harcamalarındaki artış ve kamu fiyat ayarlamalarının geciktirilmesi) enflasyon oranının seçim sonrasında yükselmesine neden olacaktır. Nitekim, kamu sektöründe gerekli fiyat ayarlamalarının titizlikle geciktirilmiş olması, seçim sonrasında genel fiyat düzeyinde ani yükselişlere zemin hazırlamıştır.

1995 yılı bütçesi, 5 Nisan Kararları doğrultusunda kısılan harcamalar ve bir seferlik ek vergi yoluyla artırılan gelirler sonucunda daraltılan açığın, makul bir seviyede tutulmasını hedeflemiş, ve böylece bütçe açığı 198 trilyon TL olarak belirtilmişti. Bunun yanı sıra, 1994 yılında 152 trilyon TL olan faiz dışı dengenin yine fazla vermesi hedeflenmiş, ve 190 trilyon TL'ye ulaşarak GSMH'nın %4'ünden %6'sına çıkması planlanmıştır.

Talepteki hızlı canlanma yılın sonlarına doğru büyümenin yavaşlatılması için önlemler alınması gereğini doğurdu

Artan talep 1995 yılında %40 olan enflasyon hedefine ulaşılmasını engelledi

Seçim harcamaları ve geciktirilen kamu fiyat ayarlamalarının enflasyonu gelecek aylarda artırması beklenmektedir

1995 yılı konsolide bütçe açığının 198 trilyon TL olması öngörülmüştü

Bu çerçevede, akaryakıt tüketimi ile içki ve tütün mamüllerinden kaynaklanan vergi gelirlerinde artış, motorlu taşıtlar vergisi ve cezalarda enflasyona bağlı bir ayarlama mekanizması geliştirilmiş, bu tedbirlerin 55 trilyon TL ek gelir sağlaması hedeflenmişti. Ancak istikrar programında vergi tabanını yaygınlaştırmaya yönelik, kapsamlı bir reformdan bahsedilmekte ise de, bu alanda ciddi bir adım atılmamıştır.

Bütçe gelirlerinin artırılması için kapsamlı bir vergi reformu gereklidir

Harcamalar tarafında, özellikle cari harcamalarda uygulanan kısıntıların devam etmesi planlanmış, 1994 yılında toplam giderler içinde payı %35'den %30'a düşen personel harcamalarının önemli ölçüde kısılması öngörülmüştü. Ayrıca, KİT'lere ve sosyal sigortalar kurumlarına yapılacak transfer harcamalarında da tasarrufa gidileceği belirtilmişti. Kamu borçlanma gereğinin artarak sürmesinden kaynaklanan faiz giderleri baskısını hafifletmek üzere borçlanma vadelerinin uzatılması amaçlanmıştır.

Personel ve yatırım harcamaları ciddi biçimde kısılmıştır

Yılın ilk dokuz aya ilişkin bütçe gerçekleşmesi incelendiğinde, anılan bu hedeflerin gerçekleştiği görülmektedir. IMF'ye verilen niyet mektubunda Ocak-Eylül dönemi için bütçe nakit açığı 266 trilyon TL olarak hedeflenmişken, 158 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir. Ancak, sürdürülebilirliği olanaksız olan kısıntılarla sağlanan bu durumun, özellikle faiz giderlerinin yıl sonuna doğru önemli miktarda artacak olmasıyla bozulması beklenmektedir. Ayrıca özelleştirme programının yavaş ilerlemesi, yıl sonunda buradan bütçeye aktarılacak gelir elde edilememesi sonucunu doğurduğundan, bütçe açığı yıl sonu itibarıyla önce 263 trilyon TL'ye yükseltilmiştir.

Ocak-Eylül döneminde bütçe açığı limitler dahilinde kalmıştır

Bunların yanı sıra, yılın son çeyreğinde kamu kesiminde ücret ve maaşlara yapılan zamların Kasım ayından itibaren yürürlüğe girmesi ve erken genel seçimlerin getirdiği yük, 1995 yılı için ek bütçe oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Ekim ayında kabul edilen ek bütçenin de 108 trilyon TL açık öngörmesi, 1995 yılı bütçe açığının en az 306 trilyon TL olacağına işaret etmektedir. Nitekim Ocak-Kasım döneminde bütçe açığı 154 trilyona yükselmiştir. Ek bütçede hedeflenen gelirlerin elde edilememesi durumunda ise, açığın daha da büyümesi güçlü bir olasılıktır.

Ek bütçenin de açık verecek olması yıl sonu bütçe açığının en az 306 trilyon TL olmasına neden olacaktır

Para politikasının temel hedefi, enflasyonla mücadele, piyasalarda istikrarın korunması için parasal genişlemenin disiplin altında tutulması, ve çapa (nominal anchor) görevini yerine getirecek istikrarlı bir döviz kuru sağlamak şeklinde açıklanmıştı. Bu amaçla TCMB bilançosunda parasal büyüklüklere limit koyma uygulamasına devam edilirken, net iç varlıklar ve rezerv para için yeni limitler belirlenmişti. Böylece, parasal genişlemenin sadece döviz alımları yoluyla gerçekleşebileceği belirtilirken, net iç varlıkların %30, rezerv paranın ise %40 civarında artması öngörülmüştü.

Bireylerin portföy yapısında tercihlerin TL lehine değişmesiyle, yüklü miktarlarda döviz alımları ve sermaye girişleri sonucunda TCMB'nin yabancı para rezervleri hızla yükselmiştir. Ancak, on aylık sürede yaklaşık iki buçuk kat artan rezervler karşılığında piyasaya fazla miktarda TL çıkınca, parasal genişlemenin kontrolü zorlaşmıştır. Parasal büyüklüklerde meydana gelen bu genişleme, artan talebe destek verirken, enflasyonist baskıları artırmıştır. Bu şartlar altında kamu otoritesi, talebi kısmak ve enflasyonist beklentileri azaltmak amacıyla, yılın son çeyreğine girerken, parasal disiplini sağlamaya yönelik yeni önlemler almıştır. Erken genel seçim kararı sonrasında kamu kesiminin artan harcamalarıyla bu önlemlerin etkisi sınırlı düzeyde kalabilecektir.

Yıllık programda 7.5 milyar dolar dolayında dış ticaret açığı hedeflenirken, özellikle turizm gelirlerinde beklenen artışla, cari işlemler dengesinin 430 milyon dolar tutarında fazla bakiye vermesi öngörülmüştü. Ancak, yılın ilk aylarından itibaren değer kazanan TL ve iç talepteki canlanma, ithalatın hızla büyümesine neden olmuştur. Bu durum, ihracat hacminde büyümenin sürmesine rağmen, dış ticaret açığını olumsuz yönde etkilemiştir. Böylece, ilk on aylık dönemde dış ticaret açığının 10.6 milyar dolara ulaşmasıyla yıl sonu hedefi aşılmıştır. İthalat artışının sürmesi sonucunda, yıl sonunda dış ticaret açığının 12 milyar dolara yaklaşması beklenmektedir. Bu arada cari işlemler dengesi ise, görünmeyen kalemlerde beklenenin üzerinde döviz girişi olması nedeniyle, on aylık dönemde sadece 70 milyon dolar tutarında açık vermiştir. İlerleyen aylarda olumlu mevsimsel faktörlerin geride

Enflasyonla mücadelede sıkı para politikasına ek olarak döviz kurunun çapa görevi görmesi benimsenmişti

Döviz aleyhine gelişen portföy tercihleri sıkı para politikasının yeterince etkin uygulanmasını engellemiştir

Artan iç talep ve TL'nin reel olarak değer kazanması dış ticareti olumsuz yönde etkilemiştir

kalmasıyla, döviz girişlerinin azalacağı ve cari işlemler dengesi açığının büyüyerek, yıl sonunda bir milyar dolar seviyesine yaklaşabileceği tahmin edilmektedir.

1994 yılında krizin etkisiyle büyük çapta sermaye çıkışının yaşanmasından sonra, özellikle yılın ilk aylarında açılmaya başlayan faiz-kur makası nedeniyle sermaye girişi ilk dokuz ayda 5.8 milyar dolar olmuştur. Tamamına yakın kısmı kısa vadeli olan girişler, aynı dönemde cari işlemler dengesinin önemsiz boyutta açık vermesiyle döviz rezervlerinde önemli artış yaratmıştır.

Yılın son çeyreğinde ortaya çıkan siyasi belirsizlik ve 1996 yılı ekonomik programının açıklanmaması, yıl sonunda ekonomik dengeleri yeniden olumsuz etkilemeye başlamıştır. Bu durum, portföy tercihlerinin kısa vadelerde yoğunlaşmasına, faizlerin ve döviz kurlarının hızla yükselmesine ve enflasyonist beklentilerin artmasına neden olmuştur.

Türkiye ekonomisi 1996 yılına biri kamu kesimi, diğeri dış ticarete olmak üzere iki temel açıyla ve yüksek enflasyon ortamında girmektedir. Bu şartlar, 1996 yılında izlenmesi gereken politikaları büyük ölçüde belirlemekte olup, iç talebi sınırlandırıcı politikalar izlenerek ekonomik büyümenin yavaşlatılmasını gerekli kılmaktadır. Ancak, iş başına gelecek yeni hükümet tarafından ekonomideki dengelerin daha fazla bozulmadan iyileştirilmesi için öncelikle güven ortamının oluşturulması ve geciktirilmiş olan yapısal reformların ivedilikle uygulamaya konması hayati önem taşımaktadır.

Yapısal reformlarda öncelikli hedef hızlı büyüme değil, ekonomik istikrar ve enflasyonun düşürülmesi olmalıdır. İç talebi uyaran para ve maliye politikaları yerine istikrara yönelik sıkı para ve maliye politikaları uygulanmalı, iç talep yerine dış talebe dayalı bir büyüme süreci teşvik edilmelidir. Böyle bir yaklaşım ihracat için itici güç oluşturacak ve ihracat büyümenin lokomotifi haline gelecektir.

Yüksek reel faiz politikası yeniden yüklü miktarda sermaye girişine yol açmıştır

1995 yılı sonlarına doğru ekonomide belirsizlik ve tedirginlik artmıştır

İşbaşına gelecek hükümetin köklü ve acil tedbirler alması gerekmektedir

Yapısal reformlarda öncelikli hedef hızlı büyüme değil, ekonomik istikrar olmalıdır

Türkiye'nin para politikaları alanında şimdiye kadar katetdiği mesafe dikkate alınarak burada elde edilen performansın güçlendirilerek devam ettirilmesine çalışılmalıdır. Ancak, Türkiye'nin öncelikli sorunlarını aşabilmesi için para politikasının yanısıra maliye politikasının da başarıyla uygulanması gerektiği göz önüne alınmalıdır.

Maliye politikasına gereken önem verilmelidir

Bütçe disiplininin sağlanabilmesi için kamu açığının yasal çerçevede sınırlandırılmasına yönelik önlemler alınmalıdır. Bütçe açığının azaltılması için vergi oranlarının artırılması yoluna gidilmemeli; bütçe harcamaları azaltılmalıdır. Vergi gelirlerinin artırılması için kayıtdışı ekonomi önlenmeli ve vergi tabanı genişletilmelidir. Vergi sistemi, büyümeyi, istihdam artışını, yatırım ve tasarrufları ve finansal sistemin derinleşmesini ve şirketleşmeyi teşvik edecek yönde yeniden yapılandırılmalıdır.

Kamu açığının yasal çerçevede sınırlandırılmasına yönelik önlemler alınmalıdır

Kamu harcamalarının azaltılması için özelleştirmenin yanısıra sosyal güvenlik sistemi reformu da yapılmalıdır. Artık iflas eden sosyal güvenlik sisteminin yerine özel sigorta sisteminin sosyal güvenlik sistemine dahil edildiği karma ya da tercihli bir sistem getirilmelidir.

1996 yılına Gümrük Birliği'ne üye olarak girecek olan ülkemizde, tutarlı ve sürdürülebilir ekonomi politikaları uygulanması bu yeni ortaklığa uyum sürecini kolaylaştırarak, Gümrük Birliği'nin uzun dönemde getireceği olumlu katkıların bir an önce ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Ekonomik istikrar Gümrük Birliği'nin olumlu katkılarının biran önce ortaya çıkmasını sağlayacaktır

B Ö L Ü M

EKONOMİNİN GENEL
DENGESİ

KAYNAK-HARCAMA DENGESİ

Türkiye ekonomisi, 1994 yılında gerçekleşen hızlı küçülmenin ardından, 1995 yılında yeniden büyüme sürecine girmiş, ve büyüme oranı beklenen düzeyi aşmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'nin tahminlerine göre, 1995 yılında %4 oranında büyümesi planlanan toplam talebin, bu hedefi aşarak %6 oranında büyümesi beklenmektedir. Bir yandan, yılın ilk yarısında kamu kesimi ile özel sektörde meydana gelen maaş ve ücret artışları, öte yandan, ekonomik birimlerin elde ettikleri reel faiz gelirleri ve dış kaynak girişi iç tüketimi artıran faktörler olmuştur. DPT, 1995 yılında kamu kesiminde tüketimin %4.8 oranında, özel sektörde ise %3.8 oranında artmasını beklemektedir. Ancak, kamu kesiminde harcamaların kısılmasına çalışılan bir yılda bu durum dikkat çekicidir.

Toplam talebin, hedefi aşarak %6 oranında büyümesi beklenmektedir

Kaynak-Harcama dengesi (1993 sabit fiyatlarıyla % değişim)

	1995*	1995**
GSMH	4.4	5.9
Dış kaynak (1)	-0.7	-0.6
Toplam kaynaklar	5.1	6.6
Sabit sermaye yatırımları	6.1	3.1
Kamu	5.9	-5.9
Özel	6.2	5.4
Stok değişmesi (1)	1.9	2.7
Kamu	1.2	0.9
Özel	0.7	1.8
Toplam yatırımlar	15.9	16.1
Kamu	35.6	17.6
Özel	10.6	15.8
Toplam tüketim	2.3	4.0
Kamu	3.1	4.8
Özel	2.2	3.8

* Program hedefleri **Düzeltilmiş hedefler

(1) Yüzde değişimler GSMH büyümesine göreceli katkıları göstermektedir.

Kaynak:DPT

Tüketim harcamalarında meydana gelen artış, çok düşük düzeylere inmiş olan kapasite kullanım oranlarının hızla yükselmesine neden olmuştur. Bu arada özel sektörde özellikle verimlilik artırıcı ve teknolojik yenileme yönünde gelişen yatırım harcamalarının %5.4 oranında büyümesi öngörülmüştür. Kamu kesimi yatırımlarının ise %5.9 oranında gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Özel sektörde yatırımlar artarken kamu sektöründe azalmıştır

Yüksek faizlerin enflasyon oranının üstünde getiri sağlamasıyla sermaye girişi özendirilince, döviz kurları enflasyonun gerisinde kalmıştır. İkinci çeyrekte, iç talepteki genişleme ve TL'nin reel değer kazanmasının da etkisiyle ithalat hızla genişlemiştir. İhracat ise daha yavaş seyrederken bir artış izlemiş ve sonuçta dış ticaret açığı büyümüştür.

Yüksek reel faizler dış kaynak girişini cazip kılmıştır

Harcamalar esasına göre GSMH (Üç aylık dönemler itibariyle yıllık % değişim)

	94/I	94/II	94/III	94/IV	95/I	95/II	95/III
Tüketim harcamaları	5.4	-9.7	-6.9	-7.4	-3.6	11.6	11.7
Kamu	0.8	-4.5	-0.4	-7.6	5.3	9.5	2.2
Özel	5.8	-10.2	-7.4	-7.4	-4.5	11.8	12.6
Sabit sermaye yat.	8.2	-20.1	-18.7	-25.3	-16.9	13.3	11.3
Kamu	-7.9	-47.1	-38.9	-31.6	-37.5	-2.4	-13.0
Özel	11.4	-10.7	-10.8	-22.2	-13.5	16.5	17.8
İhracat	6.1	10.1	26.7	15.4	19.9	12.2	0.2
İthalat	7.5	-34.0	-31.9	-22.4	-2.6	37.3	39.2
GSYİH	5.2	-10.7	-7.8	-5.5	-1.5	13.9	9.5

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE)

Yılın ilk dokuz ayında gerçekleşen harcamaların yapısı incelendiğinde, ekonomik büyümenin öncelikle tüketim harcamalarından kaynaklandığı görülmektedir. Bu dönemde toplam tüketim harcamalarında artış %6.9 olurken, özel ve kamu kesiminde tüketim harcamaları sırasıyla %7 ve %5.6 oranında büyümüştür. Kamu kesiminde maaş ve ücretler %2.8, diğer cari harcamalar %11.8 oranında artmıştır.

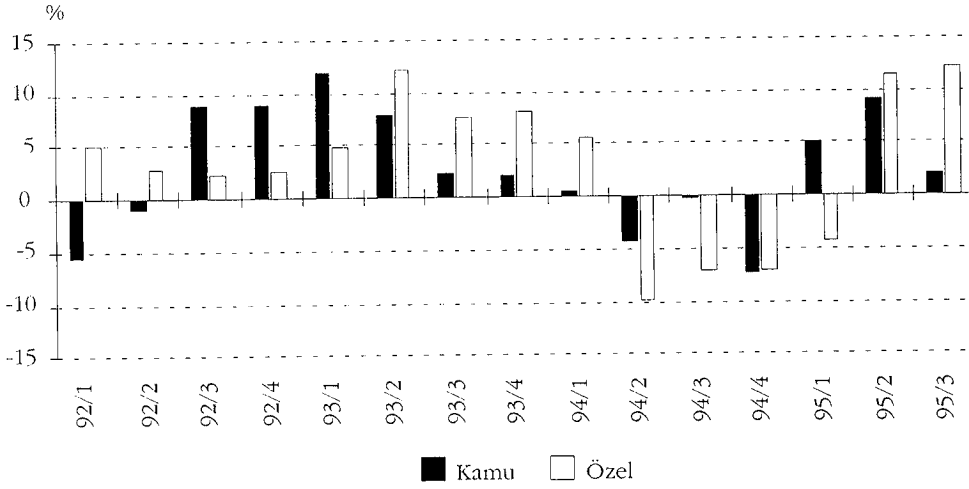
Yılın ilk dokuz ayında toplam tüketim harcamaları %6.9 oranında artmıştır

Özel sektörün toplam tüketim harcamaları içinde en yüksek büyüme dayanıklı tüketim malları kesiminde %15.6 olarak gerçekleşmiş, bunu %9.8 ile yarı dayanıklı ve dayanıksız tüketim malları kesimi izlemiştir. Harcamalar içinde en büyük paya sahip olan gıda kesimindeki büyüme ise %6.9 olmuştur.

Özel sektör ve kamu sektörünün tüketim harcamaları, sırasıyla, %7 ve %5.6 oranında artmıştır

Tüketim

(Üç aylık dönemler itibariyle yıllık % değişim)

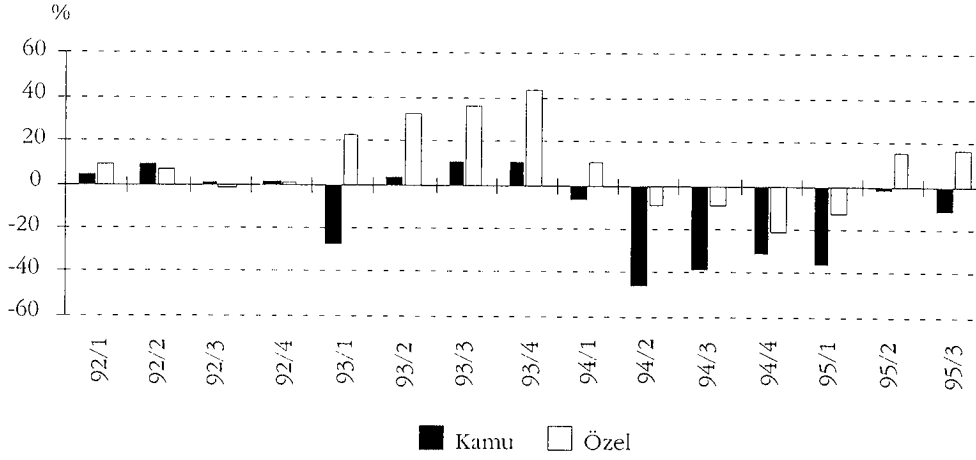
Yılın ikinci çeyreğinde iç tüketimde meydana gelen hızlı büyüme, önce kapasite kullanım oranlarını yükselterek üretim artışı sağlamış, ve giderek özel sektör sabit sermaye yatırımlarını özendirmiştir. Her ne kadar ilk dokuz ayda kamu sektörü yatırımları %16 oranında küçülmüş ise de, özel sektör yatırımlarında meydana gelen %6.9 oranındaki büyüme sonucunda, toplam yatırımlar %2.9 oranında artmıştır.

Yılın ilk dokuz ayında sabit sermaye yatırımları %2.9 oranında büyümüştür

Kamu bina inşaat yatırımları yılın ilk dokuz ayında %1.9 oranında büyüyerek, kamu kesimindeki diğer sabit sermaye yatırımlarında görülen daralmayı kısmen telafi etmiştir. Kamu kesiminde makine ve teçhizat yatırımları ile bina-dışı inşaat yatırımları, sırasıyla, %4 ve %25.6 oranında azalırken, özel sektörde makine ve teçhizat yatırımları %12.7, bina inşaat yatırımları ise %2 oranında büyümüştür.

Kamu sektörü yatırımları %16 oranında azalırken, özel sektör yatırımları %6.9 oranında artmıştır

Sabit sermaye yatırımları (Üç aylık dönemler itibariyle yıllık % değişim)

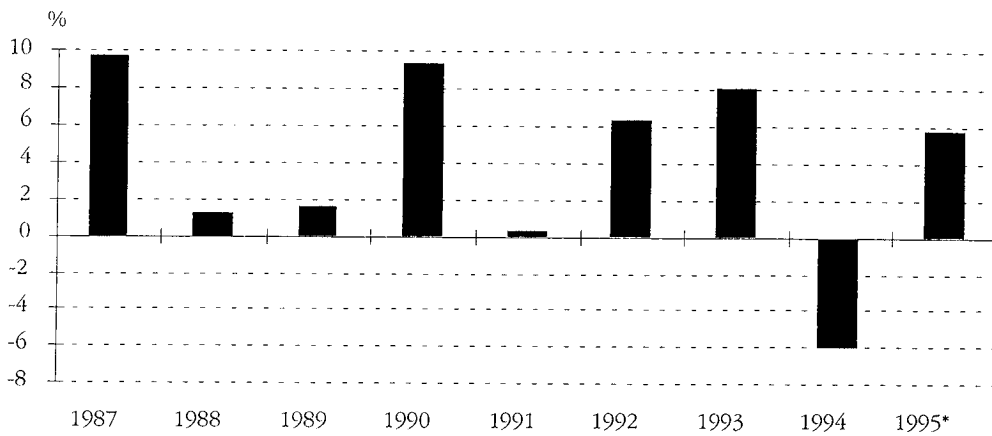

GSMH ve Sektörler Arası Büyüme

Özellikle 1980'li yılların ortalarından itibaren, yurtiçi tasarruf açığını telafi etmek için dış kaynaklara dayalı olarak iç talebi genişleten politikalara yönelerek yüksek oranlı ekonomik büyüme sağlanmıştır. Ancak bu tür büyüme modellerinde, kısa vadeli dış kaynaklarda konjonktüre bağlı olarak meydana gelen daralmalar sonucunda büyüme sürecinde kesintiler meydana gelmektedir. Gerçekten son yıllarda buna bağlı olarak Türkiye ekonomisinde büyüme sürecini etkileyen ve şiddetini giderek artıran dalgalanmalar olmuştur.

Türkiye ekonomisi giderek şiddetlenen dalgalanmalarla büyümeye devam etmektedir

GSMH: Yıllık Büyüme 1987-1995

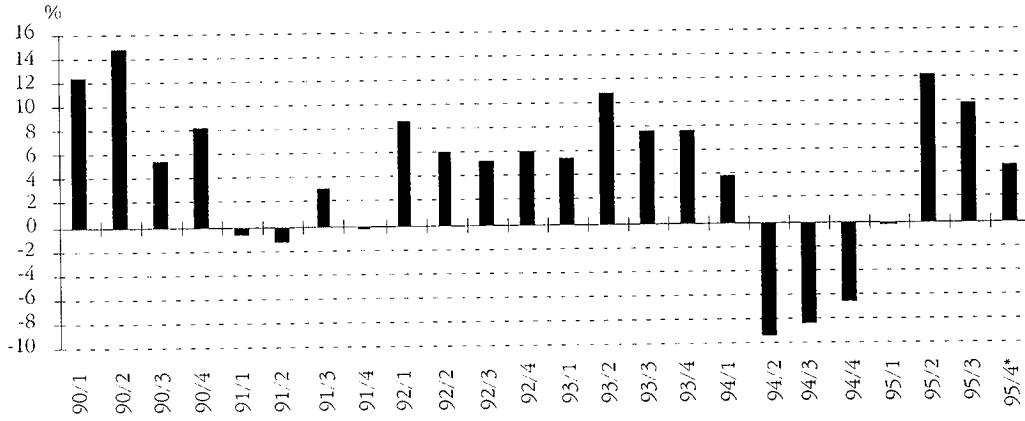

* DPT tahmini

DİE verilerine göre, GSMH 1995 yılının ilk çeyreğinde %0.3 oranında küçülmüş ise de, yılın ikinci ve üçüncü çeyreklerinde sırasıyla %12.4 ve %10 oranlarında ve beklenenin ötesinde büyümüştür. Sonuçta yılın ilk dokuz ayında büyüme oranı %7.9 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yılın ilk dokuz ayında GSMH'daki büyüme %7.9 olmuştur

GSMH (Üç aylık dönemler itibariyle yıllık % değişim)

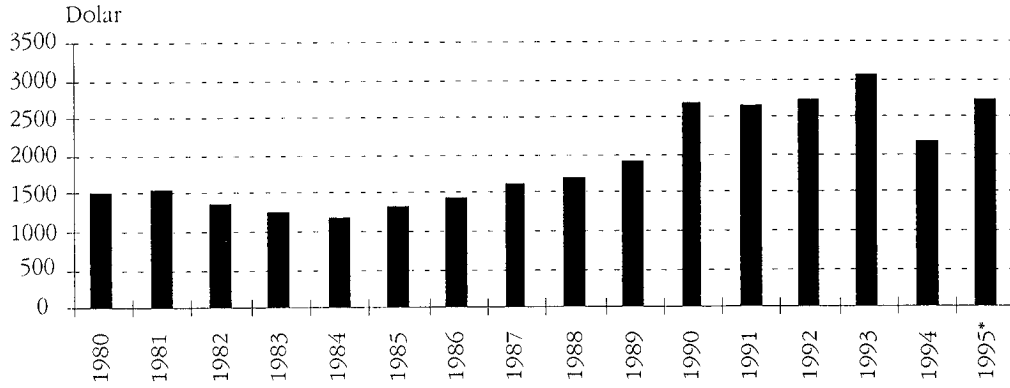

* TÜSİAD tahmini

DPT verilerine göre, GSMH'nın 1995 yılında cari fiyatlarla %95, sabit fiyatlarla %5.9 oranında büyüyerek 7,574 trilyon TL'ye ulaşması beklenmektedir. Dolar cinsinden ifade edildiğinde, TL'nin değer kazanması nedeniyle, GSMH'nın %28 oranında büyüyerek 130.9 milyar dolardan 167.8 milyar dolara çıkması beklenmektedir. Böylece, nüfus artışının %1.8 oranında gerçekleştiği varsayımı altında, kişi başına milli gelirin 2,161 dolardan 2,722 dolara çıkacağı hesaplanmaktadır.

Kişi başına milli gelirin 1995 yılında 2,700 dolar civarına yükselmesi beklenmektedir

Kişi Başına Milli Gelir

* DPT tahmini

Sektörler itibariyle yılın ilk dokuz ayında en yüksek büyüme oranı sanayi sektöründe %12.1 olarak gerçekleşmiştir. Sanayi alt sektörleri içinde imalat sanayii %14.2 oranında büyürken, enerji sektöründe büyüme %8.3 olmuş, madencilik sektörü ise %7.1 oranında küçülmüştür. Büyüme sıralamasında sanayi sektörünü hizmet sektörü %7 ile izlerken, tarım sektöründe büyüme %3.5 düzeyinde kalmıştır. Hizmet sektörü içinde en yüksek büyüme ticaret ve ulaştırma-haberleşme alt sektörlerinde, sırasıyla, %11.1 ve %7.8 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönem içinde inşaat sektörü %2.1 oranında küçülmüştür.

Sanayi sektörü yılın ilk dokuz ayında %12.1 oranında büyümüştür

Faaliyet kolları ve üretici fiyatları itibariyle GSMH (Üç aylık dönemler itibariyle yıllık % değişim)

	94/I	94/II	94/III	94/IV	95/I	95/II	95/III
Tarım	1.5	-0.7	-5.3	14.2	0.1	3.5	3.9
Sanayi	6.4	-11.9	-8.3	-7.3	-1.3	20.3	17.9
İnşaat	6.2	1.4	-3.2	-9.3	-6.2	0.8	-1.6
Ticaret	7.1	-16.0	-9.6	-7.8	-1.6	19.4	13.8
Ulaştırma-haberleşme	0.3	-6.4	-1.8	-0.3	4.4	12.7	6.4
Mali kuruluşlar	-0.3	-0.8	-1.9	-2.8	-2.0	-0.1	1.2
GSYİH	5.2	-10.7	-7.8	-5.5	-1.5	13.5	9.5
GSMH	4.1	-9.7	-8.7	-6.9	-0.3	12.4	10.0

Kaynak: DİE

Sanayi Üretimi

1994 yılında yaşanan ekonomik bunalımın getirdiği talep düşmesi ve yüksek faizler nedeniyle DİE'nin üç aylık sanayi üretim endeksine göre %6.3 oranında gerileyen sanayi üretimi, 1995 yılının ilk çeyreğinden sonra talebin hızla artmasıyla yeniden büyüme sürecine girmiştir. Yılın ilk dokuz ayında sanayi üretimi 1994 ve 1993 yıllarının aynı dönemlerine göre sırasıyla %12 ve %5.4 oranlarında büyümüştür. Özel sektörde sanayi üretimi tüm alt kesimlerde büyüme kaydederken, kamu sektörünün bazı alt kesimlerinde küçülme meydana gelmiştir. Sektörler itibariyle en yüksek üretim artışı %13 ile imalat sektöründe yaşanırken, bunu %9.8 ile enerji sektörü izlemiştir. 1994 yılının aynı döneminde %9.6 oranında büyüme gerçekleştiren madencilik sektöründe ise, üretim geçen yılın seviyesinde kalmıştır.

Toplam sanayi ve imalat sektörü üretimleri yılın ilk dokuz ayında sırasıyla %12 ve %13 oranlarında artmıştır

Üç aylık sanayi üretimi (Yıllık % değişim, ilk dokuz ay)

	1994			1995		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Toplam sanayi	5.2	-11.8	-5.9	-0.3	19.8	12.0
Madencilik	13.9	-7.8	9.6	-4.1	20.0	0.0
Enerji	7.6	-5.7	6.4	5.7	56.8	9.8
İmalat	2.8	-9.3	-8.1	-2.3	19.2	13.0
Gıda	1.9	0.8	1.2	-15.1	23.5	7.9
Mensucat	-21.5	-3.5	-4.6	-29.9	15.7	13.8
Orman ür. ve mob.	-27.1	-11.9	-14.2	7.4	12.5	11.8
Kağıt ve basım	6.9	-13.4	-11.7	20.3	8.8	10.0
Kimya	6.3	-15.3	-4.8	7.1	27.2	16.3
Taş-Top. day. ür.	-31.7	1.0	-1.7	13.4	9.9	10.1
Metal	5.3	-8.4	-3.6	-18.4	22.8	6.8
Makina	0.4	-25.3	-24.2	-10.1	17.8	16.1
Diğer imalat	-55.3	-33.7	-34.8	117.7	58.0	60.0

Kaynak: DİE

İmalat sanayii alt sektörleri itibariyle en yüksek üretim artışı kimya sektöründe %16.3 olarak gerçekleşmiş, makina ve ağırlıklı olarak ihracata yönelik üretim yapan, mensucat sektörleri sırasıyla %16.1 ve %13.8 ile bunu izlemişlerdir. Özel sektör makina sanayindeki üretim artışına rağmen kamu sektörü üretimi gerilemeye devam etmiştir. Azalan kağıt ithalatının yanında ihracatçı sektörlerin ambalaj talebini karşılayan kağıt ve basım sektöründe büyüme %10, metal sanayi kolunda %6.8 olmuştur. Bu arada, 1994'ün ilk dokuz ayında, doğası gereği krizin olumsuz etkilerine maruz kalmayıp büyüme sağlayan tek sektör durumunda olan gıda sektörü ise, bu yılın ilk yarısında da üretim düzeyini %7.9 oranında artırmıştır.

Yılın son çeyreğinde, belirsizlik ortamına bağlı olarak sanayi üretimi artış hızının düşmesi beklenmektedir. Nitekim, DİE'nin aylık sanayi üretim endeksine göre, sanayi üretimi artış oranı Eylül ayındaki %5.9 seviyesinden Ekim ayında %1.5 seviyesine gerilemiştir. Böylece, on aylık ortalama üretim artışı 1994'ün aynı dönemine göre %7.5 olarak gerçekleşmiştir.

Kapasite Kullanımı

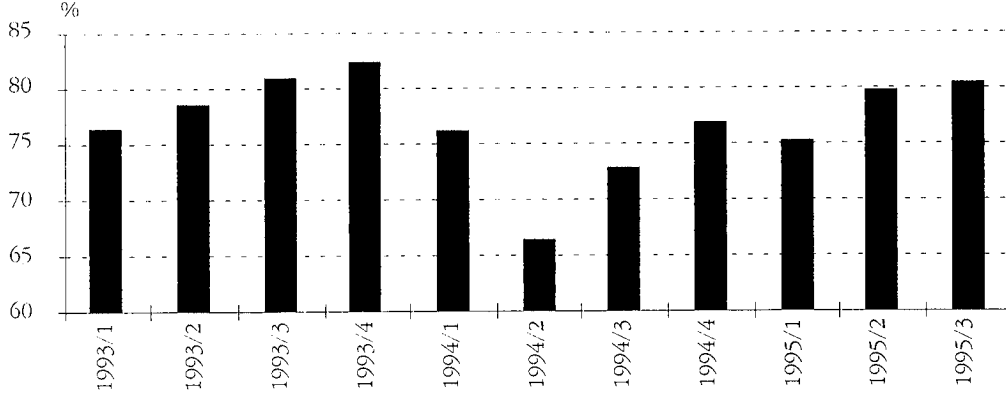
1994 yılında yaşanan bunalım sırasında üretim ve buna paralel olarak kapasite kullanım oranı, özel kesimde daha hızlı olmak üzere, azalmıştır. İmalat sanayinde ortalama kapasite kullanım oranı yılın ikinci çeyreğinde %66 seviyesine geriledikten sonra, krizin sona ermesi ve piyasalarda göreceli istikrar sağlanmasıyla yıl sonunda %77'ye yükselmiştir. 1995 yılının ilk çeyreğinde mevsimsel etkiler dolayısıyla %75'e gerileyen kapasite kullanım oranı, ikinci çeyrekte önemli artış kaydeden üretimle birlikte yükselme eğilimine girmiş, yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde sırasıyla %80 ve %81 düzeyine ulaşarak, 1993 yılının aynı dönemlerinde gerçekleşen düzeye yaklaşmıştır.

Yılın ilk yarısında en yüksek üretim artışı %16.3 ve %16.1 ile kimya ve makina sektörlerinde gerçekleşmiştir

Yılın son çeyreğinde üretimdeki artışın nispeten yavaşlaması beklenmektedir

Kapasite kullanımı 1994 yılına göre önemli oranda artarak üçüncü çeyrekte %80'i aşmıştır

Üç Aylık Kapasite Kullanım Oranı

1995 yılının geri kalan kısmında alınacak üretim kararlarıyla kapasite kullanım oranının önemli şekilde değişmeyeceği ve %80-85 düzeyinde seyredeceği beklenmektedir.

İstihdam

DİE tarafından yılda iki defa Nisan ve Ekim aylarında açıklanan işsizlik rakamlarına göre, işsizlik oranı Nisan 1994'deki %8.4 düzeyinden Ekim 1994'te % 7.9'a gerilemiştir. Bu arada, kentsel kesimdeki işsizlik oranı %12.8'den %11.1 oranına gerilerken, kırsal kesimdeki işsizlik oranı %4.8'den %5.1'e yükselmiştir.

Yaşanan krize rağmen işsizlik oranında gerçekleşen düşüşü ihtiyatla yorumlamak gerekir. Türkiye gibi işsizlik sigortasının olmadığı, kendi hesabına ve aile işçisi olarak çalışanların yüksek oranda olduğu ülkelerde, istihdam edildiği halde daha çok gelir getirecek daha güvenceli bir iş arayan çalışanları kapsayan eksik istihdam kavramı, burada ön plana çıkmaktadır. Nitekim, aynı dönemler itibariyle eksik istihdam oranı %7.6'dan %8.7'ye yükselmiştir. Görüldüğü gibi, işsizlik oranı ile eksik istihdam oranının toplamına bakıldığında, işsizlik %16'dan %16.6'ya çıkmıştır.

İşsizlik oranı 1994 yılında yaşanan ekonomik bunalım nedeniyle eksik istihdamla birlikte %16.6'ya ulaşmıştır

İstihdam*

	1990	1991	1992	1993	1994
Toplam istihdam (bin kişi)	21,562	21,238	21,703	21,628	22,136
İşsiz (bin kişi)	1,616	1,787	1,745	1,722	1,740
İşsizlik oranı (%)	7.5	8.4	8.0	8.0	7.9
Kent	10.9	12.3	12.0	12.0	11.1
Kır	4.9	5.5	4.9	4.5	5.1
Eksik istihdam oranı (%)	7.0	6.5	7.3	7.3	8.7

* Ekim itibariyle

Kaynak: DİE

B Ö L Ü M 2

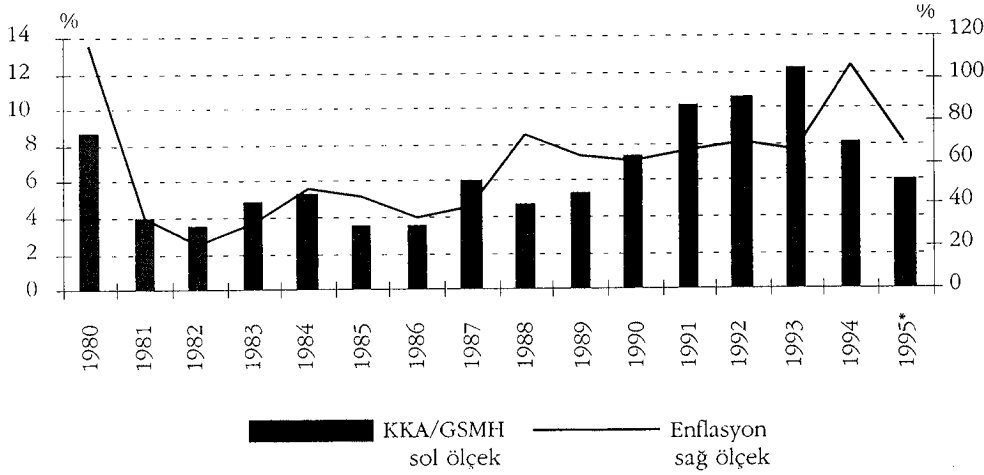
KAMU MALİYESİ

KAMU KESİMİ DENGESİ

1980'li yılların sonundan itibaren hızla artan kamu kesimi açığı, Türkiye ekonomisindeki birçok sorunun ya doğrudan, ya da dolaylı olarak, kaynağını oluşturmuştur. 1993 yılında GSMH'ya oranı %11.8 düzeyine ulaşarak rekor kıran kamu kesimi açığı, 1994 yılında meydana gelen krizin başlıca nedenidir. Kamu otoritesi, 5 Nisan istikrar politikaları paketiyle kamu kesimi açığını azaltmayı amaçlamış ve 1994 yılında açığı GSMH'nın %8.2'si düzeyine indirmekle, göreceli olarak, başarılı olmuştur.

1994 yılında %8.2'ye düşen kamu kesimi açığının GSMH'ya oranının 1995 yılında %5.1'e indirilmesi hedeflenmişti

Kamu kesimi açığı/GSMH ve enflasyon

* DPT tahmini

Ancak, bu düzelmenin ardında, kamu kesimi açığı içinde en büyük paya sahip olan konsolide bütçe açığının bazı geçici çözümlerle düşürülmüş olması yatmaktadır. Bir yandan, personel ve yatırım kalemlerinde yapılan harcama kısıntıları, öte yandan ek vergiler yoluyla geçici olarak sağlanan gelir artışları sonucunda reel olarak küçülen bütçe açığının, kalıcı bir gelir artışı ve gider azalışı sağlayacak yapısal tedbirlerin alınmaması nedeniyle, yeniden büyümesi kaçınılmaz olacaktır. Gerçekten de, 1995 yılı bütçe açığı hedefinden yıl sonunda ciddi sapmalar olabileceği yönünde işaretler şimdiden ortaya çıkmıştır.

Ancak, konsolide bütçe açığında hedeflerden sapılması kamu kesimi açığının beklenenden yüksek olmasına yol açacaktır

Kamu kesimi açığı/GSMH

	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Konsolide bütçe	3.0	5.3	4.3	6.7	3.8	3.3
KİT	3.8	3.1	3.3	2.5	2.2	1.5
Mahalli idareler	0.0	0.3	0.8	0.8	0.4	0.2
Sosyal güvenlik kurumları	-0.3	0.1	0.2	0.6	0.4	0.5
Diğer	0.8	1.3	2.0	1.2	1.4	-0.4
Toplam	7.4	10.2	10.6	11.8	8.2	5.1

*Program hedefleri

Kaynak: DPT

Kamu kesimi açığı içinde konsolide bütçeden sonra en fazla paya sahip olan KİT açıkları, devlete bağlı ekonomik kurumların serbest piyasa kuralları uyarınca etkin biçimde işletilemediğinin kanıtıdır. Bu nedenle, 5 Nisan kararlarının içerdiği yapısal reformlardan birini, kapsamlı bir özelleştirme programı oluşturmuştu. Ancak, siyasi nedenlerle 1994 yılında yeterli bir ivme kazanamayan özelleştirme uygulamaları, 1995 yılında da belirlenen iddialı hedeflerin çok altında kalmıştır.

Öyle ki, 2.4 milyar doları nakit olarak planlanan toplam 5.5 milyar dolar değerindeki özelleştirme paketinin bu yılın ilk yarısında sadece 70 milyon dolarlık kısmı gerçekleştirilebilmiştir. Bu durum karşısında kamu otoritesi, hedefi 1.3 milyar doları nakit olmak üzere 2.7 milyar dolar seviyesine indirmiştir. Özelleştirme çalışmaları yılın ikinci yarısında belirli bir ivme kazanmışsa da, Eylül ayından itibaren ortaya çıkan siyasal belirsizlik ortamı çalışmaları aksatmış, böylece düzeltilmiş hedefe dahi ulaşamayacağı anlaşılmıştır. Durum böyle olunca, ikinci bir düzeltme yapılarak özelleştirme hedefi 1.5 milyar dolara düşürülmüştür.

Yapısal reformların bir diğerini, artık çalışamaz duruma gelmiş olan ve ihtiyaçlara cevap vermek yerine yük olmaya başlayan sosyal güvenlik kurumlarının yeniden yapılanması oluşturmaktaydı. Konunun ciddiyetine rağmen, bu alanda gerekli adımlar atılamamış, ve sosyal güvenlik kurumlarının açıkları giderek büyümüştür. Gerçekten, Reuters verilerine göre bu kurumların 1995 yılında nakit açıklarının 140 trilyon TL'ye varması beklenmektedir.

Özelleştirme uygulamalarının istenen düzeye ulaşmaması KİT açıklarının önemli düzeyde devam etmesine neden olmuştur

Yıl başında 5.5 milyar dolar olarak belirlenen özelleştirme geliri hedefi yıl sonuna doğru 1.5 milyar dolara indirilmiştir

Sosyal güvenlik alanında iyileştirme yapılmaması sonucunda sosyal güvenlik kurumlarında nakit açığının 140 trilyon TL'ye ulaşması beklenmektedir

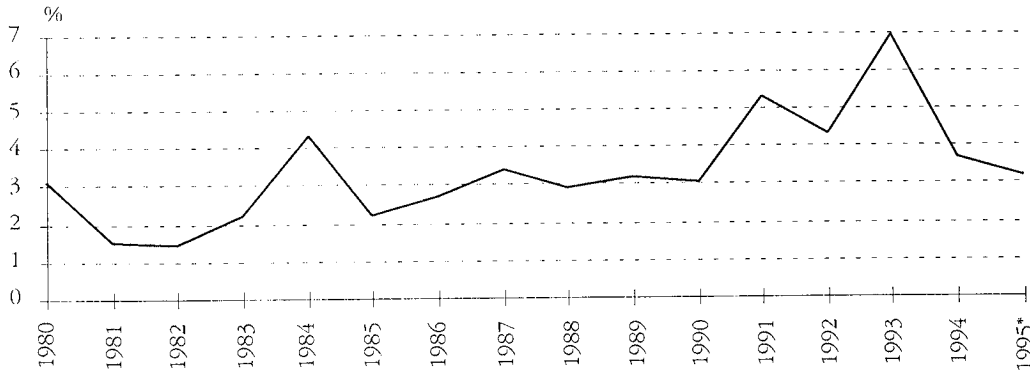
Konsolide Bütçe

Özellikle personel ve yatırım harcamalarında yapılan kısıtlamalar ve bir defaya mahsus olarak alınan ek vergilerden sağlanan gelir artışı sonucunda, reel olarak düşen 1994 yılı konsolide bütçe açığı, 146 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir. 1995 yılı ekonomi programında sıkı maliye politikalarına devam edilmesi ve bütçe açığının 198 trilyon TL düzeyinde gerçekleşmesi öngörülürken, açığın GSMH'ya oranının %3.7'den %3.3'e düşürülmesi hedeflenmiştir. Ancak, pek de gerçekçi olmayan bu hedef, daha sonra birçok defa düzeltilerek sırasıyla 219 trilyon TL, 263 trilyon TL ve son olarak ek bütçeyle beraber 306 trilyon TL olarak açıklanmıştır.

1995 yılında konsolide bütçe açığının GSMH'ya oranınının %3.3'e düşürülmesi hedeflenmiştir

1995 yılına ilişkin ilk bütçe taslağında, konsolide bütçe harcamalarının GSMH'ya oranının 0.5 puan azalarak %22.2'ye, faiz giderlerinin GSMH'ya oranının ise bir puan azalarak %6.5'e indirilmesi hedeflenmiştir. Gelirler cephesinde ise, vergi gelirlerinin GSMH'ya oranının bir puan artırılarak %14.5 seviyesine çıkarılması yanında, özelleştirme uygulamalarının da önemli miktarda gelir yaratması öngörülmüştür.

Bütçe açığı/GSMH

* Program hedefi

1995 yılı bütçesinde belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi, büyük ölçüde, yapısal önlemlerin uygulamaya konulmasına bağlı kılınmıştır. %48 gibi düşük bir oranda artması beklenen toplam harcamalar içinde dik-

kat çekici bir husus, faiz ödemelerindeki artışın %30 olarak öngörül-
müş olmasıdır. Ancak, faiz harcamalarında meydana gelen artış hedef-
lenenin çok üstünde gerçekleşecektir. Kamu maliyesinde dengenin
sağlanamaması sonucunda meydana gelen açığın, yüksek reel faiz
ödeyerek ve sürekli artan miktarlarda borçlanarak finanse edilmesi,
faiz yükünü ileride taşınamayacak bir boyuta doğru götürmektedir.

**Giderek büyüyen iç
borç faiz yükü bütçe-
nin yapısını hızla
bozmuştur**

Öte yandan, sosyal güvenlik kurumlarında meydana gelen açıklar ne-
deniyle 1995 yılında bu kurumlara yapılacak transferlerde %205 gibi
yüksek bir oranda artış öngörülmesi dikkat çekicidir. Sosyal güvenlik
kurumlarının yapısal tedbirlerle ıslah edilmesinde gecikilmesine bağlı
olarak ortaya aşırı bir mali yükün çıkmakta oluşu düşündürücüdür.

**Sosyal güvenlik kuru-
luşlarına transferler
hızla büyümektedir**

Kamu kesimi açığının finansmanında iç borçlanma vadesinin önemli
ölçüde uzatılarak, tahvil yoluyla borçlanmanın önünün açılması planla-
nırken, dış borçlanmada net ödemelerin devam etmesi öngörülmüştür.

Konsolide bütçe (trilyon TL)

	1994	1995*	1995**	1995***
Gelirler	753.4	1,133.0	1,410.0	276.0
Giderler	899.4	1,331.0	1,673.0	384.0
Faiz dışı denge	152.3	190.0	333.0	99.0
Bütçe dengesi	-146.0	-198.0	-263.0	-108.0

* Program hedefleri ** Düzeltme *** Ek bütçe

Kaynak: DPT

1995 yılının Ocak-Eylül dönemi itibariyle bütçe açığındaki gerçekleş-
menin, hedefler içinde kaldığı görülmektedir. Dokuz aylık bütçe açığı
85 trilyon TL olurken, nakit dengesindeki açık 158 trilyon TL düzeyi-
ne ulaşmıştır. Bütçe dengesi ile nakit dengesi arasındaki bu yüksek
fark, Ağustos-Eylül aylarına ilişkin toplam 52 trilyon TL tutarındaki fa-
iz harcaması için bütçede ödenek kalmamasından kaynaklanmıştır.
Her ne kadar bu dönemdeki gelişmelerin olumlu olarak yorumlanma-
sı mümkün ise de, yılın son çeyreğinde artan faiz harcamaları ve özel-

**İlk dokuz ayda bütçe
nakit açığı 158 tril-
yon TL'ye ulaşırken,
faiz dışı denge 241
trilyon TL fazla ver-
miştir**

leştirmeden aktarılacak gelirlerin elde edilememesi nedeniyle bütçe açığının hızla genişlemesi beklenmektedir. Öte yandan, erken genel seçim kararı alınması ile başta personel giderleri olmak üzere harcamaların artması ve kamu sektöründe meydana gelen grevlerin ortaya çıkardığı ek yük, Eylül ayının sonundan itibaren bütçe üzerinde önemli bir baskı yaratmıştır.

Konsolide bütçe (trilyon TL)
(Ocak-Eylül)

	1994	1995	% değişim
Gelirler	501.7	952.5	89.9
Vergiler	389.7	740.7	90.1
Dolaysız	191.4	301.8	57.7
Dolaylı	198.3	438.9	121.3
Vergi dışı gelirler	104.3	190.6	82.7
Hibe		5.1	-
Katma bütçe	7.6	16.2	112.7
Harcamalar	569.8	1,038.2	82.2
Personel	195.7	333.9	70.7
Diğer cari	32.2	67.1	108.0
Yatırım	42.4	53.5	26.3
Faiz ödemeleri	176.4	326.4	85.1
İç borç	137.8	258.7	87.8
Dış borç	38.6	67.7	75.3
KİT'lere transferler	16.8	36.8	118.8
Diğer transferler	106.3	220.4	107.4
Faiz dışı denge	108.3	240.8	122.4
Bütçe dengesi	-68.1	-85.6	25.7
TEFE artışı			45.5

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Personel ve yatırım harcamaları dışındaki bütün kalemlerde yılın ilk dokuz ayında reel artış meydana gelmiştir. Yılın ilk dört ayında toplam 128 trilyon TL açık veren bütçe, izleyen aylarda gelirlerde gerçekleşen dönemsel artışla, iç borçlanmada vadenin uzatılması ve faizin düşürülmesi sonucunda, Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında fazla vermiştir.

Ocak-Eylül döneminde vergi gelirleri %90 oranında artmış ve toplam gelirler içindeki payı, geçmiş yıllarda olduğu gibi, %78 düzeyinde gerçekleşmiştir. Harcamalarda yapılan kısıntılar dolayısıyla, vergi gelirlerinin toplam harcamalara oranı artmıştır. Bu yılın dokuz aylık döneminde %71 olan bu oran, geçen yılın aynı döneminden üç puan daha yüksektir. Bu arada, dolaylı vergilerin vergi gelirleri içindeki payı artmaya devam ederek, 1994 yılındaki %52 düzeyinden, bu yılın Ocak-Eylül döneminde %59 düzeyine ulaşmıştır. Bu gelişme, vergi reformunun yapılamaması sonucunda vergi gelirlerinin giderek dolaylı vergilere daha fazla dayandırıldığını gösterdiği gibi, kayıt dışı uygulamaları da teşvik etmektedir.

Ocak-Eylül döneminde vergi gelirleri geçen yıla göre %90 oranında artarken, harcamalar %82 oranında yükselmiştir

Bütçe gelirlerinin oransal dağılımı (%)

	90	91	92	93	94	95*	94**	95**
Vergi g./Top. gelir	80.2	78.8	81.3	75.2	78.0	77.7	77.7	77.8
Vergi dışı g./Top. gelir	14.2	8.7	17.0	23.4	20.6	21.8	20.8	20.0
Vergi g./Top. harcama	66.2	60.4	63.9	54.5	65.4	66.1	68.4	71.3
Dolaylı ver./Vergi g.	47.9	47.7	49.6	51.4	51.7	58.9	50.9	59.2

* Program hedefleri **Ocak-Eylül

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Vergi yönetiminde yapılan düzenlemeler ve KDV oranlarının yükseltilmesiyle, vergi gelirlerinde, Ocak-Eylül döneminde, beklenenin üstünde bir artış sağlanmakla beraber, özelleştirme gelirlerinin saptanan hedefin çok altında kalması sonucunda, daha önce 219 trilyon TL'ye yükseltilmiş olan bütçe açığı hedefi 263 trilyon TL'ye çıkarılmıştır. IMF'ye sunulan niyet mektubunda, yıl sonunda konsolide bütçeye 114 trilyon TL özelleştirme geliri aktarılması hedeflendiği halde, bu yılın dokuz aylık döneminde özelleştirme uygulamalarından sadece 25 trilyon TL sağlanabilmiştir.

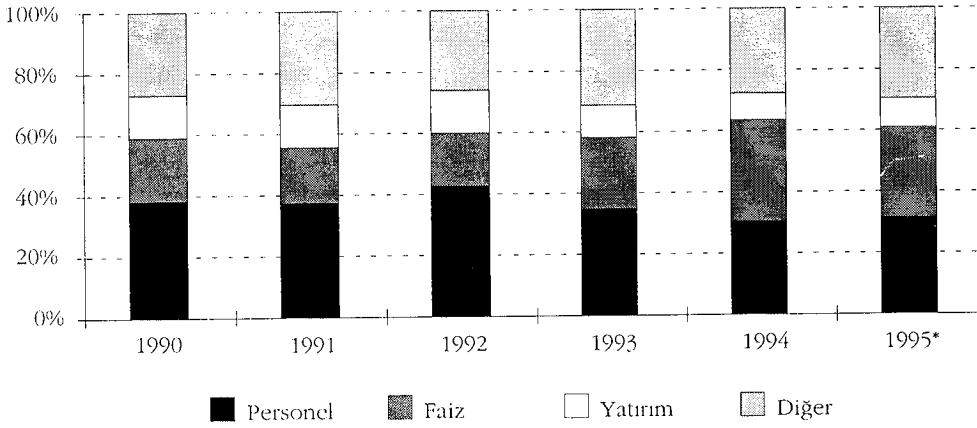
Dokuz ayda sadece 25 trilyon TL tutarında özelleştirme geliri elde edilmiştir

Dokuz aylık bütçe uygulamasında harcamalar açısından en dikkat çeken nokta, faiz ödemelerinin ulaştığı büyüklüktür. İlk kez Şubat ayında toplam personel ve yatırım harcamalarını aşan faiz ödemeleri, sonraki aylarda da yüksek düzeyde seyrederek, toplam harcamalar içinde

Toplam faiz ödemeleri vergi gelirlerinin %44'üne ulaşmıştır

%31 olan payını korumuştur. Bu durumda, personel ve özellikle yatırım harcamaları reel olarak azaldığı gibi, ikisinin birden toplam harcamalara oranı %41.7'den %37.3'e gerilemiştir. Böylece, faiz dışı denge-
de önemli miktarda fazla yaratılarak, faiz ödemelerinden kaynaklanan baskı, kısmen de olsa, hafifletilmiştir.

Bütçe harcamalarının dağılımı

* Program hedefi

Yılın son çeyreğinde, bir yandan kamu kesiminde gerçekleşen ücret zamlarının Kasım'dan itibaren yürürlüğe girmesi, öte yandan erken genel seçimlerin getirdiği yük, ek bütçeyi gerekli kılmıştır. Ancak, ek bütçesinde dengeden uzak kalarak, 384 trilyon TL gidere karşılık 276 trilyon TL gelire, 108 trilyon TL açık vermesi ve daha önce 263 trilyon TL olarak düzeltilmiş olan konsolide bütçe açığının, 306 trilyon TL dolayına çıkması öngörülmüştür. Ek bütçe uygulamasıyla, Hazine yıl sonuna kadar TCMB'den yaklaşık 40 trilyon TL ek avans kullanabilecektir.

Ek bütçenin gelir yapısı incelendiğinde, 210 trilyon TL tutarında vergi gelirine ek olarak, 27 trilyon TL'nin özel gelir ve fonlardan, 39 trilyon TL'nin de Türk Telekom'un gelirlerinden sağlanmasının planlandığı anlaşılmaktadır. Ek bütçe giderlerinde en yüksek pay 207 trilyon TL ile faiz ödemelerine ayrılmıştır. Bunu, kamu kesiminde maaş ve ücret ayarlamalarına karşılık olarak, sırasıyla, 63 trilyon TL ve 42 trilyon TL ile personel gideri ve sosyal güvenlik kurumlarına transferler izlemektedir.

Yılın son çeyreğinde artan harcamalar ek bütçe zorunluluğu doğurmuştur

Ek bütçenin 108 trilyon TL açık vermesi beklenmektedir

Ocak-Eylül döneminde bütçe açığı reel olarak düşmüş ise de, nakit dengesindeki açık, artan faiz ödemeleri için ödenek kalmaması sonucunda bütçe emanetleri ve avanslardaki artışa paralel olarak, hızla büyümüş ve 1994 yılının aynı dönemine göre %85 artarak 158 trilyon TL'ye çıkmıştır. Dış borçlarda net çıkış nedeniyle nakit açığının finansmanı iç borçlanmaya dayanmıştır. Hazine net olarak 80 trilyon TL tutarında dış borç anapara ödemesi yaparken, sırasıyla, tahvil, bono ve TCMB avansları olarak 107 trilyon TL, 128 trilyon TL ve 23 trilyon TL, olmak üzere, toplam 259 trilyon TL net iç borçlanma gerçekleştirilmiştir.

Bütçe nakit açığının finansmanı tamamen iç borçlanmaya dayanmıştır

Nakit dengesi ve finansmanı (trilyon TL) (Ocak-Eylül)

	1994	1995	% değişim
Bütçe dengesi	-68.1	-85.6	25.7
Avanslar ve bütçe emanetleri	-17.2	-72.7	322.7
Nakit dengesi	-85.4	-158.3	85.5
Finansman			
Dış borçlanma (net)	-40.3	-79.6	97.3
İç borçlanma (net)	148.5	259.1	74.5
Devlet tahvili	-36.0	107.5	-
Hazine bonosu	157.9	128.5	-18.6
Merkez bankası	26.6	23.1	-13.1
Diğer	-22.7	-21.2	-6.6

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Yılın ilk dokuz ayında, %77'si Hazine Bonosu ihracı yoluyla olmak üzere, toplam 1,070 trilyon TL tutarında iç borçlanma yapılmış, ancak eşit miktarda anapara ve faiz ödemesi gerçekleştirildiği için, net nakit girişi olmamıştır. Bu dönemde Hazine, ihtiyacı ölçüsünde TCMB kaynaklarına başvurduğu halde, toplam olarak geçen yıllara kıyasla daha az kaynak kullanmıştır. Öyle ki Hazine, yılın ilk çeyreğinde iç borçlanmanın hızlanmasıyla, kısa vadeli TCMB avanslarını azaltmış ve sadece yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde borç ödemelerinin yüklü olduğu dönemlerde, avans kullanımına gitmiştir. Ayrıca, Nisan ayından itibaren yeniden açılan dış kredi olanakları sonucunda 83.6 trilyon TL

Dokuz aylık dönemde gerçekleşen 147 trilyon TL tutarındaki nakit çıkışı faiz dışı dengedeki fazla ile karşılanmıştır

tutarında dış borçlanma sağlanırken, toplam dış borç anapara ve faiz ödemeleri 231 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Böylece, dış borç anapara ve faiz ödemelerinden kaynaklanan 147 trilyon TL tutarındaki nakit çıkışı, faiz dışı dengede gerçekleşen fazladan karşılanmıştır.

İç ve dış borçlanma ve geri ödeme (Ocak-Eylül)

	Trilyon TL	Milyar \$
Toplam borçlanma	1,153.9	24.2
İç	1,070.3	22.4
Tahvil	218.5	4.6
Bono	828.7	17.4
Merkez bankası	23.1	0.5
Dış	83.6	1.8
Toplam geri ödeme	1,300.7	27.3
İç	1,069.8	22.4
Anapara	811.1	17.0
Faiz	258.7	5.4
Dış	230.9	4.8
Anapara	163.2	3.4
Faiz	67.7	1.4

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

1994 yılının son çeyreğinde enflasyonun yükselmesi ve iç borçların kısa vadelerde yoğunlaşmış olmasının tedirginliği artırması sonucunda faizler artma eğilimine girmiş, Hazine yönetiminin piyasa koşullarına uyumlu bir borçlanma politikası izlemesi sonucunda, 1995 yılının başında hızla yükselmiştir. Böylece, 3 aylık bonoların yıllık bileşik faizi %131 seviyesinden %173'e yükselirken, Hazine finansman gereksinimini karşılayan miktarda borçlanmayı başarmıştır. Şubat ayında bileşik faiz 3 aylık vadede %160 seviyesine gerilerken, uzun bir aradan sonra ilk kez, piyasalara yıllık bileşik faizi %169 olan 6 aylık bono satışı yapılabilmiş, böylece borçlanmanın vadesi nispeten uzatılabilmektedir. İç borçlanmada vade yapısını iyileştirme çabaları Mart ayında da sürdürülmüş, bono ihracında 9 aylık vadeye çıkılırken, %125 faizli bir yıl vadeli devlet tahvili ihraç etmek mümkün olmuştur. Böylece, yılın ilk

Faizler yüksek seviyesini korumakla beraber, dalgalı bir seyir izlemiştir

eyreğinde bir yandan i borçlanmanın vade yapısı uzatılmış, diğeryandan da yeterli miktarda borçlanma sağlanarak net dış borç geri ödemeleri gerçekleştirilmiştir.

Nisan ayının ilk yarısında %95 seviyesine kadar gerileyen bileşik faizin, azalma eğilimine giren enflasyona paralel olarak, hızlı bir dışuşe geçeceği beklenmiştir. Ancak, zellikle Ocak ayında yüklü miktarda ihraç edilmiş olan bonoların itfa döneminin gelmesi, Hazine'nin finansman ihtiyaını artırdınca, faizde yukarıya doğru baskı meydana gelmiş ve faiz oranı %120 seviyesine yükselmiştir. Daha sonra, yaz aylarında borç ödemelerinin nispeten az olması, dış borçlanma ve turizm gelirleri yoluyla döviz girişinin artmasıyla, faizler yeniden inişe geçerek, Eylül ayına kadar %90-100 aralığında seyretmiştir. Eylül ayı başında TCMB, ekonomiyi soğutmak ve enflasyonist baskıları hafifletmek amacıyla, parasal genişlemeyi sınırlandıran yönde önlemler alınca, faizler yeniden yükselme eğilimine girmiştir. Koalisyon hükümetinin son bulmasıyla ortaya çıkan siyasal belirsizlik, bu eğilimi daha da glendirmiştir. Böylece 1996 yılına, bileşik faizlerin %240 olduğu ve borçlanma vadesinin yeniden önemli ölçüde kısaldığı bir ortamda girilmiştir.

1995 yılının başında hızla artan i borçlanma, yılın ikinci yarısında yeniden dış kaynak bulunabilmesine ve faiz dışı dengede oluşan fazlaya bağlı olarak artış hızını kesmiştir. İ borç stoku üç aylık dönemler itibariyle incelendiğinde, 1994 yılı sonunda 800 trilyon TL'den 1995'in birinci, ikinci ve üçüncü çeyreğinde, sırasıyla, 948 trilyon TL, 1,107 trilyon TL, ve 1,190 trilyon TL seviyesine yükselmiş, Ekim ayı itibariyle 1,219 trilyon TL'yi bulmuştur. İ borçların dağılımı ise, vadenin uzaması nedeniyle, tahvil lehine gelişmiştir. Böylece, tahvillerin toplam borç içindeki oranı 1994 yılı sonunda %30 iken, Ekim ayında %41'e çıkmıştır.

Yılın sonuna doğru vadeler hızla kısalırken faizler yükselmiş ve 1996 yılına bileşik faizlerin %240 olduğu bir ortamda girilmiştir

İ borç stoku, artan i borçlanmaya bağlı olarak hızla büyümüş ve Ekim ayı itibariyle 1.2 katrilyon TL'yi aşmıştır

İç borç stoku (trilyon TL)

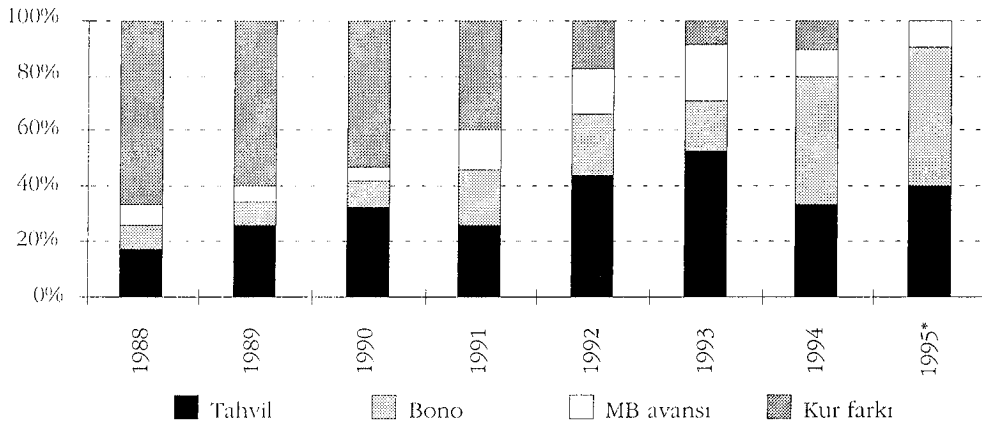
	90	91	92	93	94	95/I	95/II	95/III
Tahvil	18.8	24.7	86.4	190.5	239.4	292.9	419.4	522.1
Bono	5.5	18.3	42.2	64.5	304.2	531.1	579.5	547.8
Avans	2.9	13.6	31.0	70.4	122.3	121.5	105.8	120.4
Kur farkı	30.0	37.1	34.6	31.9	133.4	2.4	2.4	0
Toplam	57.2	93.6	194.2	357.3	799.3	948.0	1,107.1	1,190.3

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Yapısal tedbirlerin geciktirilmesi sonucunda, kamu kesimi açığının giderek artan biçimde iç borçlanmayla karşılanması, faizler üzerinde baskı yaratmakta, özel sektörün kaynak kullanma olanağına darbe vermektedir. Ekonomide yüksek enflasyon ve belirsizliğin hakim olduğu böyle bir ortamda, borçlanmaya devam edilebilmesi için verilmesi gereken yüksek reel faizler, iç borç stokunun ekonomik büyümeden daha hızlı artmasına yol açmaktadır. Ayrıca, iç borç vade yapısının kısa olması, kamu nakit dengesini olumsuz etkilemekte ve finansal piyasalarda istikrarı bozan bir durum yaratmaktadır.

Yukarıda belirtilen durum ve eğilimler çerçevesinde, iç borçlanmanın sürdürülebilmesi oldukça güç görünmektedir. İleride iç borç sorununa kabul edilemez çözümler önerilmesini önlemek, kamu kesimi açığını ortadan kaldırmaya yönelik yapısal reformların süratle hayata geçirilmesi mümkündür.

İç borçların dağılımı

Yüksek reel faizler iç borç stokunun büyüme oranından daha hızlı artmasına yol açmaktadır

Kamu İktisadi Teşebbüsleri

Kamu kesimi açığında, konsolide bütçeden sonra ikinci en büyük paya sahip olan KİT açıkları 1994 yılında, bir önceki yıla göre, %12 artarak 55 trilyon TL olmuştur. Böylece, KİT açıklarının GSMH'ye oranı %2.4'ten %1.4'e inmiştir. 1995 yılında 60 trilyon TL'ye ulaşan açığın GSMH'ye oranının %0.8'e düşmesi beklenmektedir. Ancak yapısal reformlar içinde ilk sıralarda yer alan özelleştirme uygulamasının istenen düzeyde gerçekleşmemesi, KİT açıklarının öngörülen düzeyden yüksek olmasına neden olacaktır.

1994 yılında 97 trilyon TL zarar beyan eden KİT'lerin, 1995 yılı zararlarının 15 trilyon TL'ye indirilmesi hedeflenmiştir. Ancak, kamu kesiminde programlanan miktarın üstünde gerçekleşen ücret artışları ile gecikmiş fiyat ayarlamaları sonucunda, bu hedef gerçekçi görülmemektedir.

Yapısal reformların geciktirilmesi KİT açıklarının küçülmesini engellemektedir

1995 yılında KİT'lerin 15 trilyon TL tutarında zarar edeceği öngörülmüştür

KİT'lerin kâr/zarar durumu (trilyon TL)

	1994**	% değişim	1995***	% değişim
Toplam hasılat	972.8	136.9	1,425.2	46.5
Toplam gider	-1,091.0	130.7	-1,469.7	34.7
Ücret ve maaş ödemeleri	-168.5	69.2	-209.4	24.3
Vergi öncesi kâr/zarar	-118.2	92.5	-44.6	-62.3
Vergi yükümlülüğü	-6.4	68.4	-11.7	82.8
Vergi sonrası kâr/zarar	-124.6	91.4	-56.3	-54.8
Tahakkuk eden görev zararı	23.3	100.9	29.1	24.9
Görev zararı sonrası kâr/zarar*	-94.9	90.9	-15.4	-83.8

* Vergi öncesi kâr itibarıyla hesaplanmıştır. ** Tahmin *** Program hedefleri

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

KİT'lerin borç stoku, 1994 yılında %221 oranında büyüdüktan sonra, bu yılın ilk altı ayında sadece %10 dolayında artarak 714 trilyon TL'den Haziran ayı sonunda 784 trilyon TL'ye yükselmiştir. İşletmeci KİT'lerin dış borçlarının bu dönemde daha hızlı artması nedeniyle, dış

KİT borçlarının 1995 yılında reel olarak düşürülmesi hedeflenmiştir

borçların toplam borç stoku içindeki payı iki puan artarak %46'ya ulaşmıştır.

KİT'lerin borç stoku (trilyon TL)

	1991	1992	1993	1994	1995*
İç borçlar	50.7	91.3	144.0	401.9	423.5
Ticari banka	19.6	12.6	16.9	39.8	37.6
Reeskont kredileri	-	4.5	14.3	25.1	-
Vergi	8.2	15.9	25.4	103.5	150.5
SSK	3.6	1.1	2.0	11.9	11.8
Hazine	-	17.8	35.0	88.5	73.0
Resmi daireler	12.3	21.1	33.5	59.2	79.8
Özel şahıslar	1.6	10.7	11.8	22.8	28.8
Üretici	3.8	4.6	1.1	9.4	2.1
KİT	1.6	3.1	3.1	41.6	39.7
Dış borçlar	38.3	54.0	78.3	312.2	360.1
Toplam	89.0	145.3	222.3	714.1	783.6

*Haziran itibariyle

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

B Ö L Ü M

PARA POLİTİKASI VE
PARASAL GELİŞMELER

PARA POLİTİKASI

TCMB, 1995 yılı başında, enflasyonun kontrol altına alınması ve fiyat istikrarının sağlanması yönünde sınırlandırıcı bir para politikası izleyeceğini açıklamıştır. Bu doğrultuda oluşturulan para programında, TCMB bilanço büyüklüklerinin enflasyon hedefine uygun biçimde artması öngörülmüştür. Bilanço'da TL cinsinden çeşitli kalemlere sınırlama getirilmiş ve TCMB parasında meydana gelecek artış, net dış varlıkların artışına bağlanırken, parasal büyüklükler için belirlenen hedefler üçer aylık dönemler itibariyle açıklanmıştır.

Parasal hedefler (trilyon TL)

	94/IV	95/I	95/II	95/III	95/IV
Net uluslararası rezervler*		150.0	300.0	300.0	600.0
Net iç varlıklar	305.5	342.2	366.7	388.8	393.6
Rezerv para	185.7	213.0	237.0	251.0	261.0

* 1994 sonundan itibaren kümülatif değişim için alt limitler (milyon \$).

Kaynak: Reuters

Öte yandan, çapa görevi görmesi planlanan döviz kurları itibariyle 1 dolar ve 1.5 marktan oluşan döviz sepeti için aylık hedefler belirlenmiştir. Buna göre, döviz kuru değişiminin enflasyona paralel gideceği, yıl sonunda dolar-mark paritesinin 1.50 olması halinde, döviz sepeti değerinin 101,400 TL olacağı öngörülmüştür. TL cinsinden finansal kıymetlere olan talebin artırılması ve döviz talebinin azaltılması amacıyla pozitif reel faiz politikasının sürdürüleceği beklentisi doğmuştur.

TCMB'nin kamu kesimine açtığı krediler yoluyla yarattığı para miktarını gösteren net iç varlıkların, 1995 yılında %30 dolayında, enflasyon üzerinde belirleyici etki yapan, TCMB'nin bankacılık sektörüne olan yükümlülüklerini içeren rezerv paranın, %40 artması hedeflenmiştir. Bu arada TL'nin değer kazanmasıyla ekonomik birimlerin portföy tercihlerini TL cinsinden finansal kıymetler lehine değiştireceği ve böylece net döviz rezervlerinde artış olması öngörülmüştür.

TCMB parasal büyü-meyi disiplin altına almayı hedeflemiştir

Döviz kuru için aylık hedefler belirlenmiştir

Rezerv paranın enflasyona paralel olarak %40 oranında artması hedeflenmiştir

Bu hedefler doğrultusunda gelişen uygulama sonunda, Ocak ayında para arzındaki büyümeyi sınırlandırmak amacıyla, munzam karşılık ve disponibilite oranları yükseltilmiştir. Bir kriz anında, bankacılık sektörünün karşılaşılabileceği likidite sıkıntısını aşabilmek üzere, vadesiz mevduatlar için düşürülmüş olan bu oranlar, bu defa uygulanan sıkı para politikası ve parasal genişlemenin disiplin altına alınması amacıyla yeniden yükseltilmiştir. Buna göre, TL mevduat munzam karşılık oranı bir puan artırılıp %9'a, yabancı para cinsinden mevduatlarda yabancı para kısmı için ise, üç puan artırılıp %13'e çıkarılmıştır. Disponibilite oranları ise mevduat için değiştirilmezken, mevduat dışı kaynaklarda TL için 1 puan artırılıp %9'a, yabancı para için ise, 3 puan artırılıp %12'ye yükseltilmiştir.

Ocak ayında para arzının artışını kontrol altına almak amacıyla munzam karşılık ve disponibilite oranları yükseltilmiştir

Likidite oranlarındaki değişiklikler

	Munzam karşılık (%)			Disponibilite (%)		
	Eski	3/1994	1/1995	Eski	4/1994	2/1995
TL mevduat				32.0	32.0	32.0
Vadeli	7.5	8.0*	9.0*			
Vadesiz	16.0	8.0*	9.0*			
Yabancı para mev.				0.0	0.0	3.0
Yabancı para kısmı						
Vadeli	9.5	10.0*	13.0*			
Vadesiz	11.5	10.0*	13.0*			
TL kısmı						
Vadeli	3.0	0.0*	0.0*			
Vadesiz	8.0	0.0*	0.0*			
Artan mevduat						
TL						
Serbest				8.0*	9.0*	
Kamu menkul kıy.				0.0*	3.0*	
Yabancı para						
Serbest				9.0*	12.0*	
Kamu menkul kıy.				0.0*	3.0*	

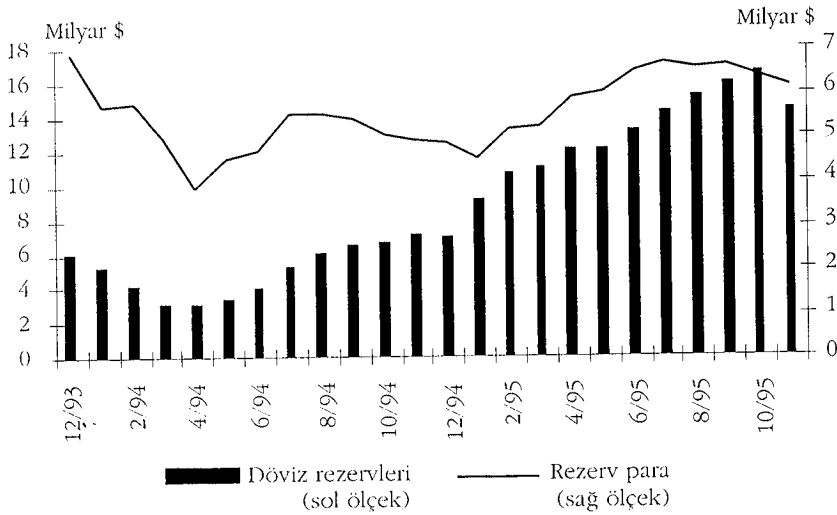
* 31/3/1994 tarihi itibarıyla sabit kabul edilen TL ve YP mevduatlarına (yurtiçi bankalararası mevduat hariç) eski oranlar, bu tarihten sonra mevduatta meydana gelen artışlar için yeni oranlar uygulanır.

Kaynak: TCMB

Para otoritesinin sınırlayıcı para politikası uygulaması, TCMB bilançosuna yansımıştır. 1994'ün ikinci yarısında yüksek reel faiz politikası sonucunda TL'ye olan güvenin göreceli olarak artmasıyla, bir yandan genelde portföy tercihleri TL cinsinden finansal kıymetlere yönelirken, öte yandan kısa vadeli sermaye girişlerinin artmasıyla, TCMB'nin döviz rezervleri önemli ölçüde yükselmiştir. Öyle ki, kriz sırasında 3.3 milyar dolar seviyesine gerilemiş olan rezervler, 1994'ün ikinci yarısından itibaren sürekli artarak, yıl sonunda 7.1 milyar dolara çıkmıştır. Bu durum 1995 yılında hızlanarak devam etmiş ve Eylül sonunda rezervler 16.2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.

Portföy yapısının değişmesi ve yüklü miktardaki sermaye girişi nedeniyle TCMB döviz rezervleri Eylül sonunda 16.2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır

TCMB döviz rezervleri ve rezerv para

Döviz rezervlerindeki artış, dış varlıkların önemli ölçüde büyümesine neden olmuştur. Yıl başında 9.6 milyar dolar seviyesinde olan dış varlıklar hızla artarak, Eylül sonunda 18.8 milyar dolara ulaşmıştır. Bu arada daha yavaş bir seyir izleyen toplam döviz yükümlülükleri, Ocak-Eylül döneminde 4.1 milyar dolar dolayında artarak 17.1 milyar dolara erişmiştir. Böylece, yıl başında 3.4 milyar dolar olan döviz pozisyon açığı hızla kapandığı gibi, Ağustos sonunda fazlaya dönüşmüş, Eylül sonunda fazla 1.7 milyar doları bulmuştur.

TCMB'nin döviz pozisyon açığı kapanarak, Eylül sonunda 1.7 milyar dolar fazla vermiştir

TCMB analitik bilançosu
(Seçilmiş kalemler, trilyon TL)

	94/IV	95/I	95/II	95/III	95/12*
Net dış varlıklar	-21.4	93.7	167.8	305.4	253.3
İç varlıklar	324.3	345.7	428.3	365.1	413.6
Avans	122.3	121.5	105.8	120.4	126.5
Değerleme	133.8	47.4	51.8	42.2	33.6
MB parası	193.1	246.7	401.7	447.4	404.3
Rezerv para	185.7	219.0	286.4	323.1	333.1
Emisyon	120.2	139.2	185.1	210.2	216.0
Açık piyasa işl. borç.	1.1	21.0	107.0	114.3	71.1

* 1 Aralık itibarıyla

Kaynak: TCMB

Dokuz aylık dönemde, Hazine'nin yüksek hacimli iç borçlanmaya giderek TCMB kaynaklarına daha az başvurması, iç varlıklarda önemli artış olmasını engellemiş ve böylece, limitler dahilinde kalınmıştır. Bu arada, TCMB'nin Hazine tarafından üstlenilen ve TL'nin yabancı paralar karşısındaki değerinin değişmesine paralel olarak ortaya çıkan kur farklarının yer aldığı değerleme hesabı, sene başında bu zararın kamu borçlanma senetleri ile ödenmesi sonucunda azalmıştır. Böylece, menkul kıymetler cüzdanı önemli bir artış kaydederek, TCMB'nin açık piyasa işlemleri yoluyla likidite seviyesini kontrol edebilmesine olanak sağlamıştır. Bununla birlikte, ilk dokuz aylık dönemde net dış varlıklarda görülen hızlı artış sonunda, TCMB parası %132 büyüyerek, belirlenmiş hedeflerin aşılmasına neden olmuştur. Bu arada, %41 oranında artması planlanan rezerv para, yılın ilk dokuz ayında %74 oranında büyürken, dolaşımdaki para %75 oranında artmıştır.

İç talebin hızla genişlemesi ve yurtdışından önemli miktarda sermaye girişi, parasal büyüklükler üzerinde olumsuz etkiler yaratınca, TCMB Eylül ayı başında ekonomiyi soğutmak ve parasal genişlemeyi durdurmak üzere, yeni önlemler almıştır. Buna göre TCMB, IMF'nin de uyarısıyla rezerv paradaki artışı kontrol altına almak için, Eylül'ün ilk haftasında zorunlu döviz devri işlemlerini iki hafta süreyle durdurmuştur.

On aylık dönemde, rezerv paradaki artış %74 ile beklenenin çok üzerinde olmuştur

TCMB, parasal genişlemeyi durdurmak amacıyla Eylül başında yeni önlemler almıştır

Bu uygulama piyasalarda ciddi bir belirsizlik yaratmış, bir yandan TL piyasasında kısa vadeli faiz oranları yükselirken, öte yandan döviz kurunun, kısa süreli de olsa, düşmesine neden olmuştur.

Ancak, bu önlem tam anlamıyla amacına ulaşamamıştır. Öyle ki, biriken döviz devirleri, uygulamanın sona ermesiyle, rezerv parada yeniden önemli artış yaratmıştır. Böyle olunca, %25 olan zorunlu döviz devir oranı, önce %20'ye, daha sonra da %18'e indirilirken, döviz alımları sonucunda piyasaya çıkan TL'nin açık piyasa işlemleri yoluyla sterilize edilmesine çalışılmıştır. Bu durumda TCMB gecelik faiz oranlarını yükseltmiştir.

Bu önlemlerin yanısıra, döviz rezervlerinde büyümeyi önlemek ve iç talebi kısmak amacıyla iki önlem daha yürürlüğe konulmuştur. Özel kesimin yurtdışı borçlanmaları %6 oranında vergilendirilerek, kısa vadeli sermaye girişlerinin maliyeti artırılmıştır. Kısa vadeli sermaye girişinin kısıtlanmasını hedefleyen önlem, reel faiz oranlarının artması ve giderek getirilen ek maliyetin Hazine tarafından üstlenilmesi sonucunu doğurmuş ve bu nedenle de, başarılı olunamamıştır. Nitekim, TCMB'nin döviz rezervleri Ekim sonunda 16.8 milyar dolarlık rekor seviyesine ulaşmıştır. İç talebin kısılmasına yönelik diğer uygulama ise, tüketici kredilerine uygulanan vergi oranının %6'dan %10'a yükseltilmesi olmuştur.

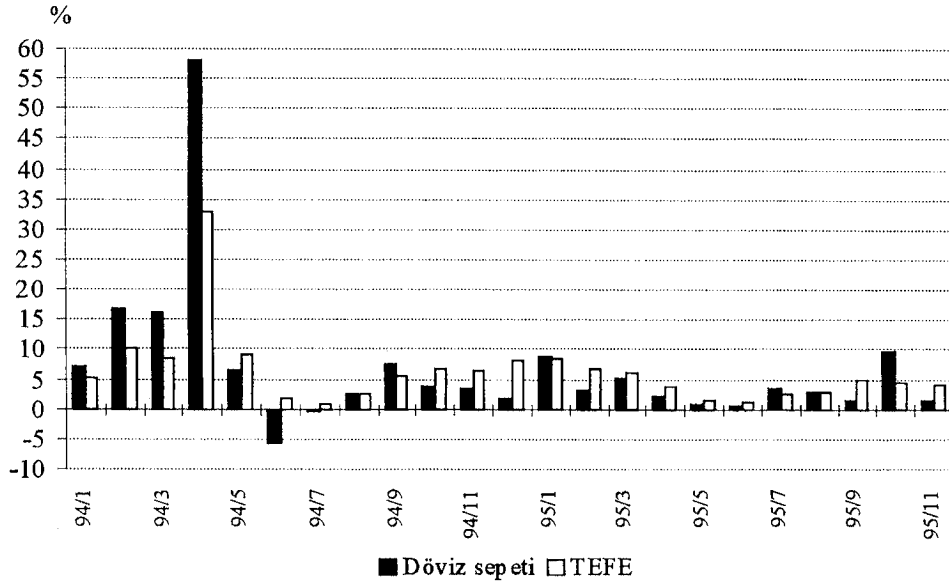
IMF'ye verilen niyet mektubunda belirtilmiş olduğu gibi, döviz kurunun çapa görevi yaparak, enflasyonla mücadelede önemli bir araç olması amaçlanmıştır. Enflasyonun, yavaşlamakla birlikte, yüksek düzeylerde seyretmesi ve belirlenmiş olan hedefi aşması nedeniyle, enflasyon-döviz kuru makası, yılın ikinci yarısında döviz kurundaki artışın hızlanmasına rağmen, açılmış ve TL reel olarak değer kazanmıştır. Gerçekten de, 1994 yılı sonunda 38,500 TL olan dolar, Eylül sonunda 48,900 TL'ye yükselerek, dokuz aylık süre içinde sadece %26 oranında artmıştır. Aynı dönemde gerçekleşen toptan eşya enflasyonu ile karşılaştırıldığında TL, dolar karşısında, %13'e yakın değer kazanmıştır.

Zorunlu döviz devir oranı %25'ten %18'e indirilmiştir

Özel kesimin yurtdışı borçlanmalarına %6 oranında vergi getirilirken, tüketici kredilerine uygulanan vergi oranı %10'a yükseltilmiştir

1995 yılında yüksek reel faiz politikası nedeniyle TL diğer para birimlerine karşı değer kazanmıştır

Döviz sepetindeki aylık ortalama değişim ve enflasyon

Kaynak: Reuters

Eylül itibariyle gösterge niteliğindeki aylık döviz sepeti limitleri dahilinde kalınmış ise de, ortaya çıkan siyasi belirsizlik Ekim-Kasım aylarında döviz talebinin hızla artmasına neden olarak, döviz kurlarında yüksek oranda artışa yol açmıştır. Böylece döviz sepetinin değeri için öngörülen yıl sonu hedefi daha Ekim ayında aşılmıştır. Ortaya çıkan döviz talebi, TCMB'nin döviz rezervlerinin Kasım ayından başlayarak hızla azalmasına yol açarken, 2 milyar doları aşan bir düşüşle, Aralık başında rezervlerin 14.7 milyar dolara gerilemesine neden olmuştur. Bunun sonucunda, TCMB döviz pozisyonu tekrar açığa dönüşmüştür. Öte yandan, TCMB Kasım ayı sonunda vadeli döviz piyasası kurarak, döviz talebini dizginlemeyi ve döviz satışlarını zamana yaymayı amaçlamıştır.

Yıl sonuna doğru artan döviz talebi döviz kuru hedeflerinin aşılmasına neden olmuştur

Döviz sepeti limitleri ve gerçekleşme (TL)

	Limit	Gerçekleşme
Şubat	83,700	81,841
Mart	87,100	86,043
Nisan	89,300	88,038
Mayıs	90,700	88,737
Haziran	92,200	89,270
Temmuz	93,600	92,290
Ağustos	95,100	94,964
Eylül	96,700	96,489
Ekim	98,200	105,941
Kasım	99,800	107,624
Aralık	101,400	115,989

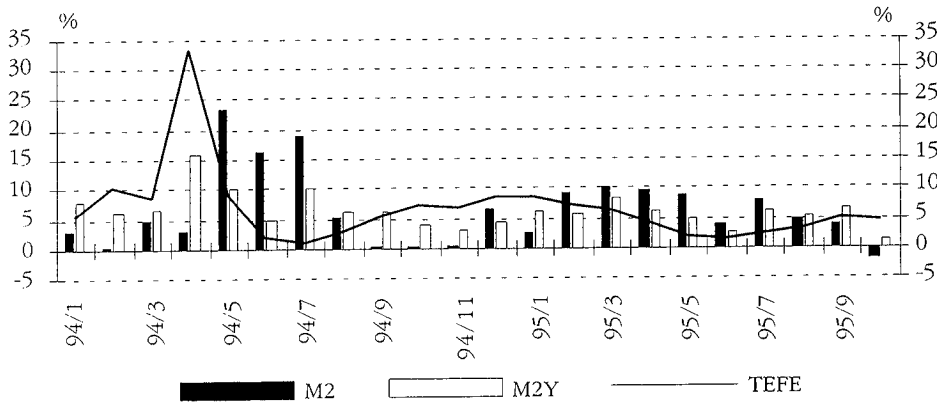
Kaynak: Reuters

Parasal Gelişmeler

Parasal genişlemenin sınırlandırılması yönünde uygulanan politikalara rağmen, döviz işlemleri yoluyla sürekli artan TCMB parası, parasal büyüklükler üzerindeki etkisini kısa sürede göstermiştir. Böylece, mali sistemin TL cinsinden büyüklüğünün bir göstergesi olan ve dolaşımdaki para ile vadeli ve vadesiz mevduattan oluşan M2 yılın ilk on ayında %13 gibi yüksek bir oranda reel büyüme göstermiştir.

TCMB parasındaki yüksek artış, M2'nin yılın ilk on ayında %13 oranında reel olarak büyümesine neden olmuştur

Parasal büyüklüklerde aylık değişim

Yüksek reel faizler dolayısıyla portföy yapısının TL cinsinden finansal kıymetlere yönelmesi, on aylık dönemde M2Y içinde döviz tevdiat hesaplarının payının azalmasına sebep olmuştur. Ancak bu durum, reel faizlerin gerilemesiyle Eylül ayından itibaren değişmeye başlamıştır. Öyle ki, yerleşik kişilere ait döviz tevdiat hesapları yıl başında 14.5 milyar dolar iken Ağustos sonunda 15.1 milyar dolar seviyesine ulaşmış, ancak izleyen iki ayda artış hızlanınca Ekim sonunda 16.8 milyar dolara çıkmıştır.

Eylül ayına kadar döviz tevdiat hesaplarının M2Y içindeki payı geriledikten sonra dövize olan talebin artmasıyla yeniden yükselmeye başlamıştır

M2Y'nin bileşimi (%)

	91	92	93	94	95/I	95/II	95/10
Dolaşımdaki para	12	11	11	9	9	10	9
Vadesiz mevduat	14	13	12	9	8	8	8
Vadeli mevduat	45	39	30	32	35	38	35
Döviz tevdiat hesapları	29	37	47	50	48	44	48
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TCMB

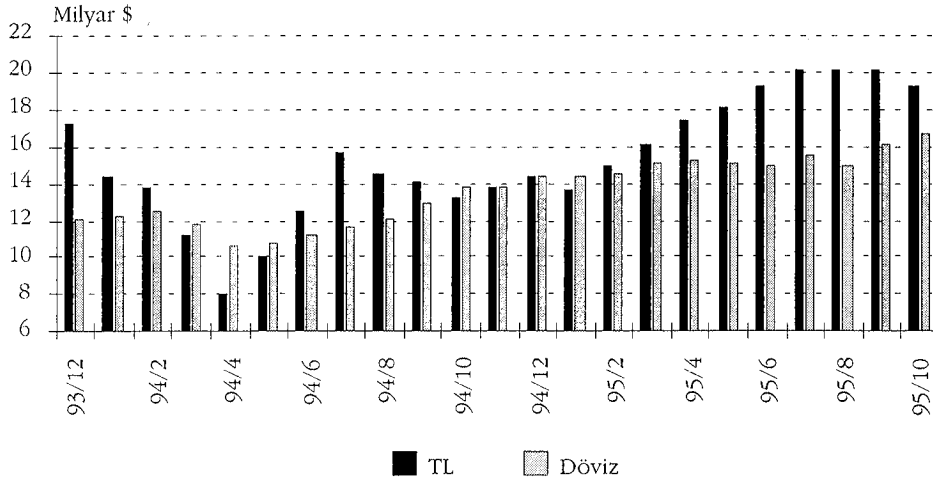
Yılın ilk sekiz ayında meydana gelen vadeli TL mevduat artışı sonucunda döviz tevdiat hesaplarının M2Y içindeki payı altı puan gerileyerek %44'e düşerken, vadeli mevduatın payı %38'e ulaşmıştır. İzleyen aylarda ise, faiz oranının enflasyon oranına paralel gitmemesi ve ortaya çıkan siyasi belirsizlik üzerine döviz tevdiat hesaplarında görülen artış hızlanmış, ve Ekim ayı sonunda bu tür hesapların M2Y içindeki payı kur artışının da etkisiyle %48'e ulaşarak, yıl başındaki seviyesine yaklaşmıştır.

Ekim ayı itibariyle döviz tevdiat hesaplarının M2Y içindeki payı %48 olmuştur

Ocak-Ağustos döneminde TL mevduat, yüksek reel faiz getirisine bağlı olarak, önemli ölçüde artmış, yaklaşık iki kat artan tasarruf mevduatı da toplam mevduat içindeki payını hızla büyütüştür. Böylece tasarruf mevduatının toplam mevduat içinde %61 olan yıl başındaki payı %66'ya yükselmiştir. Ancak Eylül ayında ortaya çıkan siyasi sorunlar, TL mevduatta görülen hızlı artışın durmasına neden olmuş, böylece, Ekim ayında toplam mevduat azalmıştır. Mevduatlardaki reel artış oranı, Ağustos sonunda %25'ten Ekim sonunda %15'e gerilemiştir.

Yüksek reel faizlere bağlı olarak toplam mevduat hızla yükselmiştir

Toplam mevduat

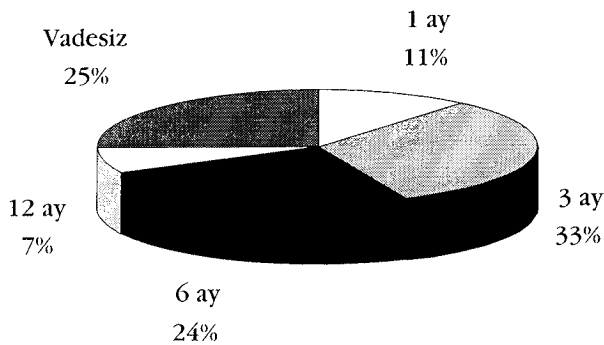
Bankalar TL mevduattan kaçışı önlemek amacıyla ve Hazine faizindeki yükselişe paralel olarak, Kasım ayından itibaren özellikle kısa vadeler için faiz oranlarını yükseltmişlerdir. Böylece mevduat faizleri vadelere göre ortalama 4-11 puan artmış, ve sırasıyla, bir, üç, altı ve oniki ay vade itibariyle ortalama %71, %78, %83 ve %91 olmuştur.

Yıl sonuna doğru bankalar TL mevduattan kaçışı önlemek için faizlerini artırmışlardır

TL mevduatın vade yapısı incelendiğinde, toplam mevduat içindeki payı yıl başında %27 olan vadesiz mevduat Ekim ayı sonunda %25'e gerilemiştir. Vadeli mevduatın vade yapısı ise, süregelen enflasyonist ortamda kısa vadeli kalmaya devam ederek üç ay vadede yoğunlaşmıştır.

Mevduat kısa vadeler üzerinde yoğunlaşmaya devam etmiştir

TL mevduatın vade yapısı*

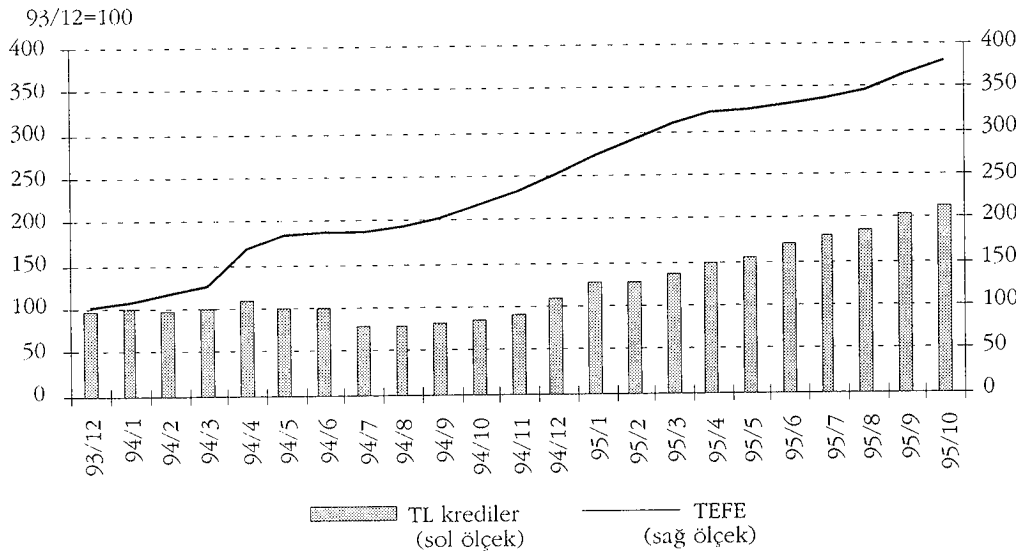

*Ekim 1995

1995 yılının ilk aylarından itibaren canlanan iç talebin etkisiyle yükselen ekonomik faaliyet düzeyi, üretim artışını da beraberinde getirmiştir. Üretim artışı kredi talebini genişletmiş, böylece toplam kredi stoku on aylık dönemde reel anlamda %10 dolayında büyümüştür. Ticari banka kredileri %26 oranında reel büyüme kaydederken, TCMB'nin doğrudan kredileri azalmış, kalkınma ve yatırım bankalarının sağladığı kredilerde ise reel artış olmamıştır.

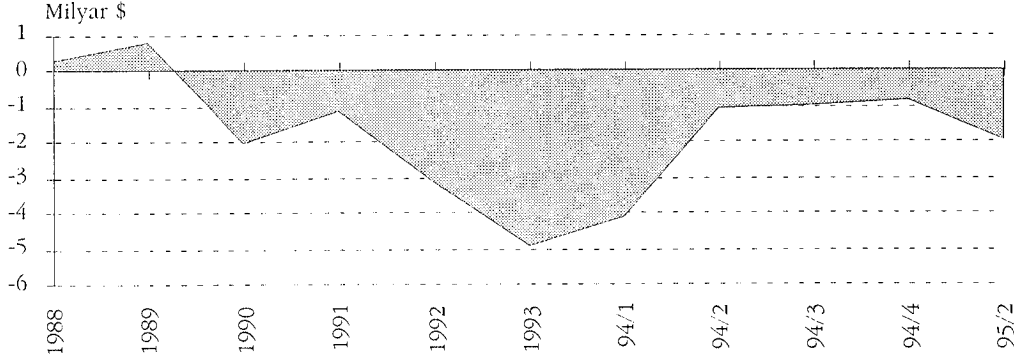
Banka kredileri ilk on ayda %26 oranında reel büyüme göstermiştir

TL krediler: Mevduat bankaları

Krizden sonra bankacılık kesiminin döviz pozisyon açığı 1994 yılı boyunca hızla küçülerek 850 milyon dolar düzeyine indiği halde, bu yılın ilk aylarından itibaren TL'nin değer kazanmasıyla ve faiz-kur makasının açılması sonucu, yeniden büyümüş ve Haziran sonu itibariyle 2 milyar doları aşmıştır.

Bankaların döviz pozisyonu

Faiz-kur farkının açılması sonucunda önemli miktarlarda gelir elde edilmesi ile sermaye piyasalarından elde edilen işlem kârları, 1995 yılının ilk altı ayında bankaların kârını belirleyen en önemli unsurlar olmuştur. Ancak, kamu bankalarının özkaynak kârlılığının düşüklüğü nedeniyle bankacılık sisteminin kârlılık sorununun sürdüğü görülmektedir. Ticari bankaların toplam konsolide kârı, bu yılın Ocak-Haziran döneminde, 48.5 trilyon TL'ye ulaşarak bir önceki yılın aynı döneminde 6.5 trilyon TL tutarında gerçekleşen zarara kıyasla, önemli ölçüde iyileşmiştir.

Bankacılık sektörünün kârı, özellikle faiz-kur farkının açılması nedeniyle artmıştır

Ticari bankaların kâr/zarar durumu (trilyon TL)

	1994/6	1994	1995/6
Net kâr	-6.5	27.1	48.5
Kamu bankaları	-15.0	-0.4	8.4
Özel bankalar	4.3	29.5	33.7
Yabancı bankalar	4.2	6.0	6.4

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

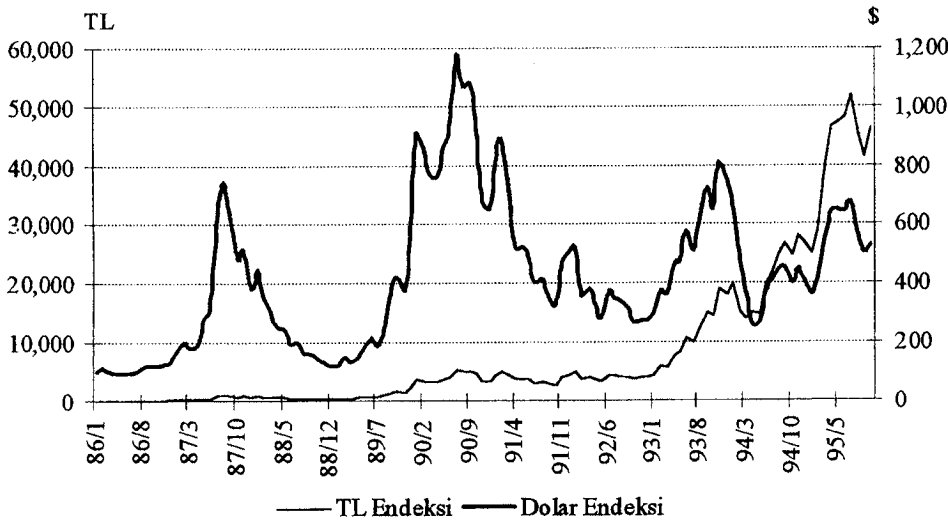
1995 yılının ilk ayında faiz oranlarının tekrar artma eğilimine girmesi ve ayın hemen başında, döviz kurunda beliren kısa vadeli hareketlenmenin etkisiyle, borsa endeksi %7 değer kaybederek, Ocak ayını

İMKB yılın ilk dört ayında üstün bir performans sergilemiştir

25,229 puan düzeyinde kapatmıştır. Şubat ayının başlarında Hazine uzun bir süreden beri ilk kez, borçlanma vadesini üç aydan altı aya çıkarırken faiz oranlarının düşme eğilimine girmesi, ve SHP ile CHP'nin birleşme girişiminin başarıyla sonuçlanması, İMKB tarafından olumlu değerlendirilmiş, Şubat ayında bileşik endeks %15 oranında yükselmiştir. 6 Mart'ta imzalanan Gümrük Birliği ilke anlaşması, SHP-CHP birleşmesinden sonra yeni kabinenin kurularak koalisyonun devam etmesi, Hazine'nin faizleri düşürerek borçlanma vadesini 12 aya çıkarmayı başarması, ve TCMB döviz rezervlerindeki güçlü artış, mali piyasaları önemli ölçüde rahatlatmış, Ocak ayının son haftasından itibaren İMKB bileşik endeksi ve işlem hacmi hızla yükselmiştir. Böylece, bileşik endeks, Ocak ayının son haftasından başlayarak, 12 haftalık bir sürede %122 artarak, 21 Nisan'da 54,654 puanlık rekor düzeyine varmış, dolar endeksi ise 746 puan ile Ağustos 1990 tarihindeki 1,255 puanlık rekor düzeyinin altında kalmıştır. Kısa sürede önemli bir artış sağlayan İMKB, Özelleştirme İdaresinin her altı ayda bir yaptığı portföy açıklamasını bahane ederek, kâr realizasyonuna gitmiş, ve son derece sert bir düşüşle Nisan ayının son haftasında %15 oranında değer kaybına uğramıştır.

Düşen faizler, artan döviz rezervleri ve siyasi ortam İMKB'deki performansı etkilemiştir

İMKB Bileşik Endeksleri

Haziran ayında, mali piyasalarda borsa lehine meydana gelen gelişmelere rağmen, bazı aracı kurumların mali sorunlar yaşadığına ilişkin söylentiler ve koalisyon ortakları arasında yaşanan siyasal gerginlik, ara yerel seçimler sonrasında bileşik endeksin ulaştığı 54,000 seviyesinden geri dönmesine yol açmıştır. Temmuz ayında, Anavatan partili bir milletvekilinin istifa etmesi ile gündeme gelen ara genel seçim ihtimalinin yarattığı siyasal belirsizlik, istifanın TBMM tarafından kabul edilmemesi ile ortadan kalkmış ve Gümrük Birliği beklentisinin teklif edilen demokratikleşme paketinin bir kısmının kabul edilmesiyle güçlenmesi sonucunda, İMKB endeksi bu ay içerisinde %8 oranında artmıştır. Ancak, Ağustos ayı başında beklenilenden daha yüksek çıkan Temmuz enflasyonu, Hazine'nin yüklü iç borç itfalarının faizlerde yarattığı yükseliş beklentisi, ve 9 Eylül'de yapılacak CHP kongresinden sonra koalisyonun geleceği konusundaki belirsizlikten olumsuz etkilenen İMKB, Ağustos ayını %13'lük bir kayıpla kapatmıştır. Koalisyon hükümetinin 20 Eylül'de bozulmasından sonra hızlanan satışlarla 38,000 seviyesine gerileyen bileşik endeks, TCMB'nin dolardaki artışı frenlemesi ve düşük fiyatların cazibesiyle gelen alımlarla, bir miktar toparlanmış, ancak Eylül ayını %8 oranında kayıpla 41,708 seviyesinde kapatmıştır.

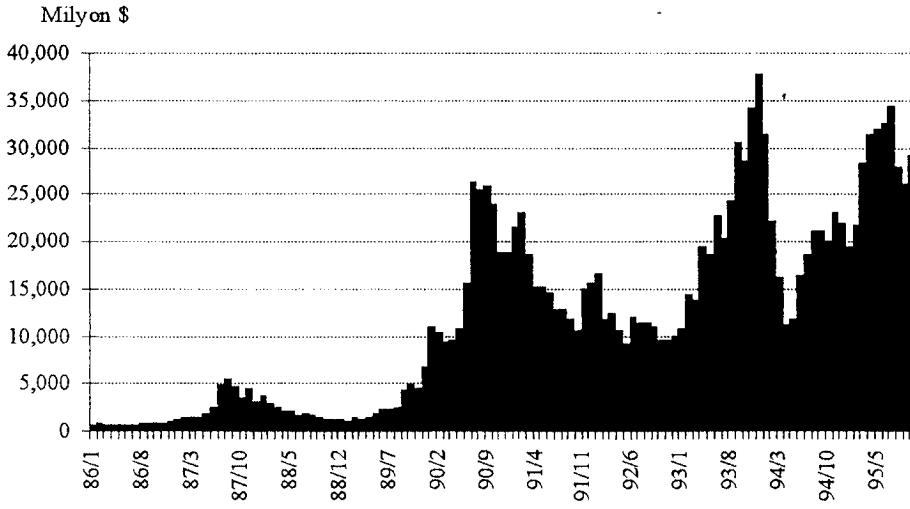
Yılın ikinci yarısında İMKB'deki hareket büyük ölçüde siyasal gelişmelere bağlı kalmıştır

15 Ekim'de güven oylamasını kaybeden DYP azınlık hükümeti, beklenmedik şekilde CHP ile kurulacak yeni bir koalisyon hükümeti için anlaşmaya varmıştır. Yatırımcıları rahatlatan bu gelişme çerçevesinde, borsa Ekim ayını 46,325 seviyesinde kapatmıştır. Böylece, 1995 yılının ilk on ayında TL endeksi %55 artarken, bu artış dolar endeksinde %12 seviyesinde kalmıştır.

Dolar cinsinden İMKB endeksi yılın ilk on ayında %12 oranında artmıştır

İMKB ortalama fiyat/kazanç oranı (12 aylık kümülatif kârlara göre) 1994 Ekim ayı sonundaki 11.8 seviyesinden, bu yılın Ekim ayı sonunda 7.7'ye gerilemiştir. Bununla birlikte, İMKB'de işlem gören şirketlerin piyasa değerleri toplamı, Ekim 1995 sonu itibariyle 29 milyar dolara ulaşarak, geçen yılın aynı dönemine göre %43 oranında artış kaydetmiştir.

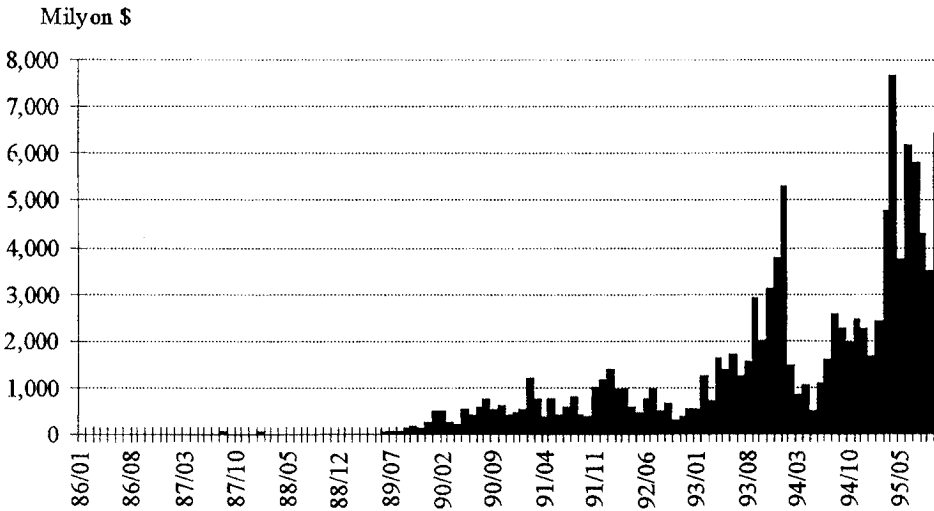
İMKB Toplam Piyasa Değeri

1995 yılında gerçekleşen artışla birlikte İMKB'de işlem hacmi önemli ölçüde derinlik kazanmıştır. Ocak-Ekim dönemi itibariyle, 1993 yılında 14.8 milyar dolar olan toplam işlem hacmi, 1994 yılında %25 oranında artışla 18.5 milyar dolara, 1995 yılında ise %250 artışla 46.3 milyar dolara yükselmiştir.

İşlem hacmi 1995 yılında önemli ölçüde artmıştır

İMKB Aylık İşlem Hacmi

1995 yılının ilk 9 aylık verileri, İMKB'de hisseleri işlem gören şirketlerin satış ve net kâr artışı açısından başarılı bir dönem geçirdiğini göstermektedir. Buna göre, İMKB'de işlem gören 185 şirketin bu yılın Ocak-Eylül döneminde net satış ve kârları geçen yıla göre, sırasıyla, %35 ve %114 oranında artmıştır.

İMKB şirketleri kârlarını 1995 yılının ilk dokuz ayında %114 oranında artırmışlardır

(Milyon \$) Sektör	Net Satışlar (Ocak-Eylül)			Net Kâr (Ocak-Eylül)		
	1994	1995	% Değ.	1994	1995	% Değ.
Basın	311	417	34	-8	39	-
Cam ve Seramik	231	323	40	67	87	30
Çimento	596	634	6137	105	-23	
Demir Çelik	865	1,031	19	51	228	346
Demir Dışı Metal	148	228	53	14	17	20
Diğer	4,912	5,849	19	12	60	387
Elektrik Üretim	536	664	24	-15	65	-
Elektronik	1,434	1,830	28	104	194	86
Finans	4,038	6,394	58	341	966	184
Gıda ve İçki	855	1,221	43	106	144	36
Holdingler	267	329	23	120	86	-28
Kablo	20	29	50	12	130	
Kağıt	174	303	74	34	76	124
Kimya	1,022	1,564	53	51	429	739
Makine	64	103	61	816	102	
Otomotiv	1,500	1,992	33	214	197	-8
Tekstil	880	1,148	30	107	142	33
Turizm	49	112	128	411	173	
Yapı Malzemeleri	220	338	54	11	36	224
Toplam	18,123	24,511	35	1,359	2,902	114

Kaynak: TEB Ekonomi Araştırmaları

1994 ve 1995 yıllarının ilk 9 aylık sonuçları itibariyle 158 şirket her iki dönemde de kâr etmiş, bunlardan 87'si dolar itibariyle kârlarını artırmayı başarmıştır. Geriye kalan 71 şirketin kârı ise, dolar bazında azalma göstermiştir. 1994 yılında kâr eden 4 şirket, 1995'de zarar açıklarken, 1994 yılında zarar eden 19 şirket ise, 1995 yılında kâra geçmeyi başarmıştır. Geriye kalan 4 şirket ise, her iki dönemde zarar açıklamıştır.

1994 ve 1995'in ilk dokuz aylık döneminde kâr eden 158 şirketten, 87'sinin kârı dolar itibariyle %183 oranında artmıştır

Net Kâr (Ocak-Eylül, milyon \$)	1994	1995	% Değ.	Şirket
Her iki dönemde kâr edenler	1,685	2,860	70	158
Kârı artanlar	787	2,230	183	87
Kârı azalanlar	898	630	-30	71
1994'de kâr, 1995'de zarar edenler	2	-5	-	4
1994'de zarar, 1995'de kâr edenler	-197	108	-	19
Her iki dönemde zarar edenler	-132	-61	-	4
Toplam	1,359	2,902	114	185

Kaynak : TEB Ekonomi Araştırmaları

B Ö 4 Ü M

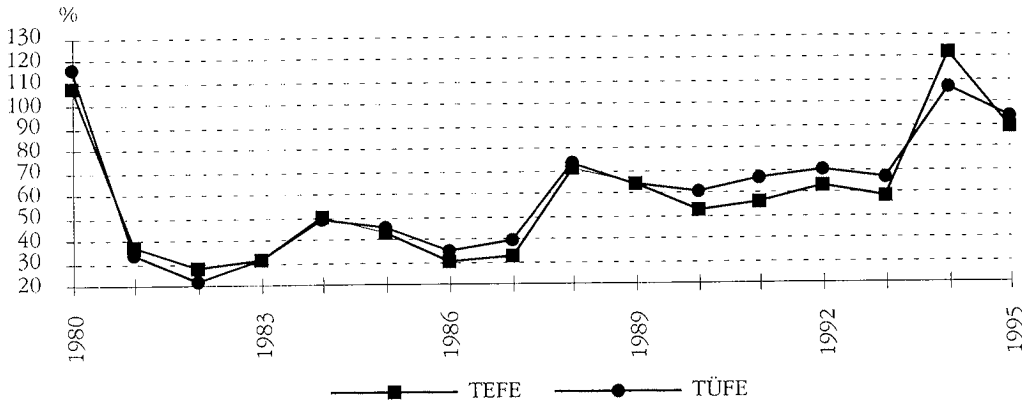
ENFLASYON

ENFLASYON

1994 yılında ekonomi rekor seviyede küçüldüğü halde, döviz kurlarında meydana gelen hızlı yükselişin maliyetler üzerindeki olumsuz etkisi ve geciktirilmiş olan kamu kesimi fiyat ayarlamalarının topluca uygulamaya sokulması sonucunda, enflasyon %150'ye varmıştır. 1995 yılında enflasyon her ne kadar gerilemiş ise de, hedeflenen düzeyin oldukça üstünde seyretmiştir. Döviz kurlarının yılın ilk üç çeyreğinde enflasyonun altında ve oldukça yavaş bir seyir izlemesine ve kamu kesiminde üretilen mal ve hizmet fiyatlarının sınırlı ölçüde yükseltilmesine rağmen, 1995 yılında ortalama enflasyonun yüksek seviyelerde gerçekleşmesinde, bir önceki yıldan devreden yüksek bir enflasyon yanında, iç talepteki artış etkili olmuştur.

Ciddi şekilde artan iç talep, 1995 yılında enflasyonun hedeflenen düzeye indirilmesini engelleyen en önemli faktör olmuştur

Enflasyon: Yıllık ortalama

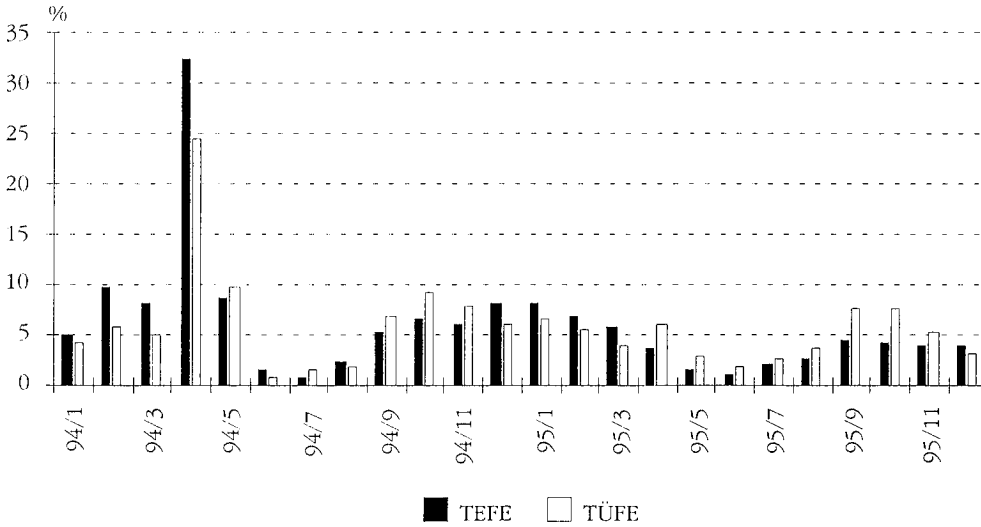

1995 yılının ilk çeyreğinde toptan eşya fiyatlarındaki %23 oranındaki artış geçen yılın aynı döneminde gerçekleşen %26'lık oranın biraz altında kalmıştır. Ancak tüketici fiyatlarındaki %18'lik artış, geçen yılki %16 oranındaki artışın üzerinde gerçekleşmiştir. Bu şartlar altında, %40 olan yıl sonu toptan eşya fiyat enflasyonu hedefine ulaşamayacağı belli olmuştur. Mart ayında, toptan eşya fiyatları itibariyle yıllık enflasyon yıl başındaki %150 seviyesinden %144'e gerilerken, tüketici fiyatları itibariyle iki puanın üzerinde artarak, %128'e yaklaşmıştır.

Aylık enflasyon oranları geçen yılın Nisan ayında toptan eşya fiyatlarında %33, tüketici fiyatlarında ise %25'lik oranla rekor düzeylere çıkmış olduğundan, bu yılın aynı ayında çok daha düşük seyreden oranlar, 12 aylık enflasyonda hızlı bir düşüşe neden olmuştur. Nisan ayında toptan eşya fiyat endeksi yıllık değişim oranı, 50 puandan fazla inerek %91 seviyesine gerilerken, tüketici fiyatları 30 puan dolayında düşmüştür. Böylece geçen yılın Şubat ayından bu yana ilk kez tüketici fiyatları itibariyle 12 aylık enflasyon, %94 ile toptan eşya fiyat enflasyonunu aşmıştır. Toptan eşya fiyatlarında görülen düşme eğilimi, yılın ikinci çeyreğinde yavaşlayarak sürdüğü halde, tüketici fiyatları itibariyle yıllık enflasyon oranı, talep genişlemesine paralel olarak Haziran ayından itibaren yeniden yükselme eğilimine girmiştir. Böylece, ikinci çeyrekte toptan eşya fiyatları itibariyle %7 oranında gerçekleşen enflasyon, tüketici fiyatları itibariyle %12 olmuştur.

Artan talebe bağlı olarak, tüketici fiyatları enflasyonu toptan eşya fiyatları enflasyonunu geride bırakmıştır

Aylık enflasyon

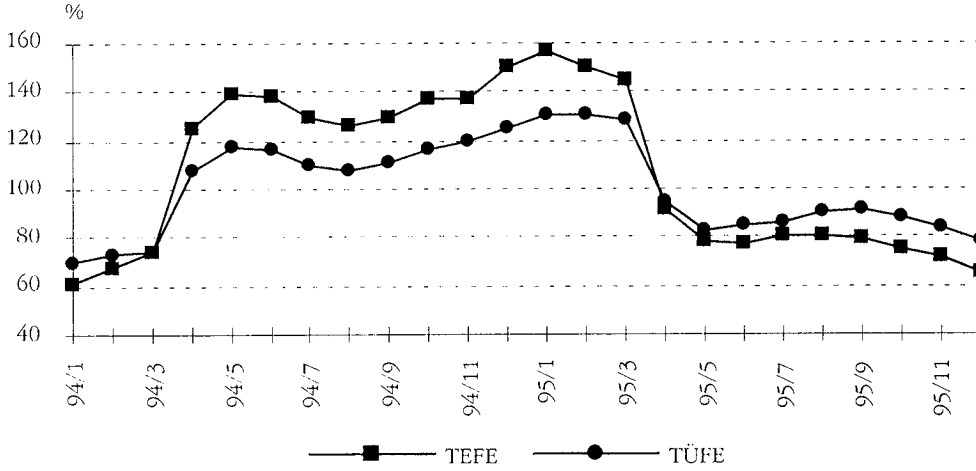

Yılın üçüncü çeyreğinde yaz aylarına özgü mevsimsel etkiler nedeniyle yavaşlaması beklenen enflasyon, toptan eşya fiyatları itibariyle yavaş da olsa yeniden yükselme eğilimine girmiş, tüketici fiyatlarında ise Haziran ayında başlayan yükselme eğilimi hızlanarak sürmüştür. Üçüncü çeyrekte, %15 oranında artan tüketici fiyatları karşısında, toptan eşya fiyatları %10 oranında yükselmiştir. Bu durumda Ocak-Eylül

Yaz aylarında enflasyon beklenenin üzerinde seyretmiştir

döneminde %52'ye varan tüketici ve %45'e varan toptan eşya fiyatları itibariyle yıllık enflasyon oranları arasındaki farkın hızla açılması, yeniden talep kaynaklı bir enflasyon sürecine girildiğini göstermektedir.

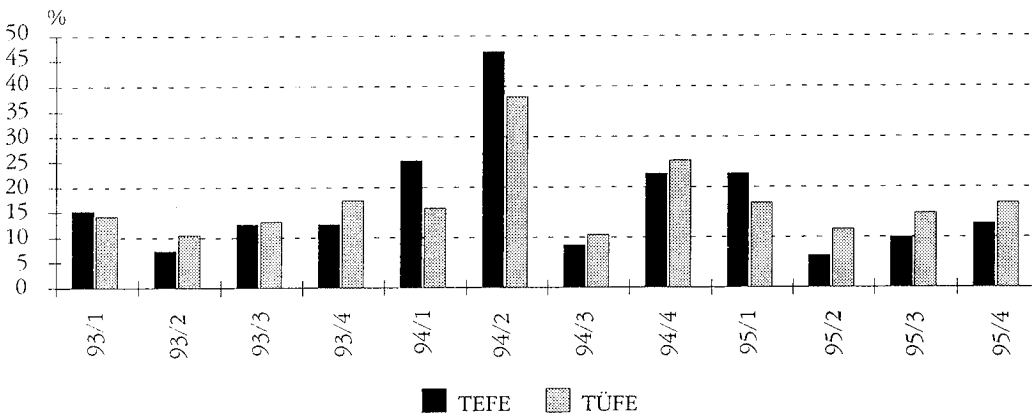
Enflasyon: 12 aylık

Bu arada yılın son çeyreğinde ortaya çıkan siyasi belirsizlik, ve seçim ekonomisi beklentileri enflasyonist baskıları artırmışsa da kamu sektöründe geciktirilen fiyat ayarlamaları hızlı bir yükselişi engellemiştir. Durum böyle olunca, yılın son çeyreğinde sırasıyla %13 ve %18 oranında artan toptan eşya ve tüketici fiyatları sonucunda 1995 yılına ait enflasyon oranları sırasıyla %64.9 ve %78.9 olmuştur.

Yıl sonunda, enflasyon tüketici fiyatlarında %78.9, toptan eşya fiyatlarında %64.9 olmuştur

Üç aylık enflasyon

Toptan eşya fiyatları sektörler itibariyle incelendiğinde, en yüksek yıllık artışın %91'le tarımda gerçekleştiği görülmektedir. Bunun nedeni gerileyen canlı hayvan üretiminin fiyatları %200 oranında yükseltmiş olmasıdır.

Toptan eşya fiyatlarında en yüksek artış tarım sektöründe olmuştur

Sektörler itibariyle enflasyon (12 aylık ortalamalara göre değişim)

	1993	1994	1995
Genel	58.4	120.7	88.5
Tarım	62.2	97.8	118.7
Madencilik	57.9	132.8	76.6
Enerji	67.8	102.3	47.8
İmalat sanayii	56.6	129.4	83.5
Gıda, içki, tütün	59.9	128.6	82.2
Tekstil	54.1	131.1	88.9
Orman ürünleri san.	77.5	89.1	80.7
Kağıt ürünleri ve basım san.	90.8	113.0	106.5
Kimya-petrol ürünleri	48.5	142.1	81.9
Taş ve toprak san.	58.1	109.6	55.6
Metal ana san.	71.6	149.0	80.2
Metal eşya ve makina san.	49.2	111.3	89.3
Diğer imalat san.	67.7	168.7	85.2

Kaynak: DİE

Fiyat artışında tarım sektörünü sırasıyla %69 ve %59 oranlarıyla madencilik ve imalat kesimleri izlemiştir. Fiyatların devlet tarafından belirlendiği enerji sektöründe ise, fiyat ayarlamalarının geciktirilmesiyle artış %36 gibi nisbeten düşük bir oranda gerçekleşmiştir. İmalat sanayiinin alt sektörlerinde de kamunun fiyat ayarlamalarını sınırlı tutması dikkat çekmektedir. Gerçekten, özel sektör fiyatlarındaki artış %63 olurken, kamu kesimindeki fiyat artışı %49 seviyesinde kalmıştır. Bu durum, enflasyon beklentilerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır.

Kamu sektöründe geciktirilen fiyat ayarlamaları, bu sektördeki fiyat artışının özel sektörün oldukça altında kalmasına neden olmuştur

İmalat sanayii alt sektörlerinde meydana gelen fiyat artışları incelendiğinde, en yüksek enflasyon %99 ile kağıt ürünleri ve basım sanayi-

inde gerçekleşmiştir. Bu sektörü gıda sanayii ve taş ve toprak sanayii %73'lük bir oranla izlerken, orman ürünleri sanayii ile metal eşya ve makina sanayiinde sırasıyla %71 ve %68 oranlarında fiyat artışı olmuştur. En düşük fiyat artışı ise, metal ana sanayinde %34 ile gerçekleşmiştir.

1995 yılında özel sektör imalat sanayiindeki fiyat artışı %63 olmuştur

Ana harcama grupları itibariyle, tüketici fiyatlarında en yüksek artış %96 ile kültür, eğitim ve eğlence harcamalarında olmuştur. Bunu %91 ile giyim ve ayakkabı fiyatları izlerken, konut fiyatları %85'lik artışla üçüncü sırayı almıştır. Gıda fiyatları %74 oranında yükselirken, en düşük fiyat artışı %64 ile ulaştırma ve haberleşme harcamalarında gerçekleşmiştir.

B Ö 5 Ü M

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

DIŞ TİCARET

1994 yılında TL'nin hızla değer yitirmesi ve iç talebin önemli ölçüde daralmasıyla dış ticaret açığının GSMH'ya oranı, bir önceki yıla kıyasla 4 puan gerileyerek %4 olmuştur. 1995 yılı Geçiş Programı reel büyüme, ve buna bağlı olarak, dış ticaret açığında artış öngörmüştür. İhracatın %8, ithalatın ise %16 dolayında büyümesi hedeflenerek, yıl sonunda dış ticaret açığının 7.5 milyar dolar olması planlanmıştır.

1995 yılında dış ticaret açığının 7.5 milyar dolara yükselmesi planlanmıştır

Dış ticaret (milyar \$)

	1993	% değ.	1994	% değ.	1995*	% değ.
İhracat	15.3	4.3	18.1	18.0	19.5	7.7
İthalat	29.4	28.7	23.3	-20.9	27.0	15.9
Dış ticaret açığı	14.1	72.7	5.2	-63.3	7.5	45.3
İhracat/ithalat (%)	52.1		77.8		72.2	
Dış tic. açığı/GSMH (%)	8.0		4.0		6.5	

* Program hedefleri

Kaynak: DİE, DPT

Ekonomik faaliyetin, iç talebe dayalı olarak, yeniden canlanması, TL'nin başlıca yabancı para birimleri karşısında, reel anlamda, değer kazanması, ithalatta fon ve gümrük oranlarının indirilmesi, önceki yılın durgunluğu içinde daraltılan ara malı ve yarı mamul mal stoklarının takviye edilmesi, verimliliği artırmaya ve uluslararası rekabete uyum sağlamaya yönelik yenileme yatırımları için yatırım malı ithalatının artması, 1995 yılında dış ticaret hacmini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu bağlamda, ihracat artış hızı pozitif olmakla birlikte yavaşlarken, ithalatta yaşanan hızlı büyüme dış ticaret açığının genişlemesine neden olmuştur. Ocak-Eylül döneminde ithalat 24.6 milyar dolar seviyesine ulaşırken, ihracat 15.2 milyar dolar düzeyinde kalmış, sonuçta dış ticaret açığı 9.4 milyar dolar olmuştur.

Özellikle iç talebin hızla büyümesi ve TL'nin reel değer kazanması dış ticaret dengesini olumsuz yönde etkilemiştir

Dış ticaret: Ocak-Eylül (milyar \$)

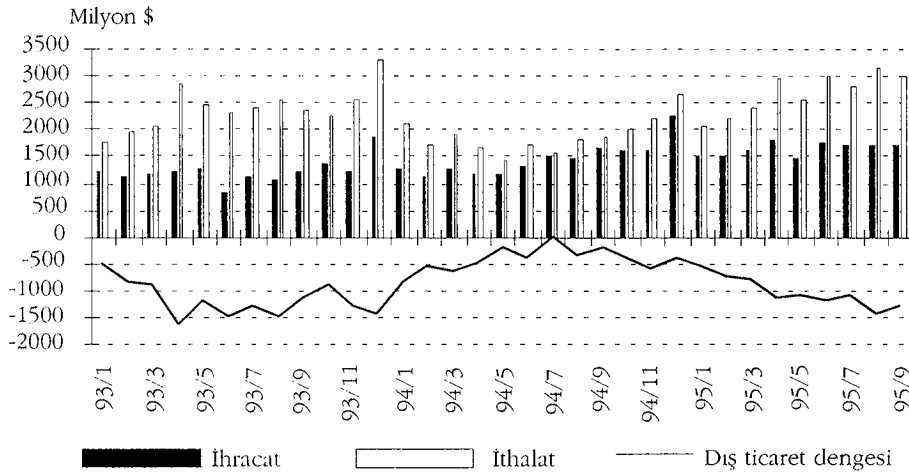
	1993	% değ.	1994	% değ.	1995	% değ.
İhracat	10.7	5.4	12.5	16.4	15.2	22.2
İthalat	21.2	29.9	16.3	-23.1	24.6	51.3
Dış ticaret açığı	10.4	82.2	3.8	-63.7	9.4	147.3
İhracat/ithalat (%)	50.6		76.7		62.0	

Kaynak: DİE

İthalat, dokuz aylık dönemde 1994 yılının aynı dönemine göre, %51 oranında artarken, ihracat %22 oranında büyümüştür. Durum böyle olunca, dış ticaret açığı, geçen yılın aynı dönemine göre, %147 oranında yükselmiştir. İç talebin güçlü olduğu ve TL'nin değer kazandığı bir başka yıl olan 1993 ile karşılaştırıldığında, bu oranlar daha olumlu görünmektedir. Öyle ki, 1995 yılında ithalat 1993 düzeyini aşmış ise de, ihracatta görülen güçlü performans, bu yılın dokuz aylık döneminde dış ticaret açığının 1993 yılına kıyasla daha düşük olmasını sağlamıştır.

Dokuz aylık ticaret açığı 9.4 milyar dolara ulaşmıştır

Dış ticaret

Yıllık programda belirlenmiş bulunan dış ticaret hedeflerinden, dokuz aylık bir dönem sonunda sapılması yıl sonu için beklentilerin değişmesine yol açmıştır. Böylece, 1995 sonunda ihracatın 21 milyar dolar, ithalatın 32 milyar dolar düzeyine ulaşacağı, dış ticaret açığının ise 12 milyar dolara yaklaşması beklenmektedir.

Yıl sonunda dış ticaret açığının 12 milyar dolara yaklaşması beklenmektedir

Ocak-Eylül döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracat artışı sanayi ürünlerinde %27, madencilik ürünlerinde %50 olmuş, tarım ürünleri ihracatı ise %13 oranında azalmıştır. Artış oranları itibariyle dikkat çeken ürünler arasında kara taşıt araçları ve parçaları (%77), hayvansal ve sıvı yağlar (%81), ve bakır ve bakırdan mamul eşya (%96) yer almaktadırlar. Toplam ihracat içinde tarım ürünlerinin payı %13.5'ten %9.6'ya gerilerken, sanayi sektörünün payı 3.5 puan artışla %88.5'e yükselmiştir.

Ocak-Eylül döneminde sanayi ürünleri ihracatı %27 oranında artmıştır

Ana sektörler itibariyle ihracat (Ocak-Eylül, milyon \$)

		1994		1995	
	Değer	% pay	Değer	% pay	% değişim
Tarım ürünleri	1,686	13.5	1,469	9.6	-12.9
Madencilik	186	1.5	280	1.8	50.3
Sanayi ürünleri	10,600	85.0	13,495	88.5	27.3

Kaynak: DİE

Sektörler itibariyle ithalatı en yüksek artış %97 ile tarım ürünlerinde gerçekleşmiştir. Bu sektörde canlı hayvan ve hububat ithalatında destekleme primi ve fonların kaldırılması, ve kötü hasat nedeniyle, sırasıyla, %673 ve %159'a varan rekor düzeyde artışlar meydana gelmiştir. Sanayi ürünleri ve maden ithalatında, sırasıyla, %53 ve %23 oranlarında artış olmuştur. Ham petrol ithalatı %25 oranında artarken, gübre ithalatı %103 oranında büyümüştür. İthalatı artan diğer ürünler ise, %104 ile plastik ve mamulleri, %97 ile pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat, ve %62 ile demir-çelik olmuştur. Sektörler itibariyle ithalatın yapısına bakıldığında, toplam ithalat içinde madencilik payı azalırken, tarım ve sanayi ürünlerinin payı birer puandan fazla artışla, sırasıyla, %6.8'e ve %82.7'ye çıkmıştır.

En yüksek ithalat artışı %97 ile tarım ürünlerinde gerçekleşmiştir

**Ana sektörlere göre ithalat
(Ocak-Eylül, milyon \$)**

		1994		1995	
	Değer	% pay	Değer	% pay	% değişim
Tarım ürünleri	854	5.3	1,683	6.8	97.1
Madencilik	2,094	12.9	2,582	10.5	23.3
Sanayi ürünleri	13,309	81.9	20,338	82.7	52.8

Kaynak: DİE

Ana mal grupları itibariyle bakıldığında, tüketim malları ihracatı %32.5 oranında hızla artarak toplamın %57.3'üne eşit olmuştur. İkinci en yüksek artış ise, %18'le yatırım mallarında gerçekleşmiş ve bunu %6.6 ile hammadde ihracatı izlemiştir. Böylece, yatırım mallarının toplam ihracat içindeki payı, önemsiz bir düşüşle, %16.6 seviyesinde kalırken, hammaddelerin payı %26.1 düzeyine gerilemiştir.

Tüketim malları ihracatı hızla artmıştır

**Ana mal gruplarına göre ihracat
(Ocak-Eylül, milyon \$)**

		1994		1995	
	Değer	% pay	Değer	% pay	% değişim
Yatırım malları	2,150	17.2	2,532	16.6	17.8
İnşaat	1,206	9.7	1,429	9.4	18.4
Makina ve teçhizat	834	6.7	1,026	6.7	23.1
Hayvancılık	110	0.9	78	0.5	-29.7
Tüketim malları	6,588	52.8	8,730	57.3	32.5
Hammadde	3,734	29.9	3,982	26.1	6.6

Kaynak: DİE

İthalatta, ana mal grupları itibariyle en yüksek artış %61'le hammadde grubunda gerçekleşirken, iç talepte meydana gelen genişleme nedeniyle tüketim malları ithalatı da %54 oranında büyüyerek dikkat çekmiştir. Yatırım malları ithalatı %33 oranında büyürken, bu grup içinde yer alan makina ve teçhizat ithalatı da aynı oranda artmıştır. Toplam

Hammadde ithalatı %61 oranında artarken, tüketim malları ithalatı %54 artmıştır

ithalat içinde hammadde grubu %61 pay alırken, tüketim mallarının payı %12’de kalmış, yatırım mallarının payı %31’den %27’ye gerilemiştir.

Ana mal grupları itibariyle ithalat (Ocak-Eylül, milyon \$)

		1994		1995	
	Değer	% pay	Değer	% pay	% değişim
Yatırım malları	4,978	30.6	6,627	26.9	33.1
İnşaat	566	3.5	638	2.6	12.8
Makina ve teçhizat	4,396	27.0	5,870	23.9	33.5
Hayvancılık	15	0.1	119	0.5	702.0
Tüketim malları	1,937	11.9	2,978	12.1	53.7
Hammadde	9,342	57.5	14,999	61.0	60.6

Kaynak: DİE

Dış ticaretin ülke gruplarına dağılımında önemli bir değişme olmamıştır. OECD üyesi ülkeler dış ticaret hacminde ilk sırayı almaya devam ederken, toplam ihracatın %62’si ve toplam ithalatın %65’i bu ülkelerle gerçekleşmiştir. Bu grup içinde en yüksek pay Avrupa Birliği üyesi ülkelere isabet etmiştir. Bu ülkelere yapılan ihracat %32, ithalat ise %48 oranında yükselmiştir. OECD üyesi olmayan ülkelere yapılan ithalat %58 oranında arttığı halde, ihracatın %14 artmasıyla bu ülkelerle ticaretimizde aleyhimize bir dengesizlik gelişmiştir.

**Dış ticaret hacminde
OECD üyesi ülkeler
başlı çekmeye devam
etmişlerdir**

Ülke gruplarına göre dış ticaret (Ocak-Eylül, milyon \$)

	İhracat			İthalat		
	1994	1995	% değişim	1994	1995	% değişim
OECD ülkeleri	7,375	9,440	28.0	10,771	15,918	47.8
AB ülkeleri	5,934	7,862	32.5	7,724	11,409	47.7
EFTA ülkeleri	194	204	4.8	404	545	34.9
Diğer	1,247	1,374	10.2	2,643	3,964	50.0
OECD dışı ülkeler	5,097	5,803	13.9	5,486	8,685	58.3
Toplam	12,472	15,244	22.2	16,257	24,604	51.3

Kaynak: DİE

Dış ticaretimiz içinde ilk üç sırayı, daha önce olduğu gibi Almanya, ABD ve İtalya almıştır. İlk dokuz ayda geçen yılın aynı dönemine göre bu ülkelerle ticaretimiz sırasıyla, %37, %33 ve %50 oranlarında artarak 6.2 milyar dolar, 3.7 milyar dolar ve 3.2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Rusya Federasyonu ile dış ticaretimizde kaydedilen önemli ilerleme sonunda bu ülke İngiltere, Fransa ve Suudi Arabistan gibi ülkelerin önüne geçmiştir. En yüksek ihracat artışı Macaristan, Ukrayna ve Romanya'ya sırasıyla %267, %129 ve %110 oranında gerçekleşirken, Çin'e yapılan ihracat önemli ölçüde düşmüştür. İthalatta en yüksek büyüme ise, sırasıyla, Suriye, Cezayir ve Arjantin'le gerçekleşmiş, ve sırasıyla %640, %444 ve %407 gibi yüksek oranlara çıkmıştır.

Almanya en yüksek ticaret hacminin gerçekleştirildiği ülke olmaya devam ederken, Rusya Federasyonu ile ticaret önemli ölçüde artmıştır

Ülkeler itibariyle dış ticaret* **(Ocak-Eylül, milyon \$)**

	İhracat			İthalat		
	1994	1995	% değişim	1994	1995	% değişim
Almanya	2,717	3,617	33.1	2,568	3,618	40.9
ABD	1,052	1,146	8.9	1,773	2,604	46.9
İtalya	703	1,014	44.2	1,430	2,194	53.4
İngiltere	600	803	33.8	810	1,257	55.2
Rusya Federasyonu	511	786	53.8	708	1,423	101.0
Fransa	604	734	21.5	1,047	1,334	27.4
Hollanda	424	527	24.3	556	790	42.1
Suudi Arabistan	443	355	-19.9	939	1,034	10.1
Japonya	114	118	3.5	569	950	67.0

* Sıralama 1995 yılının en yüksek ihracat rakamlarına göre.

Kaynak: DİE

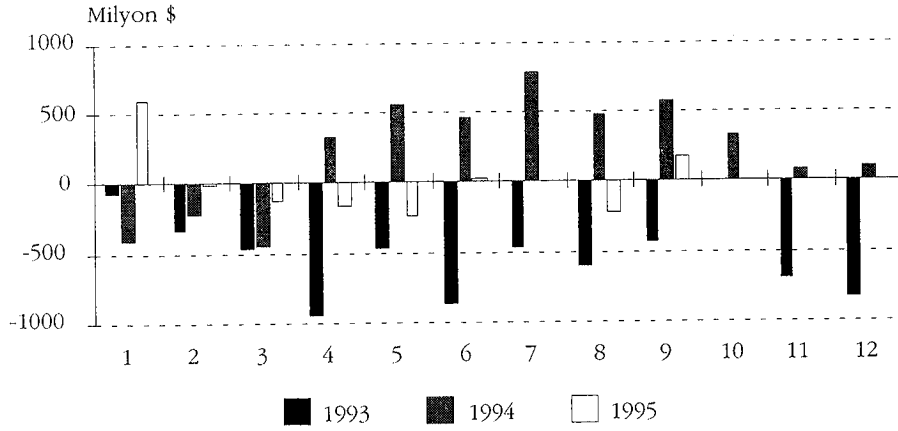
Ödemeler Dengesi

Cari İşlemler Dengesi

1995 yılında dış ticaret açığının beklenenin üzerinde büyümesi, görünmeyen kalemlerde meydana gelen olumlu gelişmeye rağmen, cari işlemler dengesinde geçen yıla göre önemli ölçüde bozulmaya neden olmuştur. 1994 yılında 2.6 milyar dolar fazla veren cari işlemler bilançosunun, 1995 yılı programında 430 milyon dolar fazla vermesi öngörülmüşse de, yıl sonunda açığın bir milyar dolara yaklaşacağı tahmin edilmektedir. Ocak-Eylül döneminde açık sadece 11 milyon dolar düzeyinde kalmış ise de, yaz aylarının yüksek hacimli döviz girişlerinin ilerleyen aylarda yavaşlaması, ve cari işlemler açığının büyümesi beklenmektedir.

Cari işlemler fazlası, dış ticaret açığının büyümesi sonucunda negatife dönüşmektedir

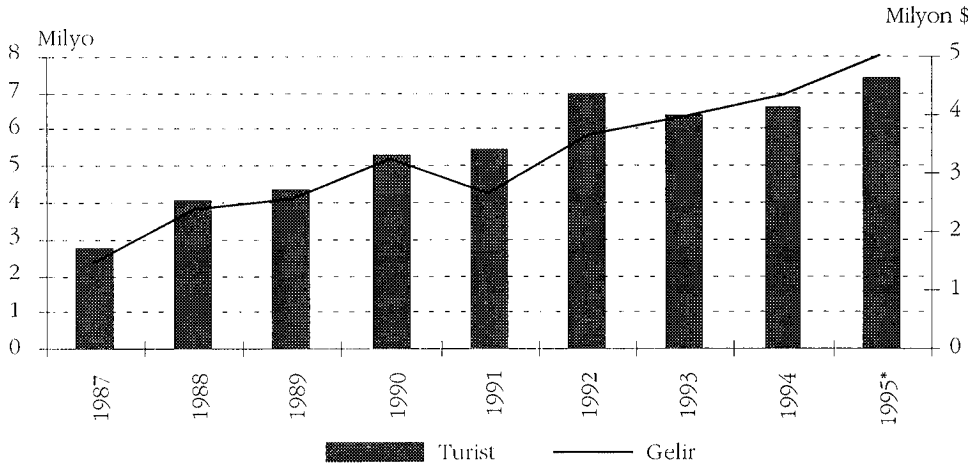
Cari işlemler dengesi

Dokuz aylık dönemde dış ticaret dengesindeki bozulmaya rağmen, görünmeyen kalemlerdeki güçlü artış, cari işlemler dengesinde aşırı derecede açık verilmesini engellemiştir. Özellikle net turizm gelirlerinin beklenenin üstünde olması bu performansta etkili olmaktadır. Gerçekten, dokuz aylık dönem içinde %27 oranında artışla, bu gelirler 3.2 milyar doları aşmıştır ve yıl sonunda hedeflenen 3.6 milyar doların üzerine çıkması beklenmektedir.

Dokuz aylık dönemde cari işlemler dengesi 11 milyon dolar açık vermiştir

Turist sayısı ve turizm gelirleri

* DPT tahmini

Bu arada önemli bir gelişme, diğer mal ve hizmet gelirlerinde ve transferler kalemlerinde, geçen yıla göre yaşanan %43 oranındaki olağanüstü artıştır. Cari dengeyi iyileştiren en önemli unsur olan bu gelirlerin ihracata oranı 11 puan artışla %80'e yükselmiştir. Bu kalemler arasında yer alan işçi gelirlerinde %27'yi aşan bir artış görülmüştür. Ayrıca, net faiz giderlerinin geçen yıla göre önemli oranda artmamış olması, diğer bir olumlu gelişme olarak yorumlanabilir.

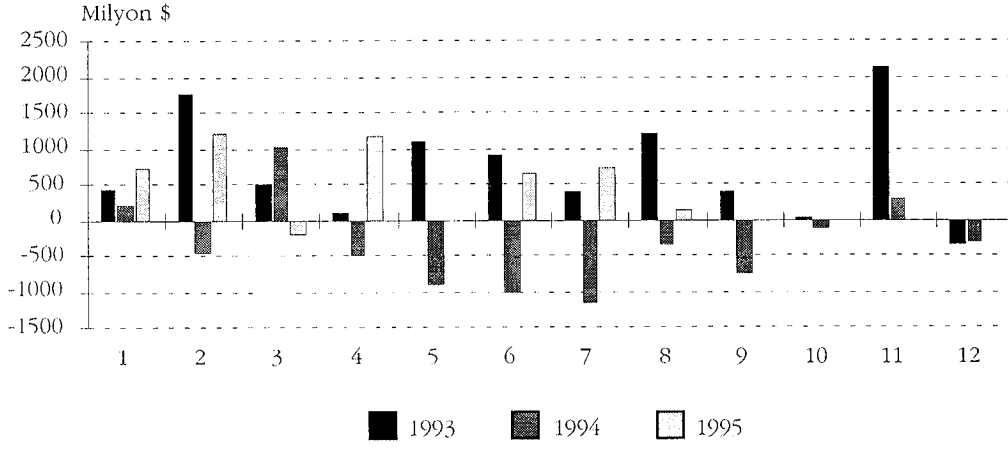
Diğer mal ve hizmet gelirleri ve transferler önemli ölçüde artmıştır

Sermaye Hareketleri

1995 yılında en çarpıcı gelişme sermaye hareketlerinde gözlenmiştir. 1994 yılı başlarında Türkiye'nin kredi notunun düşürülmesi, reel faizlerin negatife dönüşmesi, ve portföy dengesinin döviz lehine değişmesi nedeniyle yaşanan önemli miktarda sermaye çıkışı, 1995 yılında tersine dönmüştür.

Yüksek reel faiz politikası sonucunda hızlı bir sermaye girişi yaşanmıştır

Net sermaye girişı

1994 yılının dokuz aylık döneminde 4 milyar dolar sermaye çıkışına rağmen, bu yılın aynı döneminde net sermaye girişı 5.8 milyar dolara ulaşmıştır. Ne var ki, bu toplamın %80'ni kısa vadeli sermayedir. Geçen yılın ilk dokuz aylık döneminde 4.6 milyar dolar kısa vadeli sermaye çıkışına karşılık, bu yılın aynı döneminde 4.6 milyar dolarlık giriş sağlanmıştır. Kısa vadeli sermaye hareketleri içinde 1.7 milyar dolar tutarında ticari kredi girişı olurken, bankaların sağladığı krediler nedeniyle 1.5 milyar dolar giriş gerçekleşmiştir.

Sermaye hareketleri içindeki payı son yıllarda giderek azalan doğrudan yatırımlar 271 milyon dolar seviyesinde kalırken, portföy yatırımları 1 milyar dolar olmuştur. Böylece bu iki tür itibariyle sermaye girişı, geçen yıl gerçekleşen düzeyin altında kalmıştır. Portföy yatırımlarının 129 milyon dolarlık kısmı tahvil ihracı yoluyla sağlanmış, 886 milyon dolar menkul yatırımlara yönlenmiştir.

Dokuz aylık dönemde, 4.6 milyar doları kısa vadeli olmak üzere, 5.8 milyar dolar düzeyinde net sermaye girişı gerçekleşmiştir

Doğrudan ve portföy yatırımları azalmış ve toplam sermaye hareketleri içindeki payları düşmüştür

Ödemeler dengesi (milyon \$)

	1994	1995*	Ocak-Eylül 94	Ocak-Eylül 95
Dış ticaret dengesi	-4,216	-6,520	-3,124	-8,933
Turizm gelirleri (net)	3,455	3,600	2,551	3,251
Faiz gelirleri (net)	-3,033	-3,600	-2,169	-2,115
Diğer gelirler (net)	3,333	3,400	2,584	4,166
İşçi gelirleri (net)	2,664	2,950	2,116	2,696
Diğer transferler (net)	428	600	331	924
Cari işlemler dengesi	2,631	430	2,289	-11
Sermaye hareketleri (net)	-4,194	670	-4,002	5,771
Doğrudan yatırımlar (net)	559	800	302	271
Portföy yatırımları	1,158	1,750	1,062	1,015
Diğer uzun vadeli sermaye	-784	-450	-725	-140
Kısa vadeli sermaye	-5,127	-1,430	-4,641	4,625
Varlıklar	2,423	-1,800	2,096	661
Yükümlülükler	-7,550	370	-6,737	3,964
Net hata ve noksan	1,769	0	1,674	2,604
Rezerv hareketleri (1)	-206	-1,100	39	-8,364
Genel denge	206	1,100	-39	8,364

* Program hedefleri

(1) (-) artışı göstermektedir.

Kaynak: DPT, TCMB

Dokuz aylık dönemde cari işlemler dengesinde önemli bir açık oluşmamasına rağmen, resmi rezervler 5.8 milyar dolar tutarındaki sermaye girişinden daha fazla artmıştır. Buna göre, 8.4 milyar dolara ulaşan rezerv artışı, 1994 yılında mali sistemin dışına çıkan döviz varlıklarının yeniden sisteme döndüğünü göstermektedir.

Yeniden mali sisteme dönen dövizin de etkisiyle resmi rezervler 8.4 milyar dolar artmıştır

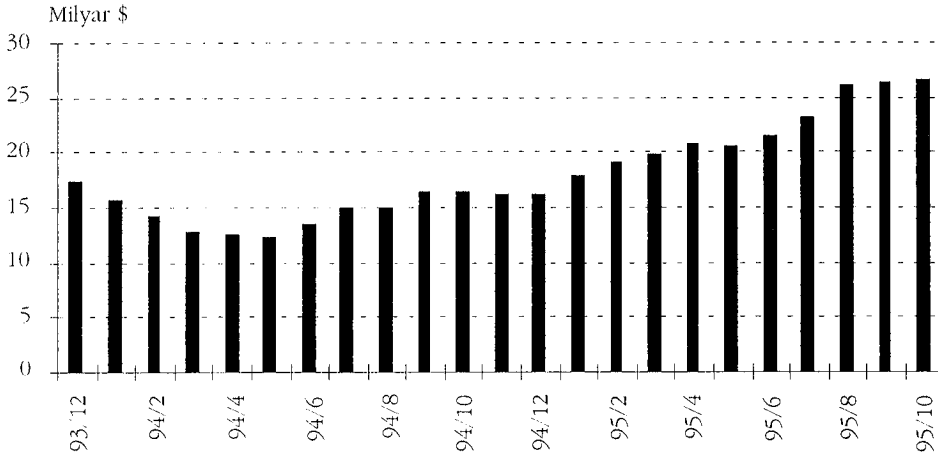
Uluslararası Rezervler

TCMB ve ticari bankalar nezdindeki altın ve dövizlerden oluşan uluslararası rezervler, 1995 yılında yabancı sermaye girişi ve mali sisteme dönen döviz sonucunda artarak rekor seviyelere yükselmiştir. TCMB'-

Uluslararası rezervler Ekim sonunda 26.8 milyar dolarlık rekor seviyeye ulaşmıştır

nin açıkladığı geçici verilere göre, 1994 yılının sonunda 16.5 milyar dolar olan uluslararası rezervler, bu yılın ilk on ayında 10 milyar dolardan fazla artarak, 26.8 milyar dolara ulaşmıştır.

Uluslararası rezervler

Bu dönemde, altın rezervleri az da olsa gerilerken, TCMB rezervleri 9.7 milyar dolar artarak 16.8 milyar dolara çıkmıştır. Bunun yanında, ticari bankalardaki rezervler 600 milyon dolar artışla 8.6 milyar dolara çıkmıştır.

Dış Borçlar

1994 yılında net dış borç ödemeleri sonucunda 65.6 milyar dolar düzeyine inen dış borç stoku, 1995 yılının ilk çeyreğinde, dış piyasalarda döviz paritelerinin değişmesiyle oluşan 5.3 milyar dolar tutarındaki kur farkı artışı dahil, 6 milyar dolar artarak, 71.6 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Yılın ikinci çeyreğinde, özellikle Nisan ayının sonundan itibaren yeniden başlayan net dış borçlanma sonucunda, dış borç stoku yükselmiştir. Böylece yılın ilk altı ayında, 5.7 milyar doları kur farkından olmak üzere, dış borç stoku 8.2 milyar dolar artmıştır. Bu dönemde 2.9 milyar dolar artan kısa vadeli borçların toplam borç stoku içindeki payı, 1994 sonuna göre 2 puan artarak %19.2'ye ulaşmıştır.

Dış borç stoku ilk altı ay sonunda 73.8 milyar dolara yükselmiştir

Dış borç stoku (milyon \$)

	1994	1995/I*	1995/II*
Orta-uzun vade	54,291	58,415	59,552
Kamu sektörü	48,147	51,545	52,517
Özel sektör	6,144	6,870	7,035
Kısa vade	11,310	13,166	14,227
Toplam	65,601	71,581	73,779
Kur farkı	4,301	5,249	5,724

* Geçici

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Ödemeler dengesi verilerine göre, Ocak-Ağustos döneminde 3.7 milyar dolar tutarında orta ve uzun vadeli dış borç anapara ödemesi gerçekleştirilmiştir. Bu miktarın 1.8 milyar doları kamu sektörüne ilişkin ödemelerden kaynaklanırken, özel sektör ve KİT'ler 1.75 milyar dolar tutarında geri ödeme yapmışlardır. Toplam ödemenin 150 milyon dolarlık kısmı ise, ticari bankalar tarafından gerçekleştirilmiştir.

İlk sekiz ayda 3.7 milyar dolar tutarında dış borç anapara ödemesi yapılmıştır

B Ö L Ü M

1996 YILINDA

TÜRKİYE EKONOMİSİ:

HEDEFLER VE BEKLENTİLER

1996 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ: HEDEFLER VE BEKLENTİLER

1994 yılında yaşanan bunalımın ardından piyasalarda kısa dönemli istikrar sağlandıysa da, makro dengelerin yeniden kurulması çabaları 1995 yılına sarkmış, fakat yeniden yapılanma hedeflerinin gerektirdiği uygulamalar yapılmamıştır. İstikrarın göreceli olarak sağlanmasına karşın, belirsizliğin devam etmesi, ekonomik ortamda tedirginliğin sürmesine neden olmuştur.

Hızla canlanan iç talep, 1995 yılında gerçekleşen yüksek oranlı ekonomik büyümenin başlıca kaynağını oluşturmuştur. Kamu kesiminde hızla büyüyen faiz ödemeleri, kamu kesimi açığının yeterince küçültülmesini engelleyerek, enflasyonist baskıların sürmesine yol açmıştır. Faiz dışı dengede oluşan fazlaya rağmen, konsolide bütçe açığının yeterince küçültülememesi, TCMB kaynaklarının kısıtlı olması ve dış borçlanma imkanlarının yetersizliği nedeniyle, Hazine kaynak ihtiyacını iç boçlanmayla karşılamış ve faizlerin artmasına yol açmıştır.

Yılın son çeyreğinde gündeme gelen erken genel seçim kararı ve buna bağlı olarak, 1996 yılı ekonomik programının açıklanmamış olması belirsizliğin yayılmasına, portföy dengesinin kısa vadelerde yoğunlaşmasına ve faizlerin yükselmesine neden olmuştur. Siyasi ve ekonomik belirsizlik ortamı dövize olan talebi artırmış ve enflasyonist beklentileri kamçılamıştır. İç talebin genişlemesi ve TL'nin reel değer kazanması, dış ticaret dengesini olumsuz yönde etkilemiş, sonuçta dış ticaret açığı önemli ölçüde büyümüştür. Bu durumda ekonomi, 1996 yılına, kamu kesiminde ve dış ticarete önemli boyutta iki açıkla, ve ancak 1995 seviyelerine çekilebilmiş bir enflasyon oranıyla girmektedir.

Ekonominin içinde bulunduğu koşullar, 1996 yılında iş başına gelecek hükümetin ne gibi politikalar uygulayacağı hakkında fikir vermektedir. Makro göstergeler, talebi sınırlandırıcı politikalar izlenerek, ekonomik büyümenin yavaşlatılması gerektiğini göstermektedir.

Devam eden belirsizlik ekonomik ortamda tedirginliği sürdürmüştür

İç talep artışı 1995 yılındaki büyümenin başlıca kaynağı olurken, enflasyonist baskıların da devam etmesine neden olmuştur

1996 yılına artan siyasi ve ekonomik belirsizlikler ve kamu ve dış ticarete önemli açıklarla girilmektedir

Makro göstergeler 1996 yılında iç talebi sınırlandırıcı politikaların izlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır

1996 yılı ekonomik programının açıklanmamış olmasına karşın, DPT'nin ekonomik hedefleri 1996 yılında ekonomik büyümenin yavaşlatılması yönündedir. Buna göre, 1996 yılında GSMH büyüme oranının düşmesine rağmen, dış kaynak sağlanmasıyla, toplam kaynakların %5.9 oranında büyüyeceği öngörülmüştür. Toplam harcamalarda ise, sabit sermaye yatırımlarının %9.6, toplam tüketimin %4.2 oranında büyümesi planlanmıştır. Burada dikkat çeken nokta, kaynak kullanımının kamu kesiminde hızla artmasının hedeflenmiş olmasıdır. Öyle ki, kamu sektörü sabit sermaye yatırımları 1995 yılında azaldıktan sonra, 1996'da %25 dolayında büyüyecek, bunun yanında kamu kesimi toplam tüketimi %6.8 oranında artacaktır.

DPT tarafından 1996 yılında %4.5 oranında büyüme öngörülmektedir

Kaynak-Harcama dengesi (Sabit fiyatlarla % değişim)

	1995*	1996**
GSMH	5.9	4.5
Dış kaynak (1)	-0.6	-1.4
Toplam kaynaklar	6.6	5.9
Sabit sermaye yatırımları	3.1	9.6
Kamu	-5.9	24.8
Özel	5.4	6.0
Stok değişmesi (1)	2.7	0.4
Kamu	0.9	0.6
Özel	1.8	-0.1
Toplam yatırımlar	16.1	11.5
Kamu	17.6	41.2
Özel	15.8	5.3
Toplam tüketim	4.0	4.2
Kamu	4.8	6.8
Özel	3.8	3.8

* DPT tahmini ** DPT hedefleri

(1) Yüzde değişimler GSMH'nın büyümesine katkıları göstermektedir.

Kaynak: DPT

1996 yılında enflasyonun %45 seviyesine düşmesi hedeflenmiştir. Oysa, kamu kesiminde fiyat ayarlamalarının 1995 yılında çok sınırlı tutulup seçim sonrasına ertelenmiş olması, muhtemel bir istikrar programı kapsamında yapılabilecek kur ayarlamalarının maliyetler üzerindeki etkisi ve süregelen kamu kesimi açıkları, enflasyonist baskıları artırıcı yönde etki yapabilecektir.

Enflasyonun %45'e düşmesi hedeflenmekteyse de, bu hedef gerçekçi görülmemektedir

Fiyat gelişmeleri (%)

	1995*	1996**
GSMH deflatörü	84.0	45.0
Toptan eşya fiyatları		
Yıl sonu	62.7	40.0
Ortalama	88.0	45.0

* DPT tahmini ** DPT hedefleri

Kaynak: DPT

1996'da ortalama dolar kurunun %39 artışla 63,000 TL olması planlanmışsa da daha yılın ilk ayında bu hedefin aşılabacağı görülmüştür. Bu durumda TL'nin başlıca dövizler karşısında değer kazanmaya devam edeceği anlaşılmaktadır. Ancak, 1995 yılının sonuna doğru ekonomik birimlerin portföy tercihlerinde dövize yönelmeye başlamaları, bu hedef açısından olumsuz bir gelişmedir.

1996 yılı sonu ortalama dolar kurunun 63,000 TL civarında olması planlanmışsa da bu hedefin gerçekleşmeyeceği anlaşılmıştır

	1995*	1996**
TL/dolar (ortalama)	45,145	62,855
Reel kur değişimi (%)	-17.4	-4.0

Döviz kuru

* DPT tahmini ** DPT hedefleri

Kaynak: DPT

İç talebin canlılığı, TL'nin reel olarak değer kazanması ve Gümrük Birliği'ne girişin etkilerine bağlı olarak, ithalat talebinin artması bek-

Dış ticaret açığının 13.3 milyar dolar seviyesine yükselmesi beklenmektedir

Ödemeler dengesi (milyon \$)

	1995*	1996**
İhracat (fob)	21,250	24,200
İthalat (cif)	32,150	37,500
Dış ticaret açığı	-10,900	-13,300
Turizm gelirleri	5,300	6,100
İşçi gelirleri	3,250	3,350
Faiz ödemeleri	4,600	4,500
Cari işlemler dengesi	-300	-2,370
Sermaye hareketleri		
Portföy yatırım (net)	2,262	2,200
Orta ve uzun vadeli kredi kullanımı	3,350	4,060
Dış borç anapara ödemesi	6,150	5,850
Bankalar rezerv değişimi (1)	-1,482	-2,400
Resmi rezerv değişimi (1)	-5,689	3,000

* DPT tahmini ** DPT hedefleri

(1) (-) artışı göstermektedir.

Kaynak: DPT

Görünmeyen işlemler kapsamında, turizm ve işçi gelirlerindeki artışın devam etmesi beklenmektedir. Dış ticaret açığının büyümesi sonucunda cari işlemler dengesi üzerindeki baskıların artacağı, ve böylece cari işlemler bilançosunda, yıl sonunda, 2.4 milyar dolara yakın bir açık oluşacağı öngörülmektedir. Buna karşılık, 1995 yılında ciddi biçimde artan kısa vadeli sermaye girişinin yavaşlamasıyla, rezervlerin 3 milyar dolar azalacağı beklenmektedir.

Yapısal reformların 1995 yılında yapılmaması nedeniyle, önceden %5.1'e gerileyeceği öngörülen kamu kesimi açığının GSMH'ya oranı, %6.1 olarak tahmin edilmektedir. 1996 yılında yapısal reformların yürürlüğe konacağı varsayımıyla, bu oranın %5.4'e düşürülmesi hedeflenmiştir.

Cari işlemler dengesinde 2.4 milyar dolar açık öngörülmüştür

Kamu kesimi açığının GSMH'ya oranının %5.4'e düşürülmesi planlanmıştır

Kamu kesimi açığı/GSMH (%)

	1995*	1996**
Konsolide bütçe	3.5	3.6
Bütçe faiz ödemeleri	7.9	8.2
KİT	0.8	0.7
İşletmecî KİT	0.7	1.0
Mahalli idareler	0.4	0.4
Döner sermayeli kur.	0.0	0.0
Sosyal güvenlik kur.	0.5	0.7
Fonlar	0.7	0.0
Özelleştirme kapsamındaki KİT'ler	0.2	0.1
Toplam	6.1	5.4
Toplam (Bütçe faiz ödemeleri hariç)	-1.7	-2.8

* DPT tahmini ** DPT hedefleri

Kaynak: DPT

Kamu kesimi açığı içinde en yüksek paya sahip olan konsolide bütçe açığının, 1996 yılında, 410 trilyon TL olacağı öngörülmüştür. Ancak geçmiş yılların bütçe performansları gözönüne alındığında, bu hedefin gerçekçi olduğu söylenemez. Bütçe harcamaları içinde en üst sırada yer alan faiz ödemelerinin, yüksek faizler ve kısa vadeli iç borçlanma nedeniyle, 940 trilyon TL olarak belirlenen hedeften sapması beklenmektedir. Vergi dışı gelirler çerçevesinde hedefe ulaşılması, büyük ölçüde, özelleştirmeden sağlanacak gelirlere bağlıdır.

1996 yılı bütçe kanununun, erken genel seçimler nedeniyle, TBMM genel kurulunda görüşülemeyip yürürlüğe girememesi sonucunda, yılın ilk dört ayı için geçici bütçe hazırlanmıştır. Böylece hükümete, 1996 yılı bütçe taslağında yer alan toplam harcamaların üçte biri olan 900 trilyon TL tutarında harcama yetkisi verilmiştir. Ancak yılın ilk dört ayında gelirlerin dönemsel olarak az olması nedeniyle, geçici bütçenin 250 trilyon TL dolayında açık vermesi beklenmektedir.

410 trilyon TL tutarında öngörülen konsolide bütçe açığı fazla gerçekçi görülmemektedir

1996 yılının ilk dört ayı için geçici bütçe hazırlanmıştır

Konsolide bütçe (trilyon TL)

	1996*	% değişim	% dağılım
Gelirler	2,370	68	100
Vergi gelirleri	1,800	65	76
Harcamalar	2,780	66	100
Personel	800	63	29
Diğer cari	270	100	10
Yatırım	190	108	7
Transfer	1,520	59	54
Faiz ödemeleri	940	58	34
Bütçe dengesi	-410	56	-
Faiz dışı denge	530	60	-

* DPT hedefleri

Kaynak: DPT

Bu makro hedefler doğrultusunda, 1995 yılında %5.9 olarak tahmin edilen GSMH büyüme hızının, 1996 yılında yavaşlayarak %4.5 olması hedeflenmiştir. Buna göre, cari fiyatlarla GSMH 11.5 katrilyon TL ve 182 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Böylece kişi başına gelir %7 artışla, 2,912 dolara yükselecektir.

**Kişi başına gelirin
2,900 doları aşması
hedeflenmiştir**

GSMH ve sektörler arası büyüme (%)

	1995*	1996**
Tarım	1.0	3.0
Sanayi	8.2	4.5
Hizmetler	6.0	4.6
GSYİH	5.8	4.4
GSMH	5.9	4.5

* DPT tahmini ** DPT hedefleri

Kaynak: DPT

EKLER

İSTATİSTİKİ
TABLOLAR

Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla)
(Milyar TL)

				% Pay		
				1993	1994*	1995**
I.	1. Gayrı Safi Milli Hasıla	1,929,250	4,008,827	5,993,229	100.0	100.0
	2. Dış Kaynak	96,262	-2,678	64,688	5.0	-0.1
	3. Toplam Kaynaklar	2,025,512	4,006,150	6,057,917	105.0	99.9
	4. Toplam Yatırımlar	519,197	785,463	1,319,115	26.9	19.6
	5. Sabit Sermaye Yatırımı	484,588	841,388	1,288,240	25.1	21.0
	5.1 Kamu	137,965	198,376	304,978	7.2	4.9
	5.2 Özel	346,623	643,012	983,262	18.0	16.0
	6. Stok Değişmesi	34,609	-55,924	30,875	1.8	-1.4
	6.1 Kamu	1,561	-37,232	18,289	0.1	-0.9
	6.2 Özel	33,048	-18,692	12,586	1.7	-0.5
	7. Toplam Tüketim	1,506,315	3,220,686	4,738,802	78.1	80.3
II.	8. Kamu Harcanabilir Geliri	190,825	355,607	638,037	9.9	8.9
	9. Kamu Tüketimi	245,765	419,840	645,043	12.7	10.5
	10. Kamu Tasarrufu	-54,940	-64,233	-7,005	-2.8	-1.6
	11. Kamu Yatırımı	139,526	161,144	323,267	7.2	4.0
	12. Kamu (Tas.-Yat.) Farkı	-194,466	-225,377	-330,272	-10.1	-5.6
III.	13. Özel Harcanabilir Gelir	1,738,425	3,653,221	5,355,191	90.1	91.1
	14. Özel Tüketim	1,260,549	2,800,846	4,093,759	65.3	69.9
	15. Özel Tasarruf	477,876	852,374	1,261,432	24.8	21.3
	16. Özel Yatırım	379,672	624,320	995,848	19.7	15.6
	17. Özel (Tas.-Yat.) Farkı	98,204	228,055	265,584	5.1	5.7
	18. Özel Tasarruf Oranı	27.5	23.3	23.6		
	19. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	422,935	788,141	1,254,427	21.9	19.7
	20. S.Sermaye Yatırımı/GSMH	25.1	21.0	21.5		
	21. Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	21.9	19.7	20.9		

Ekonominin Genel Dengesi (1993 Fiyatlarıyla)
(Milyar TL)

				% Değişim	
				1994*	1995**
I.	1. Gayrı Safi Milli Hasıla	1,929,250	1,855,938	1,937,600	-3.8
	2. Dış Kaynak	96,263	-13,525	-450	5.7
	3. Toplam Kaynaklar	2,025,513	1,842,413	1,937,150	-9.0
	4. Toplam Yatırımlar	519,197	382,780	443,782	-26.3
	5. Sabit Sermaye Yatırımı	484,588	408,671	433,800	-15.7
	5.1 Kamu	137,965	98,816	104,677	-28.4
	5.2 Özel	346,623	309,855	329,123	-10.6
	6. Stok Değişmesi	34,609	-25,891	9,982	-3.1
	6.1 Kamu	1,561	-17,237	5,913	-1.0
	6.2 Özel	33,048	-8,654	4,069	-2.2
	7. Toplam Tüketim	1,506,315	1,459,634	1,493,368	-3.1
II.	8. Kamu Harcanabilir Geliri	190,825	206,625	243,924	8.3
	9. Kamu Tüketimi	245,765	238,924	246,405	-2.8
	10. Kamu Tasarrufu	-54,940	-32,299	-2,481	-41.2
	11. Kamu Yatırımı	139,526	81,579	110,590	-41.5
	12. Kamu (Tas.-Yat.) Farkı	-194,466	-113,877	-113,071	-41.4
III.	13. Özel Harcanabilir Gelir	1,738,425	1,649,313	1,693,675	-5.1
	14. Özel Tüketim	1,260,550	1,220,710	1,246,963	-3.2
	15. Özel Tasarruf	477,875	428,604	446,712	-10.3
	16. Özel Yatırım	379,672	301,201	333,192	-20.7
	17. Özel (Tas.-Yat.) Farkı	98,203	127,402	113,521	29.7
	18. Özel Tasarruf Oranı	27.5	26.0	26.4	-10.9
	19. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	422,935	396,305	444,231	-6.3
	20. S.Sermaye Yatırımı/GSMH	25.1	22.0	22.4	
	21. Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	21.9	21.4	22.9	

* Gerçekleşme Tahmini

**Program

Kaynak: DPT

GSMH Sektörel Büyüme Hızı
(1987 fiyatlarıyla, % değişme)

	1990	1991	1992	1993	1994	1994				1995		
						I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
Tarım	6.8	-0.9	4.3	-1.3	15.7	1.5	-0.7	-5.3	14.2	0.1	3.5	3.9
Sanayi	8.6	2.7	5.9	8.2	-5.7	6.4	-11.9	-8.3	-7.3	-1.3	20.3	17.9
Maden	-2.5	4.5	0.3	-6.4	8.0	4.2	21.4	6.3	2.1	-11.3	-7.6	-3.4
İmalat	9.7	2.4	5.8	9.3	-7.6	6.5	-15.4	-10.5	-9.1	-1.4	24.0	20.8
Enerji	8.6	4.5	11.8	8.9	3.4	6.9	2.4	1.9	2.6	4.7	10.5	9.7
İnşaat	-1.1	1.1	6.2	7.9	-2.0	6.2	1.4	-3.2	-9.3	-6.2	0.8	-1.6
Ticaret	12.3	-0.7	6.9	11.6	-7.6	7.1	-16.0	-9.6	-7.8	-1.6	19.4	13.8
Ulaştırma	11.9	-0.4	8.1	10.8	-2.0	0.3	-6.4	-1.8	-0.3	4.4	12.7	6.4
Mali Müesseseler	2.0	0.8	-2.1	-0.4	-1.5	-0.3	-0.8	-1.9	-2.8	-2.0	-0.1	1.2
Konut	2.5	2.4	2.5	2.8	2.8	2.9	3.0	3.0	2.4	2.1	1.9	2.0
Serbest Meslek ve Hizmetler	8.1	0.9	5.5	6.9	-4.3	4.7	-8.8	-6.6	-3.7	-0.7	13.6	9.3
(-) İzafi Banka Hizmetleri	1.9	0.2	-2.3	-0.6	-1.8	-0.6	-1.1	-2.3	-3.0	-2.1	-0.3	0.9
Sektörler Toplamı	8.3	0.7	5.9	7.2	-4.0	4.9	-8.7	-6.1	-3.3	-0.5	13.7	9.2
Devlet Hizmetleri	10.3	2.4	3.4	1.8	0.8	2.0	2.0	-0.6	-0.2	2.7	2.9	2.7
Kar Amacı Olmayan Özel Hizmet Kuruluşları	8.0	3.5	2.2	3.0	-2.5	-8.6	-0.6	-1.9	0.5	2.7	-0.6	-3.3
İthalat Vergisi	48.3	4.1	11.3	32.8	-35.2	14.2	-50.3	-48.1	-40.6	-20.6	27.8	30.0
GSYİH (Alıcı Fiyatları)	9.3	0.9	6.0	8.0	-5.5	5.2	-10.7	-7.8	-5.5	-1.5	13.5	9.5
Net Dış Alem.Faktör Geliri	19.3	-46.7	74.9	17.8	-62.0	-74.9	122.8	-74.4	-157.3	378.4	-44.3	144.6
GSMH (Alıcı Fiyatları)	9.4	0.4	6.4	8.1	-6.1	4.1	-9.7	-8.7	-6.9	-0.3	12.4	10.0

Sektörlerin GSMH İçindeki Payları
(1987 fiyatlarıyla, %)

	1990	1991	1992	1993	1994	1994				1995		
						I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
Tarım	16.8	16.5	16.2	14.8	15.7	5.8	11.2	27.2	12.5	5.8	10.5	25.7
Sanayi	26.4	27.0	26.9	26.9	27.0	32.6	28.2	21.4	28.8	32.2	30.1	22.9
Maden	1.8	1.9	1.8	1.6	1.8	1.9	2.0	1.5	1.8	1.7	1.6	1.3
İmalat	22.1	22.6	22.4	22.7	22.3	27.1	23.1	17.6	23.9	26.8	25.5	19.3
Enerji	2.4	2.5	2.6	2.6	2.9	3.5	3.0	2.3	3.1	3.7	3.0	2.3
İnşaat	6.4	6.4	6.4	6.4	6.7	6.5	7.3	6.4	6.7	6.2	6.6	5.7
Ticaret	19.9	19.7	19.8	20.4	20.1	20.5	19.9	19.6	20.6	20.2	21.2	20.3
Ulaştırma	12.0	11.9	12.1	12.4	12.9	12.9	13.2	11.6	14.3	13.5	13.2	11.3
Mali Müesseseler	3.0	3.0	2.7	2.5	2.6	3.2	3.0	2.0	2.7	3.1	2.7	1.8
Konut	5.5	5.6	5.4	5.1	5.6	6.7	6.4	4.3	5.7	6.8	5.8	4.0
Serbest Meslek ve Hizmetler	2.3	2.3	2.3	2.2	2.3	2.2	2.2	2.3	2.3	2.2	2.3	2.3
(-) İzafi Banka Hizmetleri	2.6	2.6	2.3	2.2	2.3	2.7	2.6	1.7	2.3	2.7	2.3	1.5
Sektörler Toplamı	89.6	89.9	89.4	88.5	90.6	87.7	88.9	93.1	91.3	87.5	89.9	92.4
Devlet Hizmetleri	4.8	4.8	4.7	4.4	4.8	5.7	5.4	3.6	4.8	5.9	5.0	3.4
Kar Amacı Olmayan Özel Hizmet Kuruluşları	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	0.3	0.5	0.4	0.4	0.3
İthalat Vergisi	4.1	4.2	4.4	5.4	3.7	5.8	3.3	2.6	3.9	4.6	3.8	3.0
GSYİH (Alıcı Fiyatları)	98.8	99.4	99.0	98.8	99.6	99.7	98.2	99.6	100.6	98.4	99.1	99.2
Net Dış Alem.Faktör Geliri	1.2	0.6	1.0	1.1	0.4	0.3	1.8	0.4	-0.6	1.6	0.9	0.8
GSMH (Alıcı Fiyatları)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DİE

Harcamalar Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Büyüme Hızı
(1987 fiyatlarıyla, % değişme)

	1990	1991	1992	1993	1994	1993				1994				1995		
						I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	13.1	1.9	3.3	8.4	-5.3	5.2	12.4	7.8	8.4	5.8	-10.2	-7.4	-7.4	-4.5	11.8	12.6
Gıda-İçki	7.4	3.2	1.0	3.3	-0.7	3.6	5.3	1.5	3.7	4.9	-3.8	-2.2	0.0	-0.4	9.5	9.8
Dayanıklı Tüketim Malları	48.1	3.3	9.4	23.2	-29.3	9.8	36.3	28.9	21.2	6.9	-44.9	-39.0	-36.0	-18.9	40.0	50.7
Yarı Dayanıklı ve Dayanaksız Tüketim Malları	13.6	4.2	-3.0	7.0	-12.6	0.4	14.4	8.8	5.0	6.6	-18.9	-23.3	-12.4	-11.0	18.6	25.7
Enerji-Ulaştırma-Haberleşme	13.7	-1.0	9.3	14.7	4.2	13.2	16.6	19.2	10.3	7.5	3.9	3.9	2.3	1.3	5.8	3.4
Hizmetler	13.2	-5.6	10.2	8.6	5.2	5.3	12.5	4.8	12.6	7.0	-2.2	9.1	6.1	3.0	6.8	2.9
Konut Sahipliği	2.5	2.3	2.6	2.6	2.8	2.6	2.7	2.4	2.6	2.9	3.0	2.9	2.4	2.1	1.9	2.0
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	8.0	4.5	3.8	5.4	-3.5	12.2	8.1	2.5	2.3	0.8	-4.5	-0.4	-7.6	5.3	9.5	2.2
Maaş-Ücret	2.9	2.4	3.4	1.8	0.8	1.6	0.3	2.4	3.0	2.0	2.0	-0.6	-0.2	2.7	2.9	2.7
Diğer Cari Harcamalar	18.3	8.1	4.4	11.4	-10.0	71.2	26.9	2.7	1.8	-3.1	-16.9	-0.1	-13.8	14.4	25.1	1.4
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	15.9	1.2	4.3	24.9	-15.9	10.5	25.0	29.0	31.9	8.2	-20.1	-18.7	-25.3	-16.9	13.3	11.3
Kamu Sektörü	8.9	1.8	4.3	3.4	34.8	-28.8	4.5	12.3	12.1	-7.9	-47.1	-38.9	-31.6	-37.5	-2.4	-13.0
Makine Teçhizat	3.9	4.9	9.2	3.7	-63.9	-27.7	3.0	34.3	-2.4	-41.0	-70.3	-72.3	-58.9	-15.3	-1.1	2.9
Bina İnşaatı	13.3	-1.3	2.3	11.4	-35.7	-20.3	69.6	-5.2	6.6	-8.6	-64.1	-34.2	-19.7	-28.0	35.8	-2.8
Bina Dışı İnşaat	11.3	0.8	1.2	0.1	-8.2	-32.7	-15.0	2.4	26.9	25.3	-11.3	-4.9	-18.2	-50.8	-12.7	-21.1
Özel Sektör	19.4	0.9	4.3	35.0	-9.1	24.0	34.2	36.9	44.1	11.4	-10.7	-10.8	-22.2	-13.5	16.5	17.8
Makine Teçhizat	66.4	6.0	2.4	60.5	-22.5	35.2	59.6	81.1	68.1	14.9	-26.1	-32.3	-37.5	-25.9	33.9	47.0
Bina İnşaatı	-3.2	-3.2	6.1	12.8	7.6	12.8	12.4	12.9	13.0	7.1	7.9	8.0	7.3	2.5	2.1	1.7
Mal ve Hizmet İhracatı	2.6	3.7	11.0	7.7	15.2	9.1	7.4	1.5	13.2	6.1	10.1	26.7	15.4	19.9	12.2	0.2
Mal ve Hizmet İthalatı	33.0	-5.2	10.9	35.8	-21.9	21.4	41.8	41.8	36.6	7.5	-34.0	-31.9	-22.4	-2.6	37.3	39.2
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	9.2	0.8	5.0	7.7	-4.7	5.6	10.6	5.2	9.7	4.3	-9.6	-6.1	-5.4	-1.4	13.9	8.7
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Üretim yöntemiyle)	9.3	0.9	6.0	8.0	-5.5	4.9	11.3	7.4	8.4	5.2	-10.7	-7.8	-5.5	-1.5	13.5	9.5

Kaynak: DİE

Harcamalar Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Sektörel Payları
(1987 fiyatlarıyla, %)

	1990	1991	1992	1993	1994	1993				1994				1995		
						I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	69.3	70.1	68.9	69.5	69.0	72.7	69.9	66.2	70.5	73.7	69.4	65.3	69.0	71.4	68.2	67.6
Gıda-İçki	39.1	39.6	38.7	36.8	38.6	34.9	35.9	42.5	32.8	34.6	38.5	44.9	35.3	36.1	37.7	43.8
Dayanıklı Tüketim Malları	12.0	12.1	12.8	14.6	10.9	15.4	13.8	11.8	17.8	15.5	8.5	7.8	12.3	13.2	10.6	10.4
Yarı Dayanıklı ve Dayanıksız Tüketim Malları	17.6	18.0	16.9	16.7	15.4	18.3	17.1	15.4	16.6	18.5	15.5	12.8	15.7	17.2	16.4	14.2
Enerji-Ulaştırma-Haberleşme	13.2	12.8	13.5	14.3	15.7	13.7	14.5	13.0	16.0	14.0	16.8	14.7	17.6	14.8	15.9	13.5
Hizmetler	9.4	8.7	9.3	9.3	10.3	7.8	9.8	10.3	8.9	7.9	10.7	12.1	10.2	8.5	10.2	11.1
Konut Sahipliği	8.7	8.8	8.7	8.2	8.9	9.8	8.8	7.0	7.9	9.6	10.1	7.8	8.8	10.2	9.2	7.0
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	7.6	7.8	7.7	7.6	7.7	7.4	7.4	6.0	9.8	7.1	7.8	6.4	9.6	7.6	7.5	6.0
Maaş-Ücret	63.8	62.6	62.4	60.2	62.9	76.8	65.7	62.2	45.7	77.7	70.2	62.0	49.3	75.7	65.9	62.3
Diğer Cari Harcamalar	36.2	37.4	37.6	39.8	37.1	23.2	34.3	37.8	54.3	22.3	29.8	38.0	50.7	24.3	34.1	37.7
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	26.0	26.1	25.9	30.1	26.5	28.2	32.5	27.0	32.9	29.3	28.7	23.4	26.0	24.7	28.6	24.0
Kamu Sektörü	31.9	32.1	32.1	26.6	20.6	16.5	25.8	28.0	32.5	14.1	17.0	21.1	29.8	10.6	14.7	16.5
Makine Teçhizat	35.4	36.5	38.2	38.3	21.2	41.5	39.8	42.8	32.3	26.6	22.3	19.4	19.4	36.1	22.6	22.9
Bina İnşaatı	18.5	18.0	17.6	19.0	18.7	16.9	23.4	17.3	18.0	16.8	15.9	18.7	21.1	19.4	22.1	20.8
Bina Dışı İnşaat	46.0	45.5	44.2	42.7	60.1	41.5	36.8	39.8	49.7	56.5	61.8	62.0	59.5	44.5	55.2	56.2
Özel Sektör	68.1	67.9	67.9	73.4	79.4	83.5	74.2	72.0	67.5	85.9	83.0	78.9	70.2	89.4	85.3	83.5
Makine Teçhizat	45.3	47.5	46.6	55.4	47.2	54.6	54.8	46.7	65.9	56.3	45.3	35.4	52.9	48.3	52.1	44.3
Bina İnşaatı	54.7	52.5	53.4	44.6	52.8	45.4	45.2	53.3	34.1	43.7	54.7	64.6	47.1	51.7	47.9	55.7
Stok Değişmesi	1.8	-1.1	0.5	1.6	-3.2	-0.2	1.5	8.9	-5.8	-1.5	-6.7	1.0	-6.7	0.2	-0.2	5.0
Mal ve Hizmet İhracatı	16.9	17.4	18.4	18.4	22.2	19.7	18.4	15.7	20.6	20.0	22.4	21.2	25.1	24.3	22.1	19.6
Mal ve Hizmet İthalatı	-21.6	-20.3	-21.5	-27.1	-22.2	-27.8	-29.7	-23.9	-28.0	-28.6	-21.7	-17.3	-23.0	28.3	26.1	22.2
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DİE

Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (%)**Toplam Yatırımlar**

Sektörler	1990	1991	1992	1993	1994*	1995**
Tarım	6.5	7.5	6.2	5.2	4.8	4.8
Madencilik	2.8	2.3	2.3	1.4	1.5	1.5
İmalat	18.9	17.3	16.9	17.8	17.3	17.2
Enerji	10.0	8.6	7.3	3.9	4.1	5.5
Ulaştırma	22.3	24.1	26.0	24.5	17.4	16.8
Turizm	3.8	4.0	3.4	2.2	2.3	2.1
Konut	23.6	23.0	23.2	32.8	41.3	39.8
Eğitim	3.3	3.4	3.8	3.3	2.8	2.9
Sağlık	1.7	1.9	2.2	2.1	1.9	2.0
Diğer Hizmetler	7.1	8.0	8.6	6.8	6.5	7.3
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kamu Yatırımları

Sektörler	1990	1991	1992	1993	1994*	1995**
Tarım	9.1	11.3	9.1	10.0	10.7	11.0
Madencilik	3.3	3.5	3.5	2.6	2.4	2.5
İmalat	4.5	5.1	5.5	3.3	2.9	3.8
Enerji	21.6	17.0	14.9	12.5	16.1	18.6
Ulaştırma	34.4	37.0	37.1	39.0	35.1	28.6
Turizm	1.3	1.5	1.5	1.9	1.7	1.8
Konut	3.8	2.1	2.5	2.4	3.7	2.2
Eğitim	6.9	6.5	7.6	9.8	9.1	9.4
Sağlık	2.8	2.5	3.2	4.0	3.5	3.7
Diğer Hizmetler	12.3	13.4	15.1	14.6	14.9	18.2
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Özel Sektör Yatırımları

Sektörler	1990	1991	1992	1993	1994*	1995**
Tarım	4.7	4.3	3.8	3.2	2.9	2.9
Madencilik	1.2	1.3	1.2	0.9	1.2	1.2
İmalat	29.9	27.7	26.5	23.6	21.8	21.4
Enerji	1.6	1.5	1.0	0.5	0.4	1.4
Ulaştırma	13.4	13.1	16.7	18.8	11.9	13.1
Turizm	5.9	6.1	5.0	2.4	2.5	2.2
Konut	38.4	40.7	40.6	44.9	52.9	51.5
Eğitim	0.6	0.7	0.7	0.8	0.9	1.0
Sağlık	0.9	1.3	1.4	1.3	1.5	1.5
Diğer Hizmetler	3.4	3.4	3.1	3.7	4.0	3.9
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

* Gerçekleşme tahmini

** Program

Kaynak: DPT

Yatırım Teşvik Belgelerinin Mahiyetlerine Göre Dağılımı

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL)

	1 9 9 0		1 9 9 1		1 9 9 2		1 9 9 3		1 9 9 4		1 9 9 5*	
	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer
Komple Yeni	2,739	17,371	1,288	26,322	816	31,253	1,628	160,028	852	156,604	1,425	411,314
Tevsi	171	2,609	281	7,166	350	10,622	784	46,512	272	27,337	675	129,911
Tamamlama	20	314	48	1,415	53	1,147	54	1,616	27	2,589	21	2,795
Yenileme	14	186	24	575	34	1,613	73	2,639	14	1,680	31	5,676
Modernizasyon	116	1,197	68	1,986	133	4,097	218	11,539	85	5,903	119	23,359
Nakil	4	114	15	256	4	43	5	28	2	28	3	295
Kalite Düzeltme	5	46	3	23	11	108	19	733	5	288	5	802
Darboğaz Giderme	20	353	11	230	35	653	50	881	24	6,727	34	2,186
Entegrasyon	20	373	13	120	27	728	18	770	8	948	13	2,548
Finansal Kiralama	30	113	23	77	87	1,033	195	3,392	102	4,585	129	12,041
Restorasyon	2	7	1	5	4	96	2	17	-	-	1	64
Mamul Çeşitlendirme	-	-	-	-	-	-	2	154	-	-	-	-
AR-GE	-	-	-	-	-	-	3	448	1	8	-	-
Büyük Projeler	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2,164	-	-
Toplam	3,141	22,683	1,775	38,175	1,554	51,393	3,051	228,757	1,393	208,862	2,456	590,992

*Ocak-Ekim

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı (%)

Sektörler	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Tarım	10.6	1.7	1.3	1.1	1.1	1.1
Madencilik	2.7	4.0	2.9	2.9	2.1	1.5
İmalat	68.8	62.6	66.5	69.5	59.8	74.5
Gıda-İçki	7.7	7.1	9.8	5.6	4.1	9.3
Dokuma-Giyim	30.8	20.1	25.1	28.1	23.8	57.2
Orman Ürünleri	1.6	1.0	1.0	2.4	2.4	0.6
Kağıt	0.9	0.4	0.2	0.4	1.1	3.7
Deri ve Kösele	0.9	0.6	0.6	1.1	0.7	1.0
Lastik	1.4	1.0	1.3	0.6	0.5	1.6
Kimya	3.3	10.1	5.2	3.1	7.5	3.1
Cam	0.4	0.6	0.8	0.6	0.5	1.4
Demir-Çelik	3.8	1.6	1.4	0.7	1.1	2.0
Demir Dışı Metaller	0.2	1.3	0.5	0.4	0.2	1.3
Taşıt Araçları	4.6	4.7	4.3	5.9	5.4	3.7
Madeni Eşya	2.7	2.8	4.2	5.8	2.3	1.8
Mesleki, Bilim ve Ölçü	0.2	0.3	0.2	0.4	0.3	0.3
Makina İmalat	0.3	0.8	0.7	0.7	0.3	0.4
Elektrik Makinaları	1.4	1.1	1.7	3.6	0.2	0.7
Elektronik	2.2	0.8	1.8	0.8	0.1	0.2
Çimento	2.2	4.4	4.2	5.7	6.6	1.8
Pişmiş Kil ve Çiment.Ger.	1.2	0.9	0.6	0.6	0.2	0.7
Seramik	1.5	1.6	1.5	2.0	1.5	5.6
Diğerleri	1.5	1.4	1.4	0.8	1.1	3.5
Enerji	2.0	4.3	2.2	5.6	5.0	2.7
Hizmetler	15.9	28.0	27.0	20.9	32.0	20.2
Ulaştırma	2.7	9.0	10.2	11.0	14.3	66.8
Turizm	7.4	4.0	3.4	3.5	3.2	11.7
Diğer Hizmetler	5.7	15.0	13.4	6.4	14.5	21.5
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Yatırım Tutarı (Milyar TL)	22,683	38,175	51,393	228,757	208,862	590,992

* Ocak-Ekim

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

Başlıca Sanayi Ürünleri Üretimi

							Ocak-Ekim	
	Birim	1990	1991	1992	1993	1994	1994	1995
Madencilik								
Taş kömürü	(Bin Ton)	5,604	5,210	2,829	2,722	2,917	236	1,832
Linyit	(Bin Ton)	45,826	44,511	49,847	45,957	48,837	39,792	42,130
Ham petrol	(Bin Ton)	3,720	4,520	4,296	3,892	3,686	3,103	2,921
İmalat Sanayi								
Pamuk ipliği	(Ton)	44,858	47,366	47,177	43,744	35,063	27,759	27,302
Yün ipliği	(Ton)	4,378	4,001	3,739	5,425	4,785	4,019	2,748
Filtreli sigara	(Ton)	56,480	67,740	63,773	69,803	77,938	63,134	61,193
Rakı ve bira	(Milyon Lt.)	432	480	543	620	666	568	635
Gazete kağıdı	(Bin Ton)	166	96	119	94	110	83	113
Kraft kağıdı	(Bin Ton)	103	88	88	72	78	66	61
Sülfirik asit	(Bin Ton)	716	532	642	757	730	594	516
Polietilen	(Ton)	235,599	256,001	260,571	270,772	282,964	229,753	248,942
PVC	(Ton)	136,655	131,638	150,453	159,294	156,442	134,529	148,330
LPG	(Bin Ton)	692	709	709	707	733	620	670
Nafta	(Bin Ton)	1,525	1,140	1,242	1,249	1,266	1,066	1,266
Benzin	(Bin Ton)	2,855	2,772	2,946	3,215	3,339	2,809	2,932
Motorin	(Bin Ton)	6,548	6,332	6,565	7,252	7,399	6,269	6,672
Fuel oil	(Bin Ton)	8,243	8,444	8,441	8,701	7,588	6,327	6,523
Şişe ve cam eşya	(Bin Ton)	377	358	422	437	450	788	838
Ham sıvı demir	(Bin Ton)	4,827	4,594	4,508	4,355	4,604	3,793	3,809
Sıvı çelik	(Bin Ton)	9,413	9,398	10,343	11,519	12,179	9,887	10,862
Blister bakır	(Ton)	18,840	28,380	26,092	33,453	30,457	23,868	18,484
Alümina	(Ton)	177,915	159,091	156,474	141,550	155,299	120,137	153,464
Çimento	(Bin Ton)	24,416	26,037	28,607	31,311	29,503	25,472	28,463
Traktör	(Adet)	30,739	21,964	23,012	33,294	24,249	19,130	29,485
Otomobil	(Adet)	166,222	195,599	265,090	343,481	200,602	170,087	174,794
Kamyon	(Adet)	16,679	16,906	20,743	29,739	11,033	8,659	14,107
Otobüs ve minibüs	(Adet)	14,331	15,584	19,302	21,585	8,791	6,995	9,496
Dayanıklı Tüketim Malları								
Buzdolabı	(Adet)	986,574	1,019,627	1,093,773	1,253,791	1,258,363	1,050,097	1,389,409
Çamaşır makinası	(Adet)	743,957	836,986	870,890	979,717	780,015	651,463	694,909
Fırın (LPG)	(Adet)	594,318	731,568	761,290	629,778	448,613	363,944	410,449
Elektrik süpürgesi	(Adet)	516,041	553,444	596,466	715,351	436,750	349,476	692,112
Dikiş makinası	(Adet)	255,667	237,631	197,104	170,349	119,145	84,033	114,366
Televizyon	(Adet)	1,994,621	2,567,773	2,320,460	1,921,704	1,528,255	1,201,099	1,388,205
Video	(Adet)	118,857	80,484	46,153	17,141	8,148	6,611	2,769
Müzik seti	(Adet)	141,989	192,204	123,575	87,416	90,450	79,379	74,452
Enerji								
Elektrik enerjisi	(Milyon Kwh)	57,542	60,220	66,983	73,734	78,261	63,918	70,190
Kaynak: DIE								

Sanayi Üretim Endeksi (1992 = 100)

	1991 Ort.	1992 Ort.	1993 Ort.	1994 Ort.	1993				1994				1995		
					I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
Toplam Sanayi Sektörü	95.0	100.0	105.9	99.3	97.3	101.17	107.23	118.1	99.5	89.2	98.0	109.9	95.4	104.1	110.6
Madencilik Sanayi	102.4	100.0	90.7	99.1	82.2	73.6	105.1	102.0	87.6	93.2	109.4	106.1	89.1	90.2	110.2
İmalat Sanayi	95.7	100.0	106.4	97.2	97.0	102.9	106.6	119.1	98.3	86.9	95.3	108.4	92.2	103.0	107.9
Gıda sanayi	95.6	100.0	101.1	99.6	87.5	83.1	101.3	86.5	89.9	76.7	92.3	139.3	74.1	93.1	98.8
Mensucat sanayi	98.9	100.0	100.4	93.7	98.4	99.3	98.8	102.4	99.3	88.9	88.3	98.3	91.0	93.3	91.9
Kağıt ve basım sanayi	84.9	100.0	81.8	93.9	85.0	77.0	84.5	80.5	84.0	82.0	96.1	113.5	122.8	110.8	110.0
Kimya sanayi	97.5	100.0	109.2	108.1	102.9	106.0	113.0	114.8	106.5	100.9	115.7	109.4	108.4	115.6	126.9
Taş-Toprağa dayalı ürün sanayi	92.6	100.0	107.0	101.8	70.8	119.5	129.4	108.2	85.8	103.2	121.5	96.7	84.6	120.7	133.6
Metal ana sanayi	94.2	100.0	108.9	111.9	103.5	74.3	110.2	117.5	105.0	111.6	107.8	123.2	119.6	121.7	104.6
Makina sanayi	94.3	100.0	114.2	78.0	102.7	115.8	102.7	135.6	97.9	63.2	63.4	87.4	76.3	89.3	94.4
Enerji Sektörü	89.0	100.0	109.7	116.5	106.8	100.2	113.7	118.2	116.0	106.4	119.1	124.4	126.1	120.0	132.7

Kaynak: DİE

Kapasite Kullanımı (%)

	1990 Ort.	1991 Ort.	1992 Ort.	1993 Ort.	1994 Ort.	1993				1994				1995			
						I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
İmalat Sanayi	74.4	74.5	76.4	79.5	73.0	76.4	78.5	80.9	82.2	76.2	66.4	72.8	76.7	75.3	79.7	80.3	80.3
Gıda sanayi	69.0	75.5	70.6	73.4	71.5	71.1	72.5	76.5	73.4	70.4	67.5	74.4	73.7	67.8	70.3	75.3	75.3
Mensucat sanayi	79.3	76.4	79.3	81.4	78.6	80.1	80.6	82.2	82.7	81.9	74.7	76.6	81.5	80.7	80.8	83.1	83.1
Kağıt ve basım sanayi	79.4	75.1	77.8	75.9	74.2	73.5	73.2	78.4	78.6	68.4	69.7	76.0	82.7	84.8	82.1	83.3	83.3
Kimya sanayi	74.7	74.0	76.6	80.0	75.1	76.5	77.1	81.6	84.9	77.4	66.8	77.7	78.5	77.3	81.7	85.3	85.3
Taş-Toprağa dayalı ürün sanayi	83.0	76.9	86.0	89.9	84.4	81.8	90.9	94.1	92.8	84.6	84.0	84.5	84.5	80.9	92.7	92.7	92.7
Metal ana sanayi	69.6	78.6	80.8	84.5	81.6	83.3	85.3	83.6	85.9	78.8	82.1	79.8	85.6	81.5	81.3	74.3	74.3
Makina sanayi	72.8	69.0	74.0	77.9	61.0	74.5	78.3	77.7	81.1	73.3	47.3	57.1	66.4	66.9	75.0	71.0	71.0

Kaynak: DİE

Enerji Üretim ve Tüketimi

	Birim	1990	1991	1992	1993	1994*	1995**
Birincil Enerji							
Üretim	BTEP	28,810	28,934	32,163	32,180	32,185	32,810
Tüketim	BTEP	54,370	55,700	59,877	64,695	63,493	66,750
Kişi başına	KEP	969	972	1,022	1,081	1,038	1,068
Elektrik Enerjisi							
Kurulu Güç	MW	16,315	17,206	18,714	20,358	20,992	21,202
Termik	MW	9,551	10,093	10,335	10,653	11,095	11,305
Hidrolik	MW	6,764	7,113	8,379	9,705	9,897	9,897
Üretim	GWH	57,543	60,246	67,342	73,727	77,000	82,500
Termik	GWH	34,395	37,563	40,774	39,764	44,350	50,500
Hidrolik	GWH	23,148	22,683	26,568	33,963	32,650	32,000
İthalat (İhracat)	GWH	-731	253	-125	-376	-500	-400
Tüketim	GWH	56,812	60,499	67,217	73,351	76,500	82,100
Kişi başına	KWH	1,013	1,055	1,147	1,224	1,250	1,313

*Gerçekleşme tahmini

**Program

**Elektrik Enerjisi Tüketiminin Sektörel Dağılımı
(Yıllık % değişme)**

Sektörler	1990	1991	1992	1993	1994
Çimento	3.3	10.4	3.2	2.3	4.1
Gübre	-3.5	-11.4	2.9	-16.1	-16.0
Alüminyum	1.5	-3.0	2.8	-6.4	4.5
Bakır ve Çinko	1.9	-9.8	-1.9	-10.0	5.2
Metalurji	-2.7	-8.0	9.4	14.2	2.4
Demir Çelik	26.2	3.6	1.4	8.7	-1.4
Kağıt	9.7	-11.9	12.2	-8.4	3.5
Petro Kimya	-7.8	-20.1	10.0	-1.7	-2.8
Lastik Kauçuk	-19.6	45.9	3.4	4.8	14.1
Organize Sanayii	10.2	16.7	20.3	12.6	-5.6
Cam	17.9	-3.6	3.2	-2.5	-3.7
Toprak	-4.1	3.8	-0.4	2.3	2.1
Gıda-İçki	-14.9	5.2	2.8	8.6	-3.4
Makina Teçhizat	17.4	-0.8	4.8	9.5	-9.7
Kömür Ocakları	1.8	-6.6	4.5	-3.8	-2.8
İlaç ve Kimya	2.4	8.8	2.9	5.3	28.6
Tekstil	2.1	-8.4	5.4	-3.4	-5.1
Diğer	9.8	-3.9	7.8	-6.8	-1.8
Sanayi Toplamı	3.9	-2.9	6.0	2.7	0.2
Şehirler Toplamı	8.9	7.9	13.5	11.4	5.6
Toplam	6.3	2.5	10.0	7.4	3.2

Kaynak: DPT

Toptan Eşya Fiyat Endeksi
(% Değişme)

1987=100	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
1990													
Aylık	4.4	4.5	4.3	2.4	1.5	1.5	1.7	4.4	5.8	4.6	2.8	2.5	3.4
12 aylık	60.2	59.5	60.5	56.1	51.8	49.1	44.2	46.8	51.4	54.1	52.1	48.6	52.7
1991													
Aylık	4.6	4.9	5.2	5.4	2.9	1.4	2.2	4.7	4.4	3.5	3.9	4.4	4.0
12 aylık	48.8	49.4	50.7	55.1	57.2	57.1	57.9	58.3	56.3	54.6	56.3	59.2	55.1
1992													
Aylık	11.1	5.2	4.3	2.2	0.7	0.2	1.8	4.8	6.3	5.6	3.5	3.6	4.1
12 aylık	69.0	69.6	68.1	63.0	59.5	57.7	57.1	57.3	60.1	63.3	62.7	61.5	62.1
1993													
Aylık	5.0	5.2	4.8	2.6	2.9	2.3	4.7	3.8	4.0	3.6	6.4	2.7	4.0
12 aylık	52.6	52.6	53.3	53.9	57.3	60.5	65.1	63.5	60.0	56.9	61.4	60.1	58.3
1994													
Aylık	5.4	10.1	8.5	32.8	8.9	1.9	0.9	2.7	5.4	6.9	6.4	8.3	8.2
12 aylık	60.7	68.1	74.1	125.3	138.5	137.5	128.9	126.5	129.6	137.0	137.0	149.8	117.7
1995													
Aylık	8.4	7.0	6.1	3.9	1.7	1.3	2.4	2.9	4.8	4.4	4.3	4.1	4.3
12 aylık	156.9	149.6	144.1	91.0	78.4	77.3	79.9	80.3	79.3	75.0	71.6	64.9	88.5

Tüketici Fiyat Endeksi
(% Değişme)

1987=100	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
1990													
Aylık	3.8	4.4	5.2	6.6	3.1	1.4	-0.9	2.5	8.7	6.8	5.0	1.7	4.0
12 aylık	60.0	59.5	62.8	63.5	63.6	62.6	56.3	54.8	59.3	60.3	61.3	60.4	60.4
1991													
Aylık	4.9	5.4	4.4	6.6	3.3	3.0	1.3	4.0	6.1	6.6	5.2	4.4	4.6
12 aylık	62.0	63.5	62.3	61.1	62.5	64.9	68.6	71.0	66.9	66.5	66.8	71.2	65.7
1992													
Aylık	9.3	5.0	4.9	3.8	0.9	0.5	1.3	3.8	7.4	7.6	4.9	2.7	4.3
12 aylık	78.5	77.8	78.7	74.1	69.6	65.8	65.8	65.5	67.7	69.2	68.6	65.9	70.1
1993													
Aylık	5.3	4.0	4.8	4.4	4.7	1.8	4.9	2.7	5.6	6.9	6.4	3.6	4.6
12 aylık	59.8	58.2	58.1	59.0	65.1	57.2	73.1	71.3	68.4	67.3	69.7	71.2	106.0
1994													
Aylık	4.4	6.0	5.2	24.7	10.0	0.9	1.7	2.0	7.2	9.5	8.1	6.3	7.2
12 aylık	69.7	73.0	73.7	107.4	117.9	116.0	109.4	108.0	111.1	116.3	119.7	125.5	104.0
1995													
Aylık	6.8	5.7	4.1	6.4	3.2	2.0	2.9	3.9	8.0	7.8	5.5	3.5	5.0
12 aylık	130.6	130.0	127.7	94.2	82.2	84.2	86.3	89.8	91.2	88.3	83.8	78.9	93.6

Kaynak: DİE

Kamu Kesimi Toplam Gelir ve Harcamaları**Cari Fiyatlarla (Milyar TL)**

	1992	1993	1994*	1995**
Vergiler	192,998	355,347	735,414	1,092,626
Vasıtasız	80,149	142,643	312,500	406,293
Vasıtalı	110,780	209,068	412,995	674,182
Servet	2,069	3,635	9,919	12,151
Vergi dışı nominal gelirler	14,563	27,546	45,276	92,082
Faktör gelirleri	-467	12,817	35,303	104,216
Sosyal fonlar	-4,913	-18,046	-42,707	-72,731
 Toplam Gelir	 202,181	 377,664	 773,286	 1,216,193
 Cari harcamalar	 135,736	 245,765	 419,840	 645,043
Yatırım harcamaları	73,417	139,526	161,144	323,267
Sabit sermaye	80,069	137,965	198,376	304,978
Stok değişmesi	-6,652	1,561	-37,232	18,288
Transfer harcamaları	87,615	194,497	410,388	516,391
Stok değişim fonu	22,206	31,848	82,223	35,765
 Toplam Harcama	 318,973	 611,635	 1,073,595	 1,520,465
 Borçlanma Gereği	 116,792	 233,972	 300,310	 304,273
 Konsolide bütçe	 47,434	 133,857	 139,000	 198,000
KİT	36,313	48,965	85,133	88,980
İşletmecisi	41,541	55,261	79,421	89,603
Tasarrufçu	-5,228	-6,296	5,712	-623
Mahalli idareler	8,788	16,143	14,129	11,751
Döner sermaye	78	86	739	918
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	2,603	11,537	17,202	29,129
Fonlar	13,876	9,335	17,761	-29,514
Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar	7,701	14,049	26,346	5,008

* Gerçekleşme Tahmini

** Program

Kaynak: DPT

Konsolide Bütçe
(Milyar TL)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Gelirler	56,573	96,747	174,224	357,333	753,440	1,133,000
Dolaysız vergiler	23,657	41,094	71,393	128,324	283,813	354,100
Dolaylı vergiler	21,742	37,549	70,209	135,949	304,278	525,900
Vergi dışı gelirler	8,032	8,723	29,542	84,975	155,046	74,000
Diğer gelirler	3,142	9,381	3,080	8,085	10,303	179,000
Harcamalar	68,527	130,263	221,658	490,438	899,375	1,330,895
Personel	26,465	49,291	94,076	169,511	272,872	426,540
Diğer cari	6,987	11,112	20,145	35,937	73,437	123,911
Yatırım	10,055	17,146	29,239	57,565	76,778	85,009
Faiz ödemeleri	13,966	24,073	40,298	116,470	298,284	388,400
Dış	4,353	7,132	9,753	23,952	65,117	92,000
İç	9,613	16,941	30,545	92,518	233,167	296,400
KİT'lere transferler	1,265	12,191	8,145	25,850	21,029	20,280
Diğer transferler	9,789	16,450	29,755	85,105	156,975	286,755
Bütçe Dengesi	-11,954	-33,516	-47,434	-133,105	-145,935	-197,895
Bütçe Emanetleri	1,161	3,555	-778	10,905	20,092	0
Avanslar	-1,561	-3,465	-11,227	-3,151	-19,836	0
Nakit Dengesi	-12,354	-33,426	-59,439	-125,351	-145,680	-197,895
Finansman	12,354	33,426	59,439	125,351	145,680	197,895
Dış Borçlanma, Net	41	1,921	4,038	20,310	-68,515	-33,100
Kullanım	4,834	9,891	18,835	44,416	32,782	
Devirli Krediler	655	998	883	972	9,908	
Ödenen	-5,448	-8,968	-15,680	-25,078	-111,204	
İç Borçlanma, Net	7,942	2,279	15,408	30,135	-70,338	174,100
Satış	12,523	11,510	35,657	64,820	24,858	
Ödenen	-4,581	-9,231	-20,249	-34,685	-95,197	
Kısa Vadeli Borçlanma	2,263	23,509	41,372	75,251	296,073	57,000
Merkez Bank.,net	331	10,719	17,394	53,010	51,857	43,600
Hazine bonosu,net	1,932	12,790	23,978	22,241	244,216	13,400
Satış	8,443	34,278	75,918	171,155	624,168	
Ödenen	-6,511	-21,488	-51,940	-148,914	-379,952	
Diğer	2,108	5,718	-1,380	-345	-11,539	-11,539
Diğer emanetler	3,542	5,590	3,148	9,715	-2,993	
Nakit değişmesi	-1,133	47	-4,359	-9,996	-8,477	
Net hata	-301	81	-169	-64	-69	

* Program

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Kamu Kağıtları Borçlanmasının Vade Yapısı
(Milyar TL)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995**
Vade							
1 Yıl	3,691	2,861	8,351	28,680	62,899	15,648	192,084
1.5 Yıl	0	0	0	0	0	0	1,083
2 Yıl	3,085	4,734	1,469	1,924	187	0	552
3 Yıl	1,756	2,902	1,090	1,167	115	0	7,085
4 Yıl	205	588	0	0	0	0	0
5 Yıl	1	1,108	37	0	0	0	48
Halka Satış 1 Yıl	0	0	0	87	0	347	0
Hesaben	245	266	564	876	1,619	3,746	5,804
Döviz Büfe Hes.	0	0	0	0	0	1,367	2,373
Tahvil Toplam	8,984	12,458	11,510	32,734	64,820	21,107	209,028
Bono Toplam							
1 Ay	683					38,222	
3 Ay	2,325	2,843	17,096	47,823	46,433	329,809	302,388
6 Ay	2,291	3,183	10,453	14,660	54,197	80,247	120,451
9 Ay	2,336	2,416	6,247	9,053	25,099	21,304	184,780
Özel Bono 4 Ay	0	0	240	0	0	0	0
Özel Bono 6 Ay	0	0	240	0	0	0	0
Halka Satış 3 Ay	0	0	0	3,914	10,377	124,007	29,773
Halka Satış 6 Ay	0	0	0	477	32,568	10,370	32,841
Halka Satış 9 Ay	0	0	0	0	0	234	0
Kıvrık Vade	0	0	0	0	2,476	6,580	159,141
Konsinye	0	0	0	0	0	12,577	0
Bono Toplam	7,634	8,443	34,277	75,926	171,151	623,349	829,374
Genel Toplam	16,618	20,901	45,788	108,660	235,971	644,457	1,038,402
Diğer***	2,077	3,301	9,949	41,029	94,062	196,943	265,036

Kamu Kağıtları Stokunun Vade Yapısı
(Milyar TL)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995**
Vade							
1 Yıl	3,691	2,861	8,351	28,680	62,899	15,648	192,086
1.5 Yıl	309	0	0	0	0	0	1,083
2 Yıl	3,394	7,819	6,203	3,393	2,111	187	5,552
3 Yıl	2,402	5,094	5,749	4,913	2,373	1,282	2,027
4 Yıl	552	1,140	1,140	688	588	0	0
5 Yıl	1	1,109	1,927	3,519	5,217	15,675	265
Halka Satış 1 Yıl	0	0	0	87	0	347	0
Hesaben	513	779	1,308	2,182	3,785	7,520	13,263
Döviz Büfe Hes.0	0	0	0	0	1,347	3,372	0
Konsinye	0	0	0	0	0	6,559	0
Tahvil Toplam	10,863	18,801	24,678	43,462	76,973	48,565	217,648
Bono Toplam							
3 Ay	421	1,548	5,991	25,883	864	171,518	84,691
6 Ay	1,357	2,244	7,431	7,735	24,920	77,981	37,935
9 Ay	1,759	1,677	4,355	5,238	18,481	9,404	184,781
Özel Bono 4 Ay	0	0	240	0	0	0	0
Özel Bono 6 Ay	0	0	240	0	0	0	0
Halka Satış 3 Ay	0	0	0	2,915	0	36,201	0
Halka Satış 6 Ay	0	0	0	477	20,224	8,893	16,718
Halka Satış 9 Ay	0	0	0	0	0	234	0
Kıvrık Vade	0	0	0	0	0	0	117,679
Bono Toplam	3,537	5,469	18,258	42,247	64,488	304,230	441,804
Genel Toplam	14,400	24,270	42,936	85,708	141,461	352,795	659,452
Diğer***	4,038	3,722	8,727	42,926	113,533	190,819	410,469

* Geçici ** Eylül ***Diğer kaleminde Özel Amaçlı Tahviller, Tahkim Tahvilleri, İkraz Tahvilleri ve Döviz Endeksli Tahvillerin kur farkı yer almaktadır.
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Parasal Büyüklükler**(Dönem sonu, Milyar TL)**

	1990	1991	1992	1993	1994-I	1994-II	1994-III	1994-IV	1995-I	1995-II	1995-III
M1	27,374	40,565	67,677	116,366	118,471	147,680	205,630	214,193	241,763	302,526	364,970
Dolaşımdaki para	12,209	18,564	31,373	53,933	65,089	80,372	107,667	105,418	129,259	164,543	193,452
Vadesiz mevduat	15,145	21,918	36,230	62,307	53,311	67,187	97,915	108,556	112,376	137,906	171,344
M2	68,765	111,016	179,161	268,063	295,423	441,230	559,937	604,136	753,909	945,864	1,118,361
Vadeli mevduat	41,391	70,451	111,484	151,697	176,952	293,550	354,307	389,943	512,146	643,338	753,391
M2Y	87,482	156,548	284,830	506,637	626,257	846,472	1,062,670	1,203,907	1,481,744	1,710,299	2,019,070
Döviz tevdiat hesabı	18,717	45,532	105,669	238,574	330,834	405,242	502,714	599,771	727,835	764,435	900,709

Toplam TL Mevduat (Türlerine Göre)**(Dönem sonu, Milyar TL)**

	1990	1991	1992	1993	1994-I	1994-II	1994-III	1994-IV	1995-I	1995-II	1995-III
Toplam Mevduat	59,928	96,860	155,087	228,617	243,671	375,358	473,891	522,703	649,824	819,045	964,953
Resmî	3,392	4,490	7,373	14,614	13,409	14,621	21,668	24,208	25,301	37,802	40,219
Ticari	11,245	16,390	26,106	43,408	38,641	52,023	73,492	87,754	94,533	110,465	140,444
Tasarruf	31,542	55,121	87,546	119,292	136,152	244,577	301,564	317,642	411,917	541,853	630,560
Mevduat Sertifikası	2,355	3,305	3,720	3,015	3,357	3,677	4,925	4,715	5,960	7,314	7,925
Diğer	11,394	17,554	30,342	48,289	52,112	60,459	72,241	88,385	112,113	121,611	145,806

Toplam TL Mevduat (Vadelerine Göre)**(Dönem sonu, Milyar TL)**

	1990	1991	1992	1993	1994-I	1994-II	1994-III	1994-IV	1995-I	1995-II	1995-III
Toplam Mevduat	59,928	96,860	155,087	228,617	243,671	375,358	473,891	522,703	649,824	819,045	964,953
Vadeli mevduat	39,209	67,238	107,966	149,168	174,134	290,643	350,789	386,713	436,044	473,640	508,644
Vadesiz mevduat	18,364	26,317	43,401	76,434	66,179	81,038	118,177	131,276	150,820	168,092	194,384
Mevduat Sertifikası	2,355	3,305	3,720	3,015	3,357	3,677	4,925	4,715	5,960	7,314	7,925

Toplam TL Kredi Stoku**(Dönem sonu, Milyar TL)**

	1990	1991	1992	1993	1994-I	1994-II	1994-III	1994-IV	1995-I	1995-II	1995-III
Toplam Kredi	58,843	102,633	188,396	369,803	443,162	439,050	573,365	661,481	829,911	912,644	1,078,205
Merkez Bankası kredileri	3,977	15,589	36,577	79,507	128,286	112,106	129,856	135,125	154,802	111,539	122,511
Mevduat Bankaları kred.	50,185	76,938	137,695	266,772	286,629	294,089	402,516	480,602	621,606	743,335	892,956
KYB kredileri	4,681	10,106	14,124	23,524	28,247	32,855	40,993	45,753	53,504	57,770	62,738

Kaynak: TCMB

Merkez Bankası Varlıklar - Yükümlülükler

(Dönem sonu, Milyar TL)

	1990	1991	1992	1993	1994				1995		
					I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
Net Dış Varlıklar	92	1,903	13,151	21,144	-28,822	-65,013	-7,544	-6,694	87,846	155,071	290,613
Toplam İç Krediler	36,045	58,170	102,421	155,774	240,808	300,101	326,831	346,161	378,376	430,475	383,866
Kamu sektörüne açılan krediler	30,889	52,920	92,709	137,027	223,199	283,219	314,144	333,783	366,184	418,208	371,709
Bankalara açılan krediler	5,156	5,251	9,713	18,747	17,609	16,882	12,687	12,378	12,193	12,267	12,157
Diğer Kalemler (Net)	-1,492	-2,388	-1,184	-1,748	-6,363	-3,597	-28,311	-32,068	-26,474	-1,345	1,885
Net İç Varlıklar	34,553	55,782	101,237	154,026	234,445	296,504	298,520	314,093	351,902	429,131	385,750
Toplam Varlıklar	34,645	57,685	114,388	175,170	205,623	231,492	290,976	307,399	439,748	584,202	676,363
Rezerv Para	23,376	36,097	60,495	99,877	114,682	145,692	191,179	183,569	221,518	276,704	323,770
Emisyon	13,905	21,401	35,741	61,862	73,627	90,417	118,135	117,086	144,136	181,185	211,858
Bankalar zorunlu karşılıklar	7,241	10,975	18,811	29,746	34,048	47,479	56,992	56,862	69,165	85,039	98,243
Bankalar serbest imkanı	1,487	2,226	3,450	4,748	4,153	4,198	6,882	5,828	3,525	4,853	5,671
Diğer kalemler	744	1,495	2,493	3,520	2,854	3,598	9,170	3,792	4,692	5,628	7,998
Açık Piyasa İşl. Borçları	-1,350	3,226	18,320	17,406	15,809	-1,300	0	6,012	21,222	107,115	100,309
Parasal Taban	22,027	39,323	78,814	117,283	130,492	144,393	191,179	189,581	242,741	383,820	424,079
Kamu Mevduatı	1,260	2,964	7,407	4,113	3,328	3,458	4,013	5,152	8,631	8,849	9,863
Merkez Bankası Parası	23,287	42,287	86,221	121,397	133,819	147,850	195,192	194,733	251,372	392,669	433,942
Döviz Olarak Takip Olunan Mevduat	5,012	6,447	11,113	25,992	26,606	17,395	17,367	21,262	70,924	76,264	117,349
Bankaların Döviz Mevduatı	6,347	8,952	17,054	28,051	45,198	66,246	78,417	91,403	117,452	115,269	125,072
Toplam İç Yükümlülükler	34,645	57,685	114,388	175,440	205,623	231,492	290,976	307,399	439,748	584,202	676,363

Kaynak: TCMB

Faizler ve Döviz Kurları												
Mevduat Faizleri (%)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1990												
3 aylık	47.00	46.70	46.70	46.70	46.80	46.90	47.00	47.00	47.10	48.00	50.60	50.70
12 aylık	57.00	56.70	56.70	56.70	56.90	56.80	56.90	56.90	57.00	57.90	60.20	59.40
1991												
3 aylık	51.92	53.36	59.31	60.81	61.96	61.40	62.10	63.79	68.50	69.62	69.79	69.60
12 aylık	59.84	61.20	64.39	64.46	66.04	61.91	62.46	64.20	71.09	72.46	72.84	72.70
1992												
3 aylık	68.67	68.68	68.00	69.20	69.40	69.70	69.40	68.40	68.10	68.00	68.80	69.10
12 aylık	72.24	71.71	71.70	74.00	74.50	74.70	74.70	74.10	73.90	73.80	74.20	74.20
1993												
3 aylık	69.10	66.40	63.70	63.80	64.00	64.00	64.00	64.00	64.00	64.00	64.00	64.00
12 aylık	74.20	74.50	74.00	74.00	74.60	74.60	74.50	74.60	74.50	74.60	74.70	74.80
1994												
3 aylık	67.70	85.40	87.10	131.40	131.80	121.70	79.30	67.50	67.30	62.50	74.50	77.30
12 aylık	78.10	95.00	96.90	117.20	121.30	125.30	116.10	96.90	98.10	96.10	95.30	95.60
1995												
3 aylık	86.98	87.13	78.61	73.72	73.07	73.13	69.11	68.82	69.11	69.33	79.00	89.79
12 aylık	100.90	100.68	95.97	91.51	90.81	91.09	86.79	86.40	86.48	86.55	91.93	95.75
Interbank (Ortalama, %)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1990	32.0	42.4	42.4	47.9	56.9	61.6	54.7	54.4	54.7	53.3	59.6	62.7
1991	63.5	68.1	104.3	107.7	77.1	71.6	66.2	64.5	62.8	61.8	61.7	59.8
1992	60.8	63.0	63.8	65.8	67.6	68.5	66.7	64.9	63.3	65.7	66.6	67.8
1993	65.2	59.3	66.8	62.6	62.4	59.5	59.5	58.0	57.5	57.5	75.6	69.6
1994	91.2	192.3	351.0	257.4	263.1	54.6	43.1	88.2	69.1	71.0	65.0	85.4
1995	87.4	67.0	66.0	68.7	76.6	57.8	48.2	59.0	73.2	75.0	77.8	98.3
Hazine Bonosu (%)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1990												
3 aylık	10.0	10.2	10.1	10.1	10.1	10.2	10.7	11.3	11.8	12.0	12.6	13.8
12 aylık	50.8	50.3	50.4	50.5	50.3	50.4	50.4	-	50.6	52.3	53.7	58.9
1991												
3 aylık	13.6	14.9	16.1	17.0	17.9	16.9	16.9	16.7	17.1	18.1	18.8	17.1
12 aylık	60.1	65.4	69.7	72.9	75.1	61.0	61.0	-	70.7	75.2	77.0	73.0
1992												
3 aylık	16.9	16.9	16.9	17.1	18.0	18.7	19.2	18.9	18.6	18.6	18.7	18.7
12 aylık	71.9	71.5	71.5	72.5	74.4	77.4	78.2	77.6	77.2	77.5	77.6	77.8
1993												
3 aylık	18.7	17.4	16.3	16.5	16.8	16.7	16.7	16.4	16.2	15.8	-	-
12 aylık	78.1	80.0	82.3	83.9	85.3	85.9	86.5	87.4	88.0	86.7	87.9	89.2
1994												
3 aylık	-	24.8	24.8	-	32.8	40.8	25.2	23.4	22.1	19.9	22.7	24.2
12 aylık	94.0	125.0	130.0	126.6	222.5	-	-	-	-	-	-	-
1995												
3 aylık	28.0	-	-	19.3	20.2	18.0	17.3	17.1	-	23.3	23.8	30.2
12 aylık	-	-	123.3	96.0	115.8	-	105.1	99.8	-	-	-	-
Döviz kurları (yıllık değişim %)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1990												
ABD Doları	24.8	24.9	22.4	21.5	23.7	23.9	24.3	21.7	22.6	21.0	22.1	26.8
Alman Markı	39.0	34.3	36.2	34.6	48.0	44.6	45.4	52.3	46.1	45.1	45.9	42.7
1991												
ABD Doları	29.6	38.3	49.2	56.7	56.3	62.4	65.0	71.4	72.2	77.4	78.9	73.4
Alman Markı	45.1	52.9	49.3	50.2	53.8	54.1	52.5	52.5	59.9	60.9	64.8	71.5
1992												
ABD Doları	80.4	75.6	68.7	66.8	69.2	59.6	60.6	53.2	55.1	58.6	64.6	68.6
Alman Markı	69.0	63.6	73.6	78.8	78.0	88.3	88.0	90.4	82.7	75.4	65.7	58.9
1993												
ABD Doları	58.5	57.0	51.4	46.3	47.9	58.1	63.1	66.6	65.1	65.4	65.7	68.9
Alman Markı	62.0	57.6	53.2	53.9	50.0	42.1	39.7	40.5	46.6	51.2	55.0	57.0
1994												
ABD Doları	97.3	99.9	134.2	246.2	213.4	187.0	171.2	178.7	180.5	173.6	166.2	167.6
Alman Markı	80.6	90.0	127.1	225.4	206.3	207.5	197.2	201.7	196.3	205.8	190.1	198.6
1995												
ABD Doları	135.2	126.0	88.5	26.5	34.2	40.6	45.0	45.2	43.6	42.8	49.5	53.8
Alman Markı	168.9	164.9	129.1	53.6	59.3	60.6	65.1	56.4	56.5	53.1	63.4	66.6

Kaynak: TCMB, DPT, Hazine Müsteşarlığı

İhracatın Sektörlere Göre Dağılımı
(Milyon Dolar)

	1990	1991	1992	1993	Ocak - Eylül		
					1994	1994	1995
Genel Toplam	12,959	13,594	14,718	15,345	18,106	12,472	15,244
Tarım ürünleri	2,347	2,683	2,203	2,381	2,470	1,686	1,469
Maden ve taşocağı ürünleri	327	286	264	238	272	186	280
Sanayi ürünleri	10,285	10,625	12,251	12,726	15,364	10,600	13,495

İhracatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon Dolar)

	1990	1991	1992	1993	Ocak - Eylül		
					1994	1994	1995
Genel Toplam	12,959	13,594	14,718	15,345	18,106	12,472	15,244
I. OECD Ülkeleri	8,810	8,856	9,345	9,067	10,740	7,375	9,440
A. AB ülkeleri	6,893	7,042	7,601	7,287	8,269	5,934	7,862
B. EFTA ülkeleri	618	591	632	558	643	194	204
C. Diğer OECD ülkeleri	1,300	1,223	1,112	1,221	1,828	1,247	1,375
II. Diğer Avrupa Ülkeleri	1,003	1,152	647	1,803	2,121	1,596	2,345
III. Diğer Ülkeler	3,146	3,586	4,725	4,476	5,245	3,501	3,458

İthalatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon Dolar)

	1990	1991	1992	1993	Ocak - Eylül		
					1994	1994	1995
Genel Toplam	22,302	21,047	22,870	29,428	23,270	16,257	24,604
Yatırım	5,919	6,154	6,866	9,565	6,895	4,978	6,627
Tüketim	2,939	2,829	2,937	4,117	2,780	1,937	2,978
Hammadde	13,444	12,064	13,068	15,746	13,596	9,342	14,999

İthalatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon Dolar)

	1990	1991	1992	1993	Ocak - Eylül		
					1994	1994	1995
Genel Toplam	22,302	21,047	22,870	29,428	23,270	16,257	24,604
I. OECD Ülkeleri	14,224	14,071	15,429	19,974	15,312	10,771	15,918
A. AB ülkeleri	9,328	9,222	10,044	12,949	10,279	7,724	11,409
B. EFTA ülkeleri	1,167	1,215	1,411	1,652	1,199	404	545
C. Diğer OECD ülkeleri	3,729	3,634	3,975	5,373	3,834	2,643	3,964
II. Diğer Avrupa Ülkeleri	2,234	2,025	976	3,343	2,383	1,706	3,200
III. Diğer Ülkeler	5,843	4,951	6,464	6,112	5,575	3,780	5,486

Kaynak: DİE

Ödemeler Dengesi
(Milyon Dolar)

	1990	1991	1992	1993	1994	Ocak - Eylül	
						1994	1995
A. Cari İşlemler Dengesi							
İhracat F.O.B.	13,026	13,667	14,891	15,611	18,390	12,697	15,501
İhracat	12,959	13,593	14,715	15,345	18,106	12,472	15,244
Transit ticaret	67	74	176	266	284	225	257
İthalat F.O.B.	-22,581	-21,007	-23,081	-29,771	-22,606	-15,821	-24,434
İthalat C.I.F.	-22,302	-21,047	-22,871	-29,428	-23,270	-16,257	-24,604
Altın ithalatı	-1,532	-1,161	-1,430	-1,881	-480	-340	-1,081
Transit ticaret	-46	-64	-151	-229	-251	-199	-226
Navlun ve sigorta	1,299	1,265	1,371	1,767	1,395	975	1,477
Dış Ticaret Dengesi	-9,555	-7,340	-8,190	-14,160	-4,216	-3,124	-8,933
Diğer Mal ve Hizmet Gelirleri	8,933	9,307	10,419	11,788	11,691	8,617	12,190
Turizm	3,225	2,654	3,639	3,959	4,321	3,241	3,955
Faiz gelirleri	917	935	1,012	1,135	890	595	1,024
Diğer	4,791	5,718	5,768	6,694	6,480	4,781	7,211
Diğer Mal ve Hizmet Giderleri	-6,496	-6,816	-7,262	-7,829	-7,936	-5,651	-6,888
Turizm	-520	-592	-776	-934	-866	-690	-704
Faiz giderleri	-3,264	-3,440	-3,439	-3,574	-3,923	-2,764	-3,139
Diğer	-2,712	-2,784	-3,047	-3,321	-3,147	-2,197	-3,045
Toplam mal ve hizmetler	-7,118	-4,849	-5,033	-10,201	-461	-158	-3,631
Karşılıksız Transfer Girişleri (Özel)	3,374	2,879	3,147	3,035	2,709	2,162	2,747
Göçmen transferleri	0	0	0	0	0	0	0
İşçi gelirleri	3,246	2,819	3,008	2,919	2,627	2,093	2,667
Diğer	128	60	139	116	82	69	80
Karşılıksız Transfer Çıkışları (Özel)	-25	-25	0	0	0	0	0
Karşılıksız Transfer (Resmi):Net	1,144	2,245	912	733	383	285	873
İşçi gelirleri	79	82	66	44	37	23	29
Diğer	1,065	2,163	846	689	346	262	844
Cari işlemler dengesi	-2,625	250	-974	-6,433	2,631	2,289	-11
B. Sermaye Hareketleri (Rezerv Hariç)							
Doğrudan Yatırımlar	700	783	779	622	559	302	271
Portföy Yatırımları	547	623	2,411	3,917	1,158	1,062	1,015
Diğer Uzun Vadeli Sermaye Hareketleri	-210	-783	-938	1,370	-784	-725	-140
Kullanımlar	3,679	3,784	3,523	4,857	3,349	2,447	3,037
Ödemeler	-3,938	-4,070	-4,871	-4,412	-5,448	-4,070	-4,358
Kredi mektuplu döviz tevdiat hesabı	49	-497	410	925	1,315	898	1,181
Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri	3,000	-3,020	1,396	3,054	-5,127	-4,641	4,625
Varlıklar	-409	-2,563	-2,438	-3,291	2,423	2,096	661
Verilen krediler	156	-811	-327	-289	-38	10	404
Banka rezervi ve diğer varlıklar	-565	-1,752	-2,111	-3,002	2,461	2,086	257
Yükümlülükler (Net)	3,409	-457	3,834	6,345	-7,550	-6,737	3,964
Sağlanan krediler	2,520	590	4,091	5,681	-7,495	-6,719	3,612
Mevduatlar	889	-1,047	-257	664	-55	-18	352
C. Net Hata ve Noksan	-468	948	-1,190	-2,222	1,769	1,674	2,604
D. Ödemeler Dengesi Finansmanı	0	0	0	0	0	0	0
E. Karşılık Kalemleri	364	170	0	0	0	0	0
Genel Denge	1,308	-1,029	1,484	308	206	-39	8,364
F. Rezerv Hareketleri	-1,308	1,029	-1,484	-308	-206	39	-8,364
IMF	-53	0	0	0	340	231	347
Resmi Rezervler	-1,255	1,029	-1,484	-308	-546	-192	-8,711

Kaynak: TCMB

Yabancı Sermaye İzinlerinin Sektörlere Göre Dağılımı
(Milyon dolar)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Tarım	65	21	36	31	29	18
Madencilik	46	38	19	12	6	60
İmalat Sanayi	1,143	1,054	1,274	1,727	1,106	937
Gıda-İçki	75	365	303	249	220	113
Çimento	339	79	54	32	138	26
Kimya	64	172	251	267	188	40
Gübre	0	0	0	0	0	0
Lastik	19	0	7	46	34	29
Plastik	3	45	11	25	11	17
Orman Ürünleri	0	2	17	1	0	0
Kağıt	19	2	8	5	7	6
Dokuma-Giyim	36	32	33	36	24	19
Cam	4	2	5	1	7	2
Pişmiş Kilden ve Çim. Ger.	9	4	1	3	1	6
Demir-Çelik	45	62	98	47	35	2
Demirdışı Metaller	8	40	43	30	23	46
Madeni Eşya	11	9	8	16	7	6
Makina	1	0	0	1	0	1
Uçak	21	0	37	6	8	0
Elektrik ve Elektronik	100	81	128	167	79	168
Taşıt Araçları	303	28	178	723	254	308
Taşıt Araçları Yan Sanayi	50	43	46	47	35	82
Diğerleri	39	87	47	25	36	65
Hizmetler	530	797	492	502	343	673
Ticaret	45	149	97	77	98	97
Turizm	268	243	108	107	57	65
Bankacılık	113	106	103	64	63	84
Kara Taşımacılığı	1	1	0	1	1	3
Hava Taşımacılığı	6	8	3	3	6	2
Deniz Taşımacılığı	3	8	2	2	0	1
Yatırım Finansmanı	18	15	19	53	6	18
Diğerleri	77	267	161	195	112	402
Genel Toplam	1,784	1,909	1,820	2,271	1,485	1,687

* Ocak-Ekim

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Yabancı Sermaye İzinlerinin Ülkelere Göre Dağılımı
(Milyon dolar)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
I. OECD Ülkeleri	1,608	1,743	1,613	2,043	1,373	1,556
A. AT Ülkeleri	1,255	1,033	1,128	1,182	974	1,051
Avusturya	6	8	9	6	4	32
Almanya	138	188	202	158	224	294
Belçika-Lüksemburg	21	39	45	33	61	93
Danimarka	16	5	4	5	9	4
Fransa	655	245	354	226	256	163
Hollanda	69	278	273	212	196	266
İngiltere	280	69	109	115	51	112
İrlanda	0	1	1	1	5	6
İtalya	59	190	119	419	164	70
Yunanistan	1	1	3	3	1	2
İspanya	10	8	10	5	3	2
Portekiz	0	0	0	0	0	0
İsveç	0	0	0	0	0	7
B. Diğer OECD Ülkeleri	354	710	485	861	399	505
ABD	119	456	198	400	157	137
Japonya	100	54	37	237	126	251
İsviçre	109	104	203	142	54	50
Diğerleri	25	96	48	82	62	66
II. İslam Ülkeleri	55	107	127	79	45	66
A. Ortadoğu	43	89	115	74	42	52
İran	5	3	9	6	4	5
Irak	1	24	3	2	3	14
Suudi Arabistan	5	26	34	15	8	12
Kuveyt	1	3	2	1	1	2
Lübnan	9	5	4	2	1	1
Suriye	11	3	1	3	2	1
Ürdün	0	1	1	0	1	5
Bahreyn	4	6	50	26	12	6
Katar	5	5	0	8	4	0
KKTC	2	5	10	6	5	3
İslam Kalkınma Bankası	0	0	1	1	1	2
BAE	0	7	0	3	0	0
Yemen	0	0	0	0	0	0
B. Kuzey Afrika	9	18	11	4	1	13
Libya	8	17	10	3	0	12
Mısır	0	0	1	1	1	2
Tunus	0	0	0	0	0	0
C. Diğer İslam Ülkeleri	4	1	1	1	3	2
III. Diğer Ülkeler	121	59	80	150	66	65
Genel Toplam	1,784	1,909	1,820	2,271	1,485	1,687

* Ocak - Ekim

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Türkiye Dış Borç Stoku
(Milyon Dolar)

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995-II*
Dış Borç Stoku	32,206	40,326	40,722	41,751	49,035	50,489	55,592	67,356	65,601	73,779
Orta ve Uzun Vadeli	25,857	32,703	34,305	36,006	39,535	41,372	42,932	48,823	54,291	59,552
Kısa Vadeli	6,349	7,623	6,417	5,745	9,500	9,117	12,660	18,533	11,310	14,227
Borçluya Göre										
Orta ve Uzun Vadeli	25,857	32,703	34,305	36,006	39,535	41,372	42,932	48,823	54,291	59,552
Kamu (KİT'ler dahil)	19,046	24,340	26,234	27,425	30,416	32,590	33,598	36,237	39,550	42,467
Merkez Bankası	5,860	7,090	6,546	6,975	7,321	6,530	6,150	6,618	8,597	10,050
(Dresdner hesabı)	-3,069	-4,569	-4,723	-5,500	-6,255	-5,713	-5,771	-6,282	-8,308	-9,957
Özel Sektör	951	1,273	1,525	1,606	1,798	2,252	3,184	5,968	6,144	7,035
Kısa Vadeli	6,349	7,623	6,417	5,745	9,500	9,117	12,660	18,533	11,310	14,227
Merkez Bankası	1,757	2,539	1,830	799	855	557	572	667	828	978
(Dresdner hesabı)	-730	-871	-747	-733	-695	-553	-569	-666	-823	-966
Ticari Bankalar	1,937	2,873	2,767	3,118	5,373	5,216	7,157	11,127	4,684	6,092
Diğer Sektörler	2,655	2,211	1,820	1,828	3,272	3,344	4,931	6,739	5,798	7,157
Alacaklılara Göre										
Orta ve Uzun Vadeli	25,857	32,703	34,305	36,006	39,535	41,372	42,932	48,823	54,291	59,552
Uluslararası Kuruluşlar	7,827	9,778	9,192	8,740	9,564	10,069	9,160	8,674	9,183	10,065
IMF	1,085	770	299	48	0	0	0	0	344	
IBRD, IDA, IFC	4,908	6,529	6,421	6,138	6,435	6,540	5,761	5,440	5,482	
AYB	568	672	583	561	604	602	463	250	243	
AKSKF	1,215	1,757	1,836	1,917	2,439	2,859	2,880	2,952	3,065	
IKB	12	15	22	51	68	54	40	15	26	
OPEC Fonu	30	25	20	15	10	5	3	2	0	
IFAD	9	10	11	10	8	9	13	15	12	
İkili Anlaşmalar	9,885	11,759	11,382	11,431	12,984	14,587	15,035	18,153	20,678	22,608
OECD Ülkeleri	8,006	9,930	10,038	9,992	11,652	13,169	13,542	16,607	18,121	
OPEC Ülkeleri	999	1,038	886	697	564	438	363	317	231	
Diğer Ülkeler	880	791	458	742	768	980	1,130	1,229	1,294	
Ticari Bankalar	4,630	5,722	5,570	5,043	4,843	4,309	3,640	3,083	2,325	2,512
Tahvil İhraçları	217	712	3,321	5,226	5,877	6,683	9,316	12,623	13,788	14,401
Özel Kesim	3,298	4,732	4,840	5,566	6,267	5,724	5,781	6,290	8,317	9,966
Kısa Vadeli	6,349	7,623	6,417	5,745	9,500	9,117	12,660	18,533	11,310	14,227
Ticari Banka Kredileri	2,673	3,725	2,950	1,841	3,845	4,144	6,490	9,526	2,901	4,225
Özel Kesim Kredileri	3,676	3,898	3,467	3,904	5,655	4,973	6,170	9,007	8,409	10,002
Kredi Türüne Göre										
Orta ve Uzun Vadeli	25,857	32,703	34,305	36,006	39,535	41,372	42,932	48,823	54,291	59,552
Proje ve Program Kredileri	15,749	19,775	19,109	18,929	21,116	22,815	21,819	21,760	25,219	26,247
Uluslararası Para Piy. Kred.	4,630	5,722	5,570	5,043	4,843	4,309	3,640	3,083	2,325	2,512
Tahvil İhraçları	217	712	3,321	5,226	5,877	6,683	9,316	12,623	13,788	14,401
Ertelenmiş Borçlar	1,624	1,139	503	66	12	11	10	8	9	9
DÇM'ler	1,166	833	329	0	0	0	0	0	0	0
Banker Kredileri	229	143	57	0	0	0	0	0	0	0
Garantisiz Ticari Borçlar	229	163	117	66	12	11	10	8	9	9
Özel Krediler	3,637	5,355	5,802	6,742	7,687	7,554	8,147	11,349	12,950	16,383
Kısa Vadeli	6,349	7,623	6,417	5,745	9,500	9,117	12,660	18,533	11,310	14,227
Krediler	4,363	5,004	3,984	2,950	5,524	6,134	10,065	15,436	8,044	10,739
Banker Kredileri	944	1,383	914	35	51	0	0	0	0	0
Muhabir Açıkları	77	282	168	30	24	3	2	1	5	12
Kabul Kredileri	1,061	1,205	903	891	1,386	1,504	2,630	4,762	3,772	4,976
Pre-finansman Kredileri	629	74	131	218	146	486	945	1,148	1,371	1,538
Bankaların Sağ. Döviz Kre.	687	1,128	1,082	1,057	2,093	2,787	5,132	8,696	2,241	3,570
Kuruluşların Sağ. Döviz Kre.	965	932	786	719	1,740	1,354	1,356	829	655	643
Diğer	0	0	0	0	84	0	0	0	0	0
Mevduatlar	1,986	2,619	2,433	2,795	3,976	2,983	2,595	3,097	3,266	3,488
Döviz Tevdiat Hesapları	1,250	1,745	1,685	2,061	3,280	2,429	2,025	2,431	2,443	2,522
Dresdner Hesabı	730	871	747	733	695	553	569	666	823	966
DÇM'ler	6	3	1	1	1	1	1	0	0	0

* Geçici

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, TCMB

